

Úvod do exercicií

O čem budou tyto exercicie? Přednášky se dotýkají různých témat, ale každá je tak trochu snahou očistit jedno okénko v mozaice naší osobní víry. Mohli bychom je nazvat **Psychologie víry**. Byl bych šťastný, kdybyste po každé přednášce pocítili trochu více světla. Sám jsem prošel formací hnutí Světla a Život - „Oázy“. Mnohá témata jsou tím ovlivněna, protože byla pro mě, jako mladého kněze, čímsi novým a objevným.

Během těchto duchovních cvičení obrátím vaši pozornost na základní křesťanské a zároveň i evangelizační pravdy, tedy pravdy, které máme sami přijmout a dokonce o nich svědčit ve svém životě. Naše přednášky se budou točit okolo čtyřech evangelizačních zákonech: 1. „Bůh tě miluje a má pro tvůj život nádherný plán spásy!“ 2. „Člověk zhřešil a jeho kontakt s Bohem se přerušil!“ 3. „Ježíš Kristus je jedinou Boží odpovědí na hřích člověka!“ 4. „Každý člověk je pozván přijmout Ježíše jako svého osobního Spasitele!“

Budeme si všimnout teologie sv. Františka i Východních a Západních otců a někde i rabínskou moudrost. Kromě toho, chci upřít váš pohled na **P. Marii, jako první a vzorovou křesťanku**, ženu zcela zasvěcenou a odevzdanou Bohu, **Nevěstu Ducha Svatého**, jak zvykl P. Marii nazývat sv. František z Assisi. Budeme ji sledovat v jednotlivých krocích jejího požehnaného života v homiliích ve mších.

P. Hilarín Felder v knize „Ideály sv. Františka“, popisuje **vztah sv. Františka k P. Marii**: „S Kristem a pro Krista uctíval nejblahoslavenější Pannu“. Odpradávná ho pronikala vroucí zbožnost k nejdobrotivější Matce. K Matce Kristově projevoval nesmírnou úctu, protože, jak říkával: „udělala Pána Slávy naším bratrem“. „Těšil se jako dítě z každé pocty, která se jí prokazovala. Říkal: „Právem se vzdává nejblahoslavenější Marii velká úcta, protože nosila Pána pod svým srdcem“. Proto také, zcela zvláštním způsobem, zasvětil sebe a svůj řád Matce Boží a Matce chudých, Panně Marii.“ Mariánská úcta, v spiritualitě sv. Františka, zabírá významně místo. Zkusme si říct, proč?

Duchovní otcové říkají, že **Krista nemáme napodobovat, Krista máme žít, Kristus je Život**. Abychom ho mohli žít, musíme a máme napodobovat P. Marii. Proč nemáme Krista napodobovat? Neboť kdyby šlo jen o vnější napodobování, stali bychom se pokrytci a právě toto Ježíš vyčítal farizeům. **Krista máme přijmout, jak ho přijala Marie, přijmout ho jako svůj Život, neboť On je Život** a dovolit mu přetvářet svou bytost. A Marii máme napodobovat v jednotlivých krocích jejího požehnaného života, jehož plodem je **Ježíš, Vtělené Boží Slovo**. P. Maria nás v radostných tajemstvích chce naučit, jak i my můžeme počít Boží Slovo z Ducha Svatého a tak se stát matkami Ježíše Krista. To je nejdůležitější, aby se i v nás počal živý Ježíš.

Sv. Bonaventura říká, že: „Duše oddaná Bohu, může z milosti Ducha Svatého a mocí Nejvyššího duchovně počít požehnané Slovo a jednorozeného Syna Otcova, porodit ho, dát mu jméno, hledat ho a adorovat spolu s mudrci a nakonec představit Otcovi v chrámu... Duše počíná Ježíše, když je nespokojená se životem, jaký vede, a pod vlivem svatých vnuknutí a zapálená svatým žářem se konečně rázně odtrhne od svých starých návyků a chyb, a je jakoby duchovně oplodněna milostí Ducha Svatého, dá si předsevzetí, že začne nový život. Tehdy došlo ke Kristovu početí.

Když byl požehnaný Boží Syn počat, narodí se v srdci, ale jen tehdy, když duše vše rozumně uvážila, vyžádala si vhodnou radu a vzývala Boha o pomoc a ihned uskuteční své svaté předsevzetí a začne uskutečňovat to, co v ní už dávno zrlo, ale se to stále odkládalo z obavy, že není k tomu jsoící. Ale jedno musíme zdůraznit: Toto předsevzetí začít „nový život“ se musí ihned projevit něčím konkrétním. Není-li předsevzetí uskutečněno, byl sice Ježíš počat, ale nebyl zrozen. Jedná se o jeden z mnoha duchovních potratů. Je to jeden z tolika odkladů, kterými je protkán náš život a které jsou hlavním důvodem, proč je tak málo svatých.“

Od souhlasu, který Panna Maria dala s vírou při Zvěstování a bez váhání zachovala pod křížem „se její mateřství rozšiřuje i na bratry a sestry jejího Syna, kteří ještě putují a nacházejí se v nebezpečích a obtížích“. Ježíš jediný Prostředník, je cesta naší modlitby; Maria jeho a naše Matka, ho nechává úplně prosvítat: ona „ukazuje cestu“ (řecky Hodegetria) a podle tradiční, východní i západní ikonografie je jejím „znakem“.

Duchovní život to není jen modlitba ráno v poledne a večer. **Duchovní život to je chození s Kristem.** Modlitba nespočívá jen v tom, že se ráno, v poledne a večer pomodlíme Liturgické hodinky. Když se modlíme, tak si musíme uvědomit, že mluvíme k Bohu, který nás miluje a který nám dokonale rozumí. Bůh chce slyšet srdce člověka. On chce s námi sdílet naše starosti a náš zápas s hříchem, protože když On nebude s námi, určitě prohrajeme. Hřích je tak silnou skutečností, že bez Boha si neporadíme. Celá slabost našeho křesťanství je v tom, že Boha nevzýváme a nezveme do všech oblastí života. Bůh - Láska chce vstoupit do našich vztahů.

Filozofie nás poučuje o tom, že Bůh je absolutně jednoduché bytí a že toto bytí je Láska, Vztah, Věčný Zákon, Milosrdenství, Pravda, Krása. Mohli bychom postupně jmenovat všechny pozitivní vlastnosti a zjistili bychom, že v Bohu jsou všechny Jedno. Mohli bychom dokonce říct, že Bůh nemá vlastnosti, On je podstatou všeho Dobra. On není Dobrý, On je Dobro samo, On je Krása, Láska, Pravda... V něm není rozdíl mezi Krásou a Zákonem, Spravedlností a Láskou. Bůh je Krása právě proto, že je současně Věčný Zákon Lásky. **Stává se naší blažeností natolik, nakolik ho milujeme, blažeností, která se nedá oddělit od Pravdy, Spravedlnosti, Lásky a Zákona.** Člověk, který miluje a koná Dobro, opouští svůj egoismus, začíná Boha prožívat ve svém vlastním svědomí jako Radost, těší se z této Krásné Pravdy a Lásky. Naopak člověk, který zůstal z vlastní vůle uvězněn v sobectví a má zálibu ve zlém, je z Boha nešťastný. Bůh miluje vše, co stvořil a přece svou podstatou je Spásou i Soudem, Odměnou i Trestem a přece je to stále tentýž a neměnitelně Krásný Bůh.

Sv. Jan Eudes ve svém pojednání o „O Ježíšově království“ učí: „Tímto způsobem Boží Syn ustanovil, že v nás uskuteční a naplní celý svůj život a všechna svá tajemství. **Chce v nás uskutečnit tajemství svého Vtělení, Narození i Skrytého života, když se v nás utváří a znovu se rodí v naší duši svatými svátostmi křtu a božské eucharistie a působí, že vedeme duchovní a vnitřní život, jenž je s ním skrytý v Bohu.** Chce v nás také uskutečnit tajemství svého utrpení, své smrti a svého vzkříšení, neboť působí, že s ním a v něm trpíme, umíráme a vstáváme z mrtvých. A jednou nás chce přivést do stavu plnosti života ve slávě a nesmrtelnosti, až nám dá žít spolu s ním a v něm slavný a věčný život v nebi. Tak chce v nás i ve své církvi uskutečnit a naplnit svůj ostatní život a svá ostatní tajemství, poněvadž je s námi chce sdílet a dát nám na nich účast a chce, aby v nás pokračovaly a rozvíjely se.“

Sv. Tereza od Dítěte Ježíše napsala: „Když někdy čtu jisté duchovní spisy, kde se dokonalost popisuje jako zdolávání množství překážek a je ověněna spoustou iluzí, můj ubohý mozeček se rychle unaví, zavřu tu určitou knížku, nad kterou si lámu hlavu a která mi zatvrzuje srdce, a vezmu si Písmo svaté. A všechno se mi osvětlí, jediné slovo otevře mé duši nekonečné obzory, dokonalost se mi zdá lehká, vidím, že stačí poznat svou nicotu a odevzdat se jako dítě do Božího náručí“ (Listy, TL 226, s. 318).

Na závěr této úvodní přednáška se pomodleme spolu se svatým Františkem modlitbu, kterou on, po setkání s Kristem v San Damianu, vyjádřil touhu po obrácení: „Nejvyšší, slavný Bože, osviť temnoty mého srdce a dej mi pravou víru, pevnou naději a dokonalou lásku, moudrost (cit) a poznání, Pane, abych plnil tvůj svatý a věrný příkaz.“ (ModUk)

a1. Stvoření člověka a jeho cíl

V knize Moudrosti nacházíme výrok: „Miluješ všecko, co je, a neošklivíš si nic z toho, co jsi učinil, vždyť bys ani nemohl připravit něco, co bys měl v nenávisti.“ (Mudr 11,24) Bůh miluje všechno, co stvořil. Bůh je Láska a nemá jiný důvod pro stvoření jako Lásku. Toto vyplývá z Boží Svrchovanosti. Bůh netvoří z nutnosti ale svobodně. Když je Bůh Láska, tak jeho Slovo, skrze které je vše stvořené, je Vyznáním Lásky. Stvoření je pozváním k Lásce. Bůh nepotřebuje svět ke svému štěstí, protože je dokonale blažený Sám ze Sebe. Proto pohnutkou jeho stvořitelské aktivity může být jedině dobropréjná Láska. Bůh chce stvoření a nikdy to neodvolá, neboť Boží Slovo je nezrušitelné. Láska je klíčem k pochopení tajemství stvořeného bytí. Je velmi důležité zabudovat tuto pravdu o Boží Lásce hluboko do svého srdce, neboť ona nám zjevuje jakou máme cenu v Božích očích. Pokud bychom nebyli Bohem milovaní, jaký smysl by měl potom Příkaz lásky k Bohu a náš zápas o přiblížení se k Němu. Vědomí Boží Lásky nám dává vědomí vlastní ceny.

Písmo svaté nám zjevuje, že nejsme dílem náhody, ale rozumného záměru Tvůrce a v každém okamžiku jsme předmětem jeho výchovy. Po stvoření Bůh neoponechal tvorstvo jeho osudu, ale v každé chvíli mu uchovává bytí, dává mu schopnost jednat a vede ho k jeho cíli. Uznat tuto úplnou závislost na Stvořiteli je zdrojem moudrosti, svobody, radosti a důvěry. Stvoření má vlastní dobrotu a dokonalost, ale nevyšlo z rukou Stvořitele úplně dokončeno, je stvořeno tak, že je „na cestě“ (In statu via) ke konečné dokonalosti k jaké ho Bůh určil: tu však má postupně dosáhnout. Bůh je svrchovaným Pánem svého plánu, avšak k jeho uskutečnění používá spolupráci tvorů. To není známka slabosti, ale projev velikosti a dobroty Boha Všemohoucího. Vždyť Bůh nedává svým tvorem jen existenci, ale i důstojnost samostatného a vlastního konání, aby se jedni staly příčinou a počátkem druhých a tak, aby spolupracovaly na splnění jeho plánu. Bůh dal lidem možnost, aby byly rozumnou a svobodnou příčinou k dokončení díla stvoření tím, že budou zdokonalovat jeho soulad k vlastnímu dobru i k dobru svých bližních. Lidé mohou jako spolupracovníci s Boží vůlí svobodně vstoupit do Božího plánu svými skutky, modlitbami, ale i utrpením. Sv. Lev Velký nás vyzývá: „Milovaní, stále je zem plná Pánovy milosti a sama příroda, která nás obklopuje je pro každého věřícího školou úcty vůči Bohu. Vždyť nebe i zemi, moře a všechno, co je v něm, ohlašují dobrotu a všemocnost svého Původce. A obdivuhodná krása živlů, které mu slouží, vyžaduje od rozumného stvoření spravedlivé díky vzdávání.“ (Sermo 6 de Quadragesimo)

Když si přečteme biblickou zprávu o stvoření, zjistíme, že při stvoření člověka se ukazuje jakýsi zvláštní Boží příklon, který je vyjádřen několika skutečnostmi. Ostatní živočichy vydává moře a zem na Boží rozkaz, ale s člověkem se Bůh hraje jako umělec ze svým dílem. Slyšíme: „Učiňme člověka ...“ Bůh na něm bezprostředně pracuje. Při pohledu na sebe musíme konstatovat, že jsme geniální zkonstruování, ale sami jsme se nezkonstruovali. Každá buňka lidského těla je nesrovnatelně lepší sestrojena, než ten nejmodernější počítač. Každá buňka má v úžasně malém prostoru, v setině nebo dokonce v tisícině mm³ paměť, knihovnu, programy, procesor a dokonce vstupní i výstupní zařízení, které nejenže dokáže vytvářet a posílat kopie souborů a programů, ale dokonce dokáže pracovat na vytvoření své vlastní kopie a ji i vytvořit. Tedy je jako PC se schopností reprodukce.

A v lidském těle jsou tyto „buňky“ – „počítače“ navzájem propojeny sítí složitější než internet. Buňky mezi sebou komunikují prostřednictvím nervů ale i hormonů. Můžeme říci spolu se žalmistou: „Tys to byl, kdo utvořil mé ledví, v životě mé matky jsi mě utkal.“ (Ž 139,13) Jsme tak fantastický „utkání“, jak říká žalmista! A toto je třeba domyslet. Někdo si dal strašně na nás záležet a nebyly to naši rodiče. Oni dali jen prvotní souhlas, impuls k naší tvorbě, ale celou dřinu našeho skládání vedla Boží ruka.

Bůh při stvoření člověka: „... vdech do jeho chřípí dech života. Tak se stal člověk živou bytostí.“ (Gen 2,7) Bůh vdechl to, čím On sám žije. Toto Boží vdechnutí můžeme bez nadsázky nazvat Božím polibkem na uvítání člověka. V Adamově srdci byla rozlitá Boží Láska. Zem se stává živou planetou prostřednictvím člověka, ale člověk se stává skutečně živou bytostí, až oživujícím Duchem Božím, neboť až na této úrovni jsme vsutku živí a to tím způsobem, jak od nás očekává náš Stvořitel.

Při stvoření člověka Bůh říká: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem (na náš obraz) podle naší podoby.“ (Gen 1,26). Hebrejščina zde užívá slovo Panim = tvář, obličej, to, co je nyní nezakryté a obrácené ke mně. Být stvořen „k obrazu Božímu“ (Gn 1,26) tedy znamená „být obrácen tváří k Bohu“, „dívat se Bohu do očí“ a reprezentovat, zjevovat, zpřítomňovat Boha ve stvořeném světě. (M. Balabán: Hebrejské člověkosloví str. 22) Český ekumenický text překládá toto místo: „aby byl naším obrazem“. Z toho vyplývá, že „být Božím obrazem“ je určení člověka. Bůh se chce stát „viditelný“ a „pochopitelný“ světu prostřednictvím člověka. Bůh je Láska a proto být Božím Obrazem znamená žít Lásku, která se nám zjevuje v Božím Slově.

Ze všech viditelných stvoření jedině člověk je schopen „poznat a milovat svého Stvořitele“, je „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něj samého“, on jediný je povolán, aby měl poznáním a láskou účast na Božím životě. Člověk je milostí a svým předurčením povolán do společenství se svým Stvořitelem, aby mu odpověděl svou vírou, nadějí a láskou a to za něj nemůže udělat nikdo. Bůh vše stvořil pro člověka, ale člověk byl stvořen, aby sloužil Bohu a miloval Ho a Jemu obětoval celé stvoření. Sv. František z Assisi vyzývá: „Uvažuj člověče k jaké důstojnosti tě povznesl Bůh, když tě podle těla stvořil k obrazu svého milovaného Syna a podle Ducha ke své vlastní podobě.“

Podle sv. Františka „být stvořen k Božímu obrazu a podobě“ znamená být stvořen podle osoby Krista, Bohočlověka podle jediného a pravého obrazu Neviditelného Otce.“ (Srov. Kol 1,15-19) „Většina východních otců, komentujících biblický verš Gn 1,26 rozlišuje mezi obrazem a podobou. Podle nich je Boží obraz v člověku počáteční Boží stopou, která je vlastní každému člověku a patří k jeho podstatě a proto není zničena ani hříchem. Naproti tomu, plná podobnost s Kristem, je něco, co má člověk dosáhnout postupem času a k čemu je nutná askeze. V této linii píše Diadochos z Fotiky: „Každý člověk je stvořen podle Božího obrazu. Dosáhnout podobnost s Bohem je dáno tomu, kdo v lásce podřídil svou svobodu Bohu. Nepatříme už sami sobě, když jsme připodobněni tomu, který nás skrze lásku smířil s Bohem.“ Proto se člověk má stát Láskou prostřednictvím Ducha Svatého.“ (Srov. K. Lachmanová: Terezie z Lisieux a Silván z Athosu str. 176 -177)

O našem absolutním předurčení čteme v listu sv. Pavla Ef 1,6: „Bůh nás svým dobrotivým rozhodnutím předurčil, abychom skrze Ježíše Krista stali jeho dětmi (měli tutěž přirozenost) na chválu a slávu jeho milosti, kterou nás obdařil ve svém milovaném Synu.“ K. Rahner učí, že: „První lidé byli stvořeni s posvěcující milostí, byli vybaveni oním vnitřním, nadpřirozeným nadáním, které člověka před Bohem ospravedlňuje a činí ho účastným Božské přirozenosti a zaměřuje ho k nahlížení Boha a k lásce, která z toho nazírání vyplývá. Člověk jako takový, je stvořen pro věčný život v bezprostředním vlastnění Boha. U člověka nikdy neexistoval „stav pouhé přirozenosti“. Proto jsou celé dějiny lidstva od počátku dějinami zápasu mezi přijetím a odmítnutím tohoto nadpřirozeného Božího plánu s člověkem a to natolik, že se této otázce nelze nijak vyhnout. Bůh i dnes vyžaduje od člověka, co člověk ztratil v Adamovi.

Původní lidská přirozenost je přirozenost Bohočlověka. Každé pochopení člověka, kterým se on sám chce uzavřít do pouhé lidskosti, .. se prohřešuje proti konkrétnímu prvotnímu určení člověka Bohem. Člověk proto správně chápe své přirozené bytí pouze tehdy, když ho chápe jako otevřené pro Boží disponování, které přesahuje toto bytí a je pro člověka rozhodující, protože v něm spočívá Spása. Pokud tedy zaměření člověka na bezprostřední vlastnění Boha patří k prvotnímu uspořádání

člověka a zůstává i po pádu Adamově, musí toto zaměření pocházet od Boha s ohledem na Bohočlověka, musí být milostí Ježíše Krista. Rád Adamov musel už být rádem Ježíše Krista, který ho jako Ukřižovaný znovu obnovil."

Řečí otcové mluvili často o tom, že se Syn Boží stal člověkem na zemi, aby člověk mohl vstoupit do sféry Boží. Výpověď »Bůh se stal člověkem, aby se člověk mohl stát Bohem« patřila ve své době k nejučinnějším vyjádřením křesťanského poselství. Sv. Bazil to skutečně vyjadřuje jako běžné přesvědčení svých současníků takto: »Vrchol všeho, co si jen můžeme přát: stát se Bohem.«

V čem ale spočívá zbožštění? Maxim Vyznavač nejzřetelněji určuje obsah našeho zbožštění: »Vše, co Bůh má, kromě identity bytí, přijímá ten, který je milostí zbožštěn.« Vše by se mohlo jevit jako řečnické přehánění. Nicméně celá západní i východní tradice chce vyjádřit právě toto, když mluví o milosti zbožštění: ten, kdo je hoden zbožšťující milosti, nedostane od Boha »částku« nebo »něco«, ale skutečně Jeho samého. Ještě Abramovi Bůh říká: »„Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna.“ (Gen 15,1; Bible 21)

Otcové chápali účast na Božím životě jako cíl našeho bytí. Člověk se může stát vším, čím je Bůh, kromě identity bytí, neboť vzhledem k takovému sdílení byl stvořen. Být stvořen k Božímu obrazu a podobě Boží znamená být »vržen« do stále dokonalejšího připodobnění s Bohem. Zbožštění milostí v žádném případě nenaznačuje rozplynutí naší přirozenosti, ale její nejvnitřnější uskutečnění.

Stát se vším, co je Bůh, milostí, a ne skrze přirozenost, podle slov Jana Damašského konkrétně naznačuje: »Účastí v Bohu se člověk stane milostí tím, co je Kristus svou přirozeností.« Křesťanské zbožštění není ničím abstraktním, anonymním, ale je ve své konkrétní realizaci tím, co Pavel nazývá »účastí na adopci«. »Kristus nepřišel, aby lidskou přirozenost změnil nebo proměnil, ale proto, aby ji uvedl tam, kde byla před pádem, do nesmrtnosti.« Zbožštění není tedy ničím jiným než pravým »polidštěním«, obnovením člověka v jeho původní důstojnosti. Zbožštění má své místo v obnovení padlého člověka k jeho vrozené důstojnosti. Zbožštění neruší dílo Stvořitele, ale dílo pokušitele. Zbožštěné lidství právě dospělo ke konečnému cíli svého stvoření.

Toto nové - protože obnovené a úplné realizované lidství - je lidstvím Slova, které se stalo člověkem, a v tomto lidství je podle Maxima zahrnut celý nový člověk. Na způsobu bytí Slova, které se stalo člověkem, je viditelné, což je zbožštění lidství. Protože Kristus jako člověk, s lidskou vůlí, lidským srdcem, obdařen lidskými rukama (srov. Vat. II GS 22) uskutečnil Otcovo spasitelné rozhodnutí, zjevuje v sobě vlastních znameních svého lidského způsobu bytí tvář zbožštěného člověka.

Jediná cesta ke zbožštění spočívá v stále hlubším připodobnění Kristu. Stát se »syny v Synu«: v tom spočívá zbožštění. Podle velkého byzantského teologa Nikolaose Kabasila (+1363) se připodobnění naplňuje jen »životem v Kristu«, »vnitřním sjednocením s Kristem«. Podmínkou Spásy je přijetí Ježíše. Kristus, Vtělené Boží Slovo, je jakoby gen duchovního života. Bez něj duše neroste do podoby Božího dítěte. Bez tohoto láskyplného příklonu ke Kristu neexistuje láska a spojení s Bohem, čili Spása. Sv. Bernardýn Sienský tvrdí: „Jméno Ježíš je pevným základem víry, které utváří Božích synů. Víra katolického náboženství totiž spočívá na poznání Ježíše Krista a jeho světla. On je světlo pro duši, je branou do života a zárukou života ve věčné blaženosti. "

Jaké ale jsou přístupy, kterými dospíváme k tomuto životu? Kristovy svátosti, kterými se Kristu začínáme podobat. Ve svátostech napodobujeme Kristovo pohřbení a zvěstujeme jeho smrt. Tím se rodíme znovu a nadpřirozeným způsobem jsme podobný Spasiteli. Svátosti jsou »branami spravedlnosti«, přes které se k nám sklání samo nebe, Bůh nám přichází vstříc; v nich nachází křesťan svůj »životní prostor«: »Neboť v něm žijeme, pohybujeme se a jsme« (Sk 17,28), jsme v Něk křtem, pohybujeme se skrze biřmování a žijeme eucharistií«.

Takový život ve svátostech formuje už nového člověka a dává vzniknout už zde na zemi smyslům, které umožňují božský život zakoušet a vychutnávat. Kabasilas nás upozorňuje na to, že kdybychom už v tomto pozemském životě neměli orgány a smysly, které jsou schopny postihnout skrytý Boží život v nás, nebyli bychom schopni mít na něm účast v budoucím životě. V lůně života nynějšího se rodí zbožštěný člověk.

Otcové směli zvěstovat toto neslýchané povolání člověka, protože věděli, že to je možné v rámci »zázračné výměny« mezi Bohem a člověkem, »polidštění« Boha a »zbožštění« člověka, výměny, kterou může uskutečnit pouze božská láska. Maxim to formuluje úžasným způsobem: »Říká se, že si Bůh a člověk byli vzorem: Bůh se pro člověka - prostřednictvím své lásky k němu - zlidštuje stejnou měrou, jak se člověk - posílený láskou - pro Boha zbožštuje; člověk je Bohem v Duchu odtržen a vržen do neznáma natolik, jak svými ctnostmi zjevuje Boha, od přirozenosti neviditelného. «Maxim vidí v lásce sílu, která umožňuje, aby člověk inkarnoal Boha v životě podle Krista. Cesta zbožštění je vtělování Boží lásky v našem životě.« (Podle Christopha Schönborna - Vídeňské arcibiskupa) I sv. Bonaventura říká: „Silou Lásky budeš proměněn v Toho, kterého miluješ.“

a2. Prvotní hřích

Když jsme mluvili o stvoření člověka, mluvili jsme také o Boží lásce, která nás drží v existenci. Prostorem pro naši existenci je Boží Láska a přece to tak neprožíváme. Co se stalo? Proč neprožíváme Boha jako Nesmírnou Blaženost? Boží zjevení říká, že člověk zhřešil a jeho kontakt s Bohem se přerušil. Bůh je Dobro a všechny jeho díla jsou dobré, všechno, co učinil, prohlásil za dobré a přece zlo evidentně existuje. Jsme stvořeni pro Dobro, proto ho ustavičně hledáme, ale odkud se tu vzalo zlo? Filozofie říká, že zlo je nedostatkem Dobra.

Bůh se z nesmírné dobroty rozhodl dát účast na svém Bytí zcela jinému, tomu co nebylo - stvoření (ne Bohu), které povolává k bytí. Plození Božího Slova vychází z nesmírné Plnosti Boha a nese atributy této Plnosti, Boží Slovo je Bůh z Boha. Stvoření má základ v nicotě, i když se tajemně opírá o Boží plnost. Ve srovnání s Bohem se stvoření jeví jako nedokonalé, i když právě tato nedokonalost je z druhé strany možností naší existence. Nechci tím říci, že první hřích spáchal Bůh tím, že dal existenci něčemu nedokonalému, neboť nás stvořil z nesmírné lásky a pozval nás na cestu zbožštění, ale možnost hříchu leží právě na této cestě z nicoty k zbožštění. Spása stvořeného spočívá v pozvání milovat Boha. Láska má moc proměňovat milujícího v Milovaného. Pohled milujícího na Milovaného je oblažující a proměňující.

Na Boží Nádheru lze nahlížet, ale i zírat. Stvoření namísto Lásky může zvolit závist. Závist je překroucením Lásky. I v Lásce i v závisti je touha po objektu, ale v závisti je to nesprávný, nemocný vztah, který chce vše pro sebe a kvůli sobě. Láska zapomíná na sebe, závist je vrcholně soustředěna na sebe. Láska se stravuje, vydává, obětuje, závist se šíří. Láska je jako Slunce, které rozjasní všechno, kam se dostanou jeho paprsky. Závist je jako černá díra, která pohltí vše, co se dostane do její blízkosti a dokonce nevyzárí ani světlo. Jen Láska je řešením napětí mezi stvořením a Bohem. Sv. Augustin viděl v závisti „typický ďábelský hřích“.

Církev učí: „Satan a ostatní zlí duchové byli Bohem stvořeni přirozeně dobří, ale sami ze sebe udělali špatných.“ (IV. Lateránský koncil). Jak se z dobré bytosti může stát bytost špatná? Absolutní Dobro, kterým je jedině Bůh, se nikdy nezvrhne na zlo, ale dobrota ostatních bytostí, je v každém okamžiku závislá na Bohu, tak jako světlo měsíce závisí na slunci. Jakmile se stvoření uzavírá před Bohem, ztrácí svou dobrotu. Satan a jeho andělé si odřízly životodárné spojení, kterým je poslušnost Božímu Slovu a tak ztratili spojení s živým Bohem.

„Andělé i lidé mají totéž poslání od Stvořitele: přijímat účast na jeho Božském Bytí na základě svobodné volby. Lásku, jejíž děkují za svou existenci, mají přiměřenou láskou opětovat a tak ve výměně lásky mohou mít účast na Božím Bytí a Životě, kterým je Láska. V listě Kolosanům čteme, že Ježíš je „obraz Boha neviditelného, prvorozený všeho stvoření, neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi – svět viditelný i neviditelný; jak nebeské trůny, tak i panstva, vlády a mocnosti – a všechno je stvořeno skrze něho a pro něho.“ (Kol 1,15-16) Podle textu je člověk Ježíš a s ním celé lidstvo, smyslem a cílem celého kosmu. Smyslem kosmu je Vtělení a Zjevení Boha. Andělé byli postaveni do služby tohoto plánu Spásy.

Simeonovo prorocké slovo k Panně Marii říká: „On je ustanoven na pád a na povstání mnohých v Izraeli a na znamení, kterému se bude odporovat. A tvou vlastní duši pronikne meč ..“ (Lk 2,34-35) V tomto verši je řeč o protestu, který zasahuje lidstvo, ale ještě dříve svět andělů, až do nejvyšších hierarchií. Protest patří dítěti na rukou Matky. Jedním je na pád, jiným na povstání. V listě Židům je naznačeno, že andělé jsou vyzváni poklonit se vtělením Božímu Slovu. „A když chce uvést Prvorozeného do světa, praví opět: „Ať se mu pokloní všichni andělé Boží!““ (Žid 1,6) Andělé ve svém poznání, vidí vše z nadhledu. A tak jim bylo dáno nahlédnout do plánu, jak se Bůh v Ježíši Kristu stane člověkem s nabídkou tohoto Boha uznat za svého Pána a za svou spásu. Z toho vyplývá, že kritériem možnosti mít účast na věčné Boží blaženosti je Ježíš, Vtělené Boží Slovo.

Andělé prostřednictvím Krista mohli poznat: takový je Bůh, toto je Bůh, toto nepatrné dítě, tento muž, který svým učedníkům pokorně myje nohy, milující i nepřátele, tento bičován, pošklebován, opliván, tento na kříž přibitý. Poznali, že Bůh se zjevuje skrze člověka. A jak zareagovali andělé, když to viděli a nahlédli do Božích plánů, vědomi si při tom vlastní nesmírné převahy nad člověkem? „Někteří se rozhodli pro svou přesilu a proti takovému Bohu a proti člověku, jako možnému „Zjevení Boha“. Vzbouřili se proti tichosti a pokoře Boží. Odvrat od Boha, od Lásky, která se kvůli člověku dává ukřižovat, se překrývá s jejich rozhodnutím: člověka vytrhnout jeho Stvořiteli a v bezedné nenávisti ho zničit, a tím zasáhnout samého Boha. (Zpracované podle „Dědičný hřích z biblického pohledu“, Heinrich Spaemann, Überlingen, Německo Geist und Leben, 1992/3)

Tak se vzbouřili proti principům Lásky, na kterých je vybudováno celé Nebe, aby silnější pomáhal a sloužil slabšímu, aby chytřejší pomáhal nezkušenému, aby ten, kdo chce být první, sloužil ostatním. Tímto způsobem sloužící spolupráce by andělé sami dosáhli své vlastní posvěcení a dokonalost. Satan a jeho andělé se staví proti Zbožštění člověka, proti Vtělení Lásky. Písmo sv. Říká: „Vždyť Bůh neušetřil ani anděly, kteří zhřešili, ale svrhl je do temné propasti podsvětí a dal je strážiti, aby byli postaveni před soud.“ (2 Pt 2,4).

Pád andělů spočívá ve svobodném rozhodnutí radikálně odmítnout Boha, který se zjevuje v člověku Ježíši a jeho vládu. Jejich vzpoura je vzpourou proti Božímu charakteru a to je hřích proti Duchu Svatému. Satanova moc není neomezená i on je jen tvor, sice mocný vzhledem k nám, ale ne vzhledem k Bohu. Nemůže zmařit budování Božího království. I když působí ve světě z nenávisti vůči Bohu a jeho království, které je v Ježíši Kristu, a i když jeho činnost působí vážné škody duchovního i fyzického rázu, tuto činnost dopouští Boží prozřetelnost, která mocně a přitom nenásilně řídí dějiny. Proč Bůh dopouští tuto ďáblovu činnost je tajemstvím, nicméně víme, že „všechno napomáhá k dobru těm, kteří milují Boha!“ (Řím 8,28) Tato vzpoura andělů se odehrála dříve než na scénu vstoupil člověk.

Genesis říká: „A Hospodin Bůh vysadil zahradu (Ráj) v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil.“ (Gn 2,8) Bez jakýchkoliv předchozích zásluh byl člověk umístěn do Ráje. Byl vyzván, aby ho obdělával a strážil. Adam dostal informace o všem, ale neměl osobní zkušenost. Právě toto bylo jedním z možných předpokladů ďáblova pokušení. Mezi poznáním a osobním přijetím poznání existuje prostor, který bychom mohli označit jako oblast víry. Adam teoreticky věděl, ale poznání si vírou nepřisvojil. Boží Slovo nezůstalo v jeho srdci, protože ho nepřijal s jistotou. Kdyby Adam uvěřil Bohu, bylo by mu to počítáno za spravedlnost a nezhrěšil by. Do lidské naivity zaznívá Boží Slovo. Je třeba s jistotou uvěřit Bohu a bránit se ďáblu silou své víry.

Druhým předpokladem pokušení byla Adamova touha po Bohu. Sám Bůh vložil do srdce člověka tuto touhu. Vždyť přikázání lásky k Bohu bylo Adamovi zřejmé od prvního setkání s Ním. Pokud byl člověk pokoušen „být jako Bůh“, nebyl hřích v tom, že „to chtěl“, ale v tom „jak to chtěl“. Sv. Maxim Vyznavač říká, že člověk byl stvořen ve stavu svatosti a určený k tomu, aby byl Bohem zcela „zbožštěn“ ve Slávě, sveden ďáblem chtěl být „jako Bůh“, avšak „bez Boha a před Bohem, ne podle Boha“. Chtěl Moc bez odpovědnosti Lásky. Bůh je Láska a Láska má tajemnou moc proměňovat milujícího do podoby milovaného.

V Ráji rostlo množství stromů, ale dva se zmiňují jmenovitě. „Strom života“ a „Strom poznání dobra a zla“. Je zajímavé, že i dnes „Stromem života“ nazývají Židé válečky, na kterých je navinutý svitek Tóry. Strom života nám tedy představuje Boží zákon a požívání jeho ovoce cestu poslušnosti a víry a zároveň cestu Spásy. Člověk byl stvořen ve stavu cesty, jako bytost na cestě k dokonalosti. Byl mu dán návod k dosažení plného Života, Boží zákon. Nepotřeboval žádné zásluhy, aby se do Ráje dostal, ale potřeboval ostražitost, aby o Ráj nepřišel.

Tajemný strom, kterému se měli lidé ve vlastním zájmu vyhýbat nám zjevuje, že první lidé vstoupili do světa poznamenaného pádem andělů. Je zajímavé, že přímo uprostřed ráje sídlí pokušitel. Bůh člověku otevřeně hovoří o nebezpečí, které je spojeno s jedením ovoce tohoto stromu, ale ďáblu nezabraňuje v přístupu k člověku, i když člověka před tímto kontaktem varuje. Z toho vidíme, že pokušení jsou součástí našeho duchovního růstu. Sv. František říká, že každé přemožené pokušení je jako snubní prsten, kterým se Pán snoubí s duší svého služebníka. V každém pokušení je nám z Boží strany položena otázka: „Miluješ mě více než toto?“ Toto je jediná cesta zbožštění člověka. Nezávidět ale milovat.

Sv. Bazil říká, že první přikázání, které člověk dostal, bylo přikázání půstu: „Protože jsme se nepostili, byli jsme z Ráje vyhnáni. Budeme se postit, abychom se mohli do Ráje vrátit!“ Půst je zde chápán jako základní lidský postoj, moudré „sebe omezení“ v zájmu „sebe zachování“. V zájmu sebezáchovy musíme přijmout určité sebeomezení. Strom poznání dobrého a zlého symbolický naznačuje nepřekročitelnou hranici, kterou člověk jako tvor musí v zájmu sebezachování uznávat a respektovat.

Člověk při stvoření dostal „návod k použití“ se „záruční lhůtou“. Tím návodem je Boží zákon a záruční lhůtou Věčný život. Jakmile se člověk rozhodl nerespektovat návod, byla mu odmítnuta i záruční lhůta. Člověk závisí na Stvořiteli, je podřízen zákonům stvoření a mravním normám, kterými je řízeno užívání jeho svobody. Bůh stvořil člověka ke svému obrazu a zahrnul ho svým přátelstvím. Člověk, jako oduševnělý tvor, však nemůže žít toto přátelství jinak, než poslušností Božím příkazem.

Strom „poznání dobrého a zlého“ nám představuje jinou alternativu než víru Bohu. Člověk byl pozván k tomu, aby vírou přijal Boží zákon jako návod pro svůj život. Boží zákon přesně vymezuje, co je dobře a co špatné a toto člověk nemůže změnit. Církev učí, že podstata prvotního hříchu, tkví právě v tom, že si člověk přisvojil dispoziční právo na svůj život. Sám chce rozhodovat o tom, co je dobré a co špatné a na to nemá právo, protože to je dáno Božím Slovem. Tímto rozhodnutím dal přednost sobě samému před Bohem a tím pohrdl Bohem, zvolil sám sebe proti Bohu. Jíst ze stromu poznání dobra a zla, tedy může znamenat pohrdnutí Božím Zákonem, snahu vzít si život do svých vlastních rukou a žít jen podlé vlastní představy, z vlastních sil a pro sebe. A to je opak víry. Tato svévole charakterizována postojem aktivní vzpoury nebo pasivního nezájmu, je důkazem toho, co bible nazývá hříchem.

Sv. Irenej zastával na rozdíl od tradičního judaismu názor, že Adam byl stvořen jako malé dítě. Jíst ze stromu měl zakázáno proto, že měl nejprve vyrůst. Adam byl netrpělivý; ve snaze urychlit svou dospělost předčasným uchvácením zakázaného ovoce proces svého skutečného zrání zmařil... Pád, podle Ireneje, je v podstatě nezvládnutá krize puberty. Výsledek je, že člověk může nyní řádně růst pouze zbavováním se své falešné dospělosti. Kvůli tomu „přišel Boží Syn mezi nás jako dítě“ - abychom se mohli nechat vést zpět do dětství a znovu růst, tentokrát už správně, dokud nedosáhneme zralosti a plné velikosti samotného Krista (srov. Ef 4,13). (Z DC PG Prievalského, OFM: <http://www.frantiskani.sk/patergabriel/doc/04.doc>)

Bůh dal lidem vše, co potřebovali k blaženému životu. Daroval jim bytí a daroval jim i prostředí potřebné pro jejich rozvoj. To vše byly znaky Lásky a člověk je měl rozluštit vírou. Bůh stvořil člověka, aby se stal Jeho obrazem a tím ho pozval na cestu zbožštění. Nicméně, jak rostoucí a sebe uskutečňující tvor měl i člověk pro tento stupeň podobnosti se Stvořitelem dozrát do uznání a rozeznávání hranice mezi Stvořitelem a tvorem, do poklony a úcty vůči svému Stvořiteli, do díky za své stvoření a za celé stvoření a dozrávat více a více do poznání, jak vše v přírodě navzájem souvisí. Tak by byl člověk dosáhl v rostoucí víře a lásce, plnou vnitřní moc a odpovědnou sílu jednat. Pak by bylo namístě v takové zralosti všechny dary a schopnosti, postavit do služby Lásky podle úmyslu Stvořitele. Člověk však na tuto zralost nečekal.

Apokalypsa říká hodně o andělech a démonech. Ke konci lidských dějin vystupuje odpůrce s číslem 6-6-6, třikrát tři šestky. Kdo není poznamenan tímto číslem, nemůže ani kupovat ani prodávat. Šest je deficitní počet před sedmičkou. Za šest dnů stvořil Bůh svět, sedmý den odpočinul si od díla, které provedl, a svým odpočinkem završil svět (Gn 2,1-3), ním vytvořil ve světě člověkem prožívaný transcendentní vztah - rajský klid. Stvoření bez tohoto vztahu, bez sedmého dne, je světem bez transcendentního Boha. Šest je číslo světa, který ještě není Stvořitelem dokonáný, a kdo nepřijme toto završení, programem se mu stane číslo beztranscendentního světa.

V opozici stojí myšlenka sedmého dne, který má být dovršením stvořeného světa. Šabat je tedy časem posvátné svatby, duchovním prostorem pro intimní setkání mezi Bohem a jeho lidem a sdílením Boží svatosti. Jedině takový svět stojí za to, abychom v něm žili. Je to svět společenství s Bohem. Svět Boholidi. Zjevení se Synů Božích, které dychtivě očekává celá příroda.

a3. Důsledky prvotního hříchu

„Tu uslyšeli hlas Hospodina Boha procházejícího se po zahradě za denního vánku. I ukryli se člověk a jeho žena před Hospodinem Bohem uprostřed stromů v zahradě. Hospodin Bůh zavolal na člověka: „Kde jsi?“ On odpověděl: „Uslyšel jsem v zahradě tvůj hlas a bál jsem se. A protože jsem nahý, ukryl jsem se.“ (Gn 3,8-10) Bible ukazuje dramatické následky prvního hříchu, kterého se dopustili naši prarodiče. Teologie nás poučuje, že prvotní hřích není náš osobní hřích, ačkoli se každého až velmi osobně dotýká: „Co se dozvídáme z Božího zjevení, to se shoduje se zkušeností. Vždyť pokud zkoumá člověk své srdce, poznává, že je nakloněno i ke špatnému a zapletené do mnoha špatnosti; to nemůže pocházet od dobrého Stvořitele.“ (GS 13) Církev vždy učila, že mnohé ubohosti, které lidstvo těží, a lidskou náklonnost ke zlu a ke smrti, nelze pochopit bez přihlídnutí ke skutečnosti, že Adam nám předal hřích, kterým jsme nakaženi od početí a který je „smrtí duše“.

Co způsobil prvotní hřích? První důsledek nacházíme v přečteném textu z knihy Genesis. Člověk začíná mít strach z Boha. Adam se před Bohem skrývá. Před hříchem mu byla přirozená důvěra a všeobjímající láska. Hřích v jeho duši zatemnil obraz Boha a namísto důvěry se začal v něm objevovat strach. Strach způsobuje, že se člověk stává bytostí opacněovanou, uzavřenou. Sv. Augustin označuje hříšníka výstižným výrazem „homo incurvatus in se“, tedy „člověk zkroucený do sebe“. Namísto víry, která měla vést k lásce, ho formuje strach.

První lidé v ráji žili v řádu Bohočlověka, v milosti Kristovy. Měli v srdci Boží Slovo a žili v Duchu Svatém, svou neposlušností ztratili Boží přátelství, ale neztratili Boží Lásku. Přátelství můžeme definovat jako pohodu Lásky. Bůh nepřestává člověka milovat, jak nám to dokazují celé Dějiny Spásy, ale nemůže se projevit v něm bez jeho souhlasu, jako činná Láska, protože respektuje lidskou svobodu. Bez Boha člověk nemůže naplnit smysl své existence „stát se Božím obrazem – Bohu podobným“. Není v něm Dobrota, Moudrost, Spravedlnost a Svatost. Bez Boha je člověk bezmocný, vydán do područí svých pudů. Toto vyjadřuje řecké slovo HAMARTIA, které znamená tolik jako stav ztracené Spásy. V hříchu se konalo proti Bohu, po hříchu člověk existuje proti Bohu.

Sv. Pavel stav člověka po dědičném hříchu charakterizuje jako stav bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a z toho plynoucí morální bezmocnosti. Tato bezbožnost se týká všech. Je to stav nepřítomnosti Božího Ducha v našem srdci. My všichni, jako potomci Adama, se rodíme s touto duchovní prázdnotou v srdci. Nejsme bezbožní ve smyslu světonázoru, ale ve smyslu absence Boží dobroty a moci v našich srdcích. Problém není jen v tom, co konáme, nebo nečiníme, ale v tom, co po prvotním hříchu jsme. Dokážeme být slušní, ale bez Boha nemůžeme být skutečně dobří. Člověk se rodí jako bezmocný vůči ďáblu, stává se otrokem hříchu.

Člověk ztratil Ducha Svatého - bytostnou Dobrotu, Rajskou blaženost. Probudila se v něm žádostivost. Písmo říká, že se mu „otevřeli oči“. Krása těla se stala pro člověka velkým problémem. Člověk se už nedokázal na druhé dívat s nesobeckou láskou, která je z Boha, ale jen ze sobeckou žádostivostí. Tak, jak bezprostředně vyšel z božích rukou, tuto těžko zvládnutelnou situaci neznal. Proč? Neboť vnitřně byl spojen s mnohem větším pramenem štěstí, než je lidská sexualita. V jeho srdci byla ustavičná radost z Boha, neboť i v bližním nacházel Boží obraz. A proto, i když určitě i u prvních lidí existovalo sexuální touha, nebyla dominantní, ale byla hodnotou až po lásce k Bohu, zjevujícím se v člověku.

Před hříchem mohl člověk existovat ve své nahotě a nebyl to pro něj problém. Po hříchu se v něm objevila žádostivost. Člověk ustavičně touží po ztracené blaženosti. Všichni máme v sobě hluboko vepsanou vzpomínku na tuto prvotní blaženost, kterou jsme v Adamovi ztratili, a proto ji hledáme a ne vždy správným způsobem a na správných cestách. Bůh se slitoval nad člověkem a ušil mu koženou suknicí. Naše šaty vydávají svědectví o tom, co se stalo.

Dalším důsledkem je skutečnost, že člověku se zatemnil rozum, ztratil Světlo poznání. Adamovi na počátku svítilo Světlo poznání, v němž věděl o sobě i o přírodě všechno. Jen takto víme pochopit určité stopy Prazjevení, které se zachovaly v některých starověkých kulturách. Po hříchu se rozum člověka zatemnil a vůle se naklonila ke zlu. I ten nejmenší brouček „ví“ ihned po svém vylíhnutí, co je pro něj dobré a co mu prospěje a člověk, vrchol stvoření, to neví. Nezná ani zákonitosti těla, ve kterém žije. Je paradox, že existujeme v těle, o kterém nevíme skoro nic a pokud něco víme, tak jen za cenu studia. Člověk se musí všechno učit.

Soulad, ve kterém žili první lidé, díky přátelství s Bohem, je zničen. Vlášta duchovních schopností duše nad tělem je podlomena, spojení muže a ženy je podrobena napětím, jejich vztahy jsou poznamenány žádostivostí a sklonem k panování. Lidé už netvoří přirozené společenství jako zvířata. A to všechno proto, že člověk ztratil svůj střed, kterým je Boží Slovo, které je základem pro stejné myšlení a chtění. Soulad s tvorstvem je rozbitý, stvoření se člověku odcizilo a stalo se mu nepřitelem. Vínou člověka je stvoření „podrobena nicotnosti“ (Řím 8,20). Jaké mohlo být krásné, žít v přirozenosti, která není narušena, která může to, co chce, protože nechce zlo. Jaké úžasné je mít Boží zákon vepsaný hluboko v srdci a poslouchat tento zákon, tak jako poslouchají zvířata zákony přírody. Toto Adam ztratil a spolu s ním my všichni.

Hřích je provinění proti rozumu, pravdě a svědomí: je to přestupek proti pravé lásce k Bohu a bližnímu způsobený zvráceným lpěním na určitých dobrech. Byl definován jako „slovo, skutek nebo touha proti věčnému zákonu“. Zmíním několik řeckých výrazů, kterými Písmo označuje hřích. Řecké slovo ADIKIA, vyjadřuje fakt, že každý hřích je nespravedlností vůči Bohu, popíráním Božího práva na člověka. Další slovo PSEUDOS vyjadřuje, že hřích je lží. Hříšník žije v poddanství klamstva a lži, daleko od světla Pravdy. Řecké slovo ANOMIA vyjadřuje skutečnost, že každý hřích je porušením Božího zákona. Kdo se staví proti Božímu zákonu, stává se neposlušným samému Bohu. Hřích je něčím mnohem temnějším a hrozivějším, než si člověk dokáže představit. Hřích je sebeláskou až k pohrdání Bohem.

Vnitřní situaci, která se objevila v člověku po hříchu, výstižně popisuje sv. Pavel v listu Římanům: „Víme, že zákon je svatý – já však jsem hříšný, hříchu zaprodán. Nepoznávám se ve svých skutcích; vždyť nedělám to, co chci, nýbrž to, co nenávidím. Jestliže však to, co dělám, je proti mé vůli, pak souhlasím se zákonem a uznávám, že je dobrý. Pak to vlastně nejsem já, kdo jedná špatně, ale hřích, který je ve mně. Vím totiž, že ve mně, to jest v mé lidské přirozenosti, nepřebývá dobro. Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci. Jestliže však činím to, co nechci, nedělám to já, ale hřích, který ve mně přebývá. Objevují tedy takový zákon: Když chci činit dobro, mám v dosahu jen zlo. Ve své nejvnitřnější bytosti s radostí souhlasím se zákonem Božím; když však mám jednat, pozorují, že jiný zákon vede boj proti zákonu, kterému se podřizuje má mysl, a činí mě zajatcem zákona hříchu, kterému se podřizují mé údy. Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti? Jedině Bohu buď dík skrze Ježíše Krista, Pána našeho! – A tak tentýž já sloužím svou myslí zákonu Božímu, ale svým jednáním zákonu hříchu.“ (Řím 7,14-25)

Sv. Pavel nás poučuje: „Všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy (a chybí jim Boží sláva)“ (Řím 3,23) „Všichni jsou pod mocí hříchu“ (Řím 3,9). A jelikož platí toto Pavlovo tvrzení, člověk sám od sebe nedokáže vypovědět, co je to hřích a to proto, že je sám v hříchu a je tedy vůči němu zaujat. Jedině Boží Zjevení dokáže správně definovat hřích. Sv. Pavel, základní hřích, prvotní předmět Božího hněvu, vidí v bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a hned přesně vysvětluje jak se bezbožnost projevuje: v odmítnutí oslavovat Boha (gr. DOXAZEIN) a v nevděčnosti vůči Bohu (gr. Eucharistein). Jinými slovy, v odmítnutí uznat Boha v jeho Božství, nevzdávání mu patřičné úcty.

Bezbožnost spočívá v „ignorování“ Boha, svého Otce a Stvořitele. Ignorovat neznámá: „nevědět, že Bůh existuje“, ale chovat se tak, jakoby neexistoval. Možná nás zarazí, že apoštol prohlašuje všechen morální úpadek, za následek Božího hněvu. Boží hněv chápeme jako odstoupení Boha z lidského života. Člověk je bez Boha zcela ztracený ve svých neovládané podnětech a vášních. Hřích je současně trestem sám sobě. Sv. Augustin říká: „I když jsou tyto činy trestem, jsou sami o sobě hříchem, protože trestem za nečistotu je zase nečistota sama: Bůh trestá zlo a z jeho trestů pramení další hříchy.“ (De nat. Et grat. 22,24)

„Pán, Bůh .. vyhnal člověka a na východ od ráje Edenu postavil cheruby a s vytaseným ohňovým mečem, aby střežili cestu ke stromu života.“ (Gn 3,23-24) Žijeme ve „vyhnanství daleko od Pána“. Písmo svaté mluví o dvou skutečnostech, které ovládli lidskou realitu a od kterých se Bůh distancuje: je to hřích a smrt. Sv. Jan z Damašku k tomu říká: „Bůh nás stvořil k neporušitelnosti, a když jsme překročili jeho spasitelné přikázání, potrestal nás rozkladem - smrtí, aby se zlo nestalo nesmrtelným.“ Smrt ukončuje existenci zla v osobě konkrétního člověka.

První místo v Písmu, kde je „hřích“ přímo jmenován se nachází v Gn 4, kde se popisuje pokušení Kaina: „I řekl Hospodin Kainovi: „Proč jsi tak vzplanul? A proč máš tak sinalou tvář? Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit; ty však máš nad ním vládnout.“ V hebrejském textu je užité totéž slovo, jako o ženě, která bude dychtit po muži. Hřích je zde představován jako démon, který chce člověka ovládnout. 1Pt 5,8 se říká, že jako hladový lev touží po kořisti, tak ďábel žádostí za člověkem, aby ho ovládl. Ale i nám je řečeno: „Ty však máš nad ním vládnout!“ Každým zlým skutkem se člověk otevírá démonům.

Sv. Antonín Velký výstižně vyjadřuje tuto pravdu: „Každý člověk, který se kochá v hříšných skrytých úmyslech, vinou svobodné vůle padá, když otročí - soucítí s tím, co do něj vkládají nepřátelé (démoni) a když si myslí, že se omluví pouze navenek provedenými skutky, přičemž jeho vnitřek je obydlím zlého ducha, který ho učí jakémukoliv zlu. Jeho tělo se naplňuje nechutnými hanebnostmi. neboť, kdo je už ráz takový, toho pak ovládají démonické vášně, které už ani od sebe neodhání. Démoni nemají viditelné tělo, ale my jim propůjčujeme své tělo. Když naše duše od nich přijímají temné skryté úmysly: neboť, jestliže přijímáme tyto skryté myšlenky, přijímáme samotných démonů a zjevnými je děláme v těle.“ (List 6)

Tak jako po prvotním hříchu, kdy se Bůh ptá: „Adam, kde jsi?“ i po zavraždění Ábela se vyskytuje otázka s tázacím zájmenem „kde“: „Kde je tvůj bratr“. Lidský hřích způsobuje chaos? Byl zmařen lidský život a to znamená pronikavý zásah do Boží svrchovanosti. Prolita krev volá k Bohu o pomstu. Začarovaný kruh pomsty se stále šíří, dokud nepřijde ten, jehož krev volá o odpuštění a to je Pán Ježíš Kristus.

a4. Zvěstování Páně

Na den 25. března, který podle starověké židovské tradice je i prvním dnem stvoření světa, připadá podle křesťanské tradice svátek Zvěstování Páně, jako dne Nového Stvoření, svátek Slova, které se stalo Tělem. V tento den se čte čtení ze 7. kapitoly proroka Izaiáše, kde se toto všechno přislíbují. Abychom dokázali pochopit toto čtení, musíme zkoumat, co předcházelo přislíbená Panenské Matky. Tato kapitola popisuje obléhání Jeruzaléma králi, z nichž má král Achaz strach. Zde může pomoci jedině Bůh. Ale král má pochybnost: „Stojí Bůh o mě a o můj národ?“

A právě do tohoto jeho strachu a obav zaznívá zvláštní Boží nabídka: „Vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha, ať hluboko v podsvětí, či nahoře na výšinách!“ Prorok jménem Božím nabízí znamení, které má posílit víru krále. Izaiáš neříká: „Vyžádej si znamení od **Boha!**“ Ani neříká: „Vyžádej si znamení od **mého Boha!**“, ale: „Vyžádej si znamení od **svého Boha!**“ Chce tím říct, že se zde nejedná o Boha, který nemá ke konkrétnímu člověku žádný osobní vztah, dokonce se v takových situacích nedá vystačit ani z prorokova vztahu k Bohu, ale Bůh **musí být tvým osobním Bohem**, Bohem tvého života.

Možná je v tom naznačena i jemná výčitka. Přestože chodíme do stejného kostela a jsme údy téže církve, členy téže kongregace a komunity, posloucháme totéž Boží Slovo. Přece náš bůh, bůh našich představ, nemusí být stejný. **Naše představa Boha je především tvarovaná zážitkem otce v rodině.** Pokud byl náš otec správný člověk, tak nemáme problémy s vírou a láskou vůči Bohu, ale pokud selhal jako otec, nedokážeme důvěřovat Bohu. Teprve poté se naše představa upravuje podle toho, co jsme se o Bohu učili v náboženství, nebo co jsme osobně studovali. A právě krizové situace prověřují naši představu, zda je náš Bůh skutečně Živý a Mocný, nebo se zhroutí pod velikostí problému. **Dokud neznáme Boha, jako svého osobního Boha, jako Boha s kterým sdílíme svůj život, jako Boha, který kráčí s námi a nese naše starosti, tak stále ještě nevím, co je to zbožnost a víra.**

Bůh sám prostřednictvím proroka Izaiáše vyzývá krále, aby si vyžádal znamení, aby nepochyboval o Boží lásce a solidaritě s člověkem. Aby nepochyboval, že **Bůh je stejně jeho osobním Bohem**, jako je Bohem Abrahama, Izáka a Jakuba. Toto nabídnuté znamení má posloužit, aby člověk uvěřil v Boží Lásku, osobní Boží Lásku k sobě samému. **Člověk se bojí tohoto znamení Lásky**, neboť poznání Lásky zavazuje. Bůh nechce tvé peníze, tvůj majetek, tvé zlato, ale chce tebe. Chce, abys mu na poznanou Lásku odpověděl láskou, **aby ses mu svobodně odevzdal.** My se spíše podobáme rodičům, kteří se pokoušejí utišit své plačící dítě hračkou, aby se mu nemuseli věnovat osobně. Ale Boha nemůžeme oklamat náhražkou naší pozornosti a lásky.

Achaz se bojí žádat znamení Lásky, neboť to zavazuje: „Nebudu žádat, nebudu pokoušet Hospodina.“ Navenek se nám tato odpověď může zdát správná. Vždyť i Pán Ježíš vytýká farizeům, že stále žádají znamení. Ale nezapomínejme, že tu sám Bůh nabízí Znamení, a proto je důstojně a správně ho přijmout. Prorok Izaiáš říká: „Slyšte dome Davidův! Což je vám málo zkoušet trpělivost lidí, že chcete zkoušet i trpělivost mého Boha?“ **Prorok prožívá Boha, jako svého Boha - Boha, ke kterému má osobní vztah.** Izaiáš mluví o Bohu podobně, jako zamilovaný, když řekne: „To je moje děvče!“ Izaiáš se nestydí za svého Boha. Položme si otázku na zamyšlení: prožívám Boha, jako svého Boha, nebo s ním nemám žádnou osobní zkušenost? Izaiáš obviňuje Izrael, že obtěžuje Boha. Jak a čím lze obtěžovat Boha? **Boha unavujeme svou nedůvěrou, svými nevěřícími postoji a svými falešnými představami o NĚm.**

Jaká je Boží odpověď na strach a pokušení k beznaději krále a spolu s ním celého Božího lidu? „A proto vám Pán sám dá znamení: „Hle Panna počne a porodí syna a dá mu jméno Imanuel.“ Boží odpovědí je velké znamení: Panenská Matka a její dítě, které je Emanuel = Bůh uprostřed nás.

Možná se nám zdá tato Boží odpověď od věci, ale ve skutečnosti, Boží Vtělení, které je ohlášeno a přislíbené tímto znamením, zjevuje velikost Božího zájmu o člověka a jeho svět a zároveň způsob Boží pomoci. Bůh nechce stát kdesi vedle nás, ale skrze své Vtělení, které má pokračovat v každém člověku, chce přímo v nás sdílet náš život a svou mocí nás vyzbrojovat k zápasu s hříchem. Panenská matka je zároveň poselstvím, že člověk nemůže počít Krista jen čistě svou silou. Kristus je Novým stvořením, které se uskutečnilo v Mariině panenském těle mocí Ducha Svatého a její vírou.

Čistě lidská náboženská snaha po prvotním hříchu nutně končí v lidské slušnosti. Vrcholem náboženského snažení člověka, který sice, z jedné strany souhlasí s Božím zákonem, ale na straně druhé, žije svůj duchovní život jen z vlastních sil, je farizeus. Takovým způsobem dokážeme vytvořit nanejvýš slušného, ale ne dobrého člověka. Největší hřích, který se s námi vleče od prvotního pádu, je naše domnělá soběstačnost. První lidé si vzali svůj život do vlastních rukou a rozhodli se, že si sami budou určovat, co je dobré a co špatné pro ně. Tato nezávislost na Bohu se promítla i do duchovního života, kdy si sami chceme utvářet svou duši a nechceme přijmout ten život, který nám Bůh nabízí a kterým je Ježíš.

Panna Maria, v tajemství Zvěstování, stojí před námi jako první křesťanka, protože křesťanství začíná právě osobním přijetím Ježíše. Toto je moment, od kterého můžeme mluvit o křesťanství, jako o náboženství, rozdílném od židovství. Sv. Jan v prologu svého evangelia říká: „Neboť Zákon byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista (milost a pravda přišly skrze Ježíše Krista).“ (Jan 1,17) Zákon byl schopen vychovat slušného člověka, který se navenek nedopouštěl hříchů, ale nedokázal změnit jeho hříšné srdce, jeho bezbožnost. To dokáže jen milost, která je v přijetí Ježíše Krista: „Těm pak, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi.“ (Jan 1,12)

Evangelium nám ukazuje na příkladu P. Marie, že se člověk může stát partnerem Boha v lásce, může počít Krista z Ducha Svatého, může jej v sobě nosit, může ho dokonce porodit svědectvím života i ohlašováním a tak se stát jeho matkou. P. Maria nás chce naučit, jak se i my můžeme stát matkami Ježíše Krista. Jde o to, aby se i v nás počal Ježíš. Sv. Maxim Vyznavač říká: „Kristus se ustavičně tajemně rodí v duši, neboť si bere tělo z těch, kteří jsou spaseni a duši, která ho rodí, dělá Panenskou Matkou. Každá duše, která věří, počíná a rodí Boží Slovo. Pokud podle těla existuje jen jedna Boží Matka, tak podle víry rodí Krista všichni, kteří přijímají Boží Slovo a uskutečňují ho.“

Slyšeli jsme: „Jméno panny bylo Maria.“ (Lk 1,27) Než přišel Ježíš do našeho světa, byla nám lidem dána Marie. Ona je neposkvrněná zem, na kterou sestoupil Bůh při svém vstupu do našich dějin. Cela pozornost andělů i lidí je soustředěna na toto jméno. V evangeliu jsme slyšeli přesnou adresu: Galilejské město Nazaret, panna zasnoubená muži jménem Josef, z rodu Davidova; a jméno panny Maria.“

Sv. František Xaverský píše z Indie: „Všiml jsem si, že lidé při našich setkáních protestují vždy, když zapomenou vedle kříže našeho Spasitele umístit obraz jeho Matky.“ Je zajímavé, že tito konvertité věděli velmi dobře, jak odlišit Ježíše od všech těch mýtických vtělení, které byly součástí jejich kultury? Vtělení Ježíše Krista je jedinečné. Událo se na konkrétním místě a čase, v konkrétním městě, v lůně konkrétní ženy. Všechny tyto konkrétní věci dějiny znají. Oni pochopili, že Marie slouží Kristu svou konkrétností, svým tělem a svým mateřstvím, které zdůrazňují fakt, že Bůh se stal člověkem.“ (P. Bubák: Homilie o Bohorodičce)

Sv. Lukáš vysloveně podotýká, že toto mimořádně pozvání zaznělo k panně, která již byla zasnoubená muži. Zásnuby ještě nejsou manželstvím a dají se i zrušit, ale většinou je chápeme tak, že cosi hovoří o lidském rozhodnutí. Může Bůh takto vstoupit do lidských plánů, tak osobních jako je manželství? Láska, která nás Stvořila, má absolutní právo na nás.

Než člověk uzavře lidské manželství, je pozván, aby se vydal Bohu - Lásce, aby dovolil Bohu v sobě působit. Možnost manželství s Bohem je zde dřívě jako lidské manželství a bude i poté, když manželství s člověkem ztratí svůj smysl. Boží milost je lepší než život a také to nejlepší lidské manželství je jen slabým předobrazem Boží Lásky a školou, kde se člověk učí sobě odumírat. Lidské manželství nemá být uzavíráno navzdory tomuto Božskému, ale v něm a v moci Lásky, kterou dává Bůh.

Základní pravda našeho náboženství, kterou hlásá evangelium, zní: „Bůh nás miluje navzdory naší poblouděnosti a má pro nás připravený plán Spásy.“ Při Zvěstování jako bychom slyšeli ozvěnu slov, které zazněly v rozhovoru Ježíše s Nikodémem: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3,16) Jak Bůh miloval svět? Tak, jak se to projevilo v životě Panny Marie. Pravda o Boží lásce je podstatou Zvěstování. Tato pravda musí hluboko zapadnout do našich srdcí. Každý člověk může přežít ve svém srdci okamžik podobný tomu, který nám vykresluje evangelium. Anděl ji zdraví: „Chaire Kecharitomene!“ Doslova je to výzva k radosti: „Raduj se plná milosti!“

Tato slova obsahují radostnou zvěst, která se má stát vlastnictvím všech. V Marii se Bůh přimlouvá každému, neboť toto pozdravení bylo vysloveno pro všechny a my všichni, v daru tohoto právě počatého dítěte, nacházíme milost u Boha. V Ježíši je možnost omilostnění vyhnanců. Podle apoštola Petra, po prvotním hříchu, „žijeme ve vyhnanství, daleko od Pána“, ale v tomto dítěti a v jeho přijetí se nám nabízí milost amnestie, možnost návratu k Otci. Každý, kdo ho přijímá, poznává Cestu, nachází Pravdu a dostává Život. Skrze přijetí Krista začíná naše duše růst do podoby, v níž má Otec své zalíbení. Pokud není v nás Kristus, tak se Bohu nelíbíme, nemáme s ním nic společného. Pokud nežijeme Kristovo Slovo, pokud nepřijímáme jeho Tělo a Krev, nejsme Boží děti, ale jsme dětmi zla.

Možná po tom všem, co jsme si řekli, vznikla v nás touha, mít tento život v sobě. Jakým způsobem však můžeme přijmout Krista do sebe. Podívejme se jak počala Panna Maria z Ducha Svatého? Nejprve k ní zaznívá Boží Slovo. Když hovoříme o Božím Slovu, musíme si uvědomit, že nemluvíme jen o psané informaci ale o Živé Osobě. Každá stvořená skutečnost povstává Božím Slovem a každá dokonalost je účastí na Božím Slově. Vtělené Boží Slovo, Ježíš Kristus, nám zjevuje Boží charakter, ale Duch Svatý nám ho dává, jestliže po něm toužíme. Bez lásky k Božímu Slovu není možné počít z Ducha Svatého.

Sv. Augustin nazývá Boží Slovo: „Sacramentum audibile“ - svátost slyšení. Posvěcujeme se poslechem Slova, pokud se s ním sjednocujeme ve vůli - v chtění, v myšlení i v konání. A sv. František říká, že „skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká Vznešenost našeho Stvořitele.“. Nemůže počít z Ducha, kdo nemiluje Slovo. Boží Slovo máme přijmout s jistou vírou, ne jako slovo lidské, ale jako Boží. Boží Slovo však nemá zůstat jen v hlavě, neboť jeho pravé místo je srdce člověka. „Ale Maria zachovávala všechna tato slova ve svém srdci a přemýšlela o nich.“ (Lk 2,19)

Nejprve vírou přijala Boží Slovo, uvěřila v nesmírnou Boží Dobrotu a Moc, protože „Bohu nic není nemožné“ (Lk 1,37). Boží Slovo je živé a účinné. Pouze ve vztahu k svobodným bytostem naráží na tajemství svobody a víry. Všimněme si odpověď P. Marie: „Ať se mi stane podle tvého Slova.“ (Lk 1,38) Její odevzdanost nesměruje k něčemu nevyzpytatelnému. Bůh přece zjevil svou vůli ve svém Slově. Proto se jí odevzdanost týká Božího Slova. Sv. Jeroným říká, že „kdo nezná Písmo, nezná Krista“. P. Maria ho dobře znala. Věděla k čemu říká „fiat“ a věděla Komu ho říká. Nestojí v pozici sebevědomého siláka, který říká: „Já to udělám“. Jde tu přece o Boží Slovo, které člověk nedokáže uskutečnit ani žít z vlastních sil. Na druhé straně však víme, že Bůh to od nás vyžaduje a že celý vesmír povstal Božím Slovem a že toto Slovo je Živé a Účinné, je nezrušitelné a všemohoucí.

Po určitých zkušenostech začínáme chápat, že navzdory svému nejlepšímu úsilí, jsme nevychovali z opice člověka. Zázrak vnitřní proměny se nedocílí drezúrou, ale milostí. Jedině Bůh je Dobrý a my se stáváme dobrými, když je On v nás. Naše modlitba má být, podle vzoru Panny Marie, především prostorem, v němž dovolíme Bohu konat v sobě, ochota lehnout si na operační stůl Božího Slova. A ta operace může i bolet. Sv. Augustin tvrdí, že hříšnému člověku se Boží Slovo bude jevit, jako nepřítel jeho duše, dokud nepochopí, že je příčinou jeho Spásy. V naší modlitbě nejde o prosazování naší vůle a ani o snahu přesvědčit Boha o dobrotě našeho plánu, ale máme sjednotit svou vůli s Božím Slovem. Proto je důležité znát Boží Slovo, abychom pochopili, co chce Bůh od nás a na to je „důstojné a správné“ odpověď: „Ať se mi stane podle tvého Slova!“

P. Maria je plná touhy po Bohu, Panagia - celá svatá. Svou ustavičnou touhou po Bohu a plněním jeho vůle, počala Krista duchovně, dříve než tělesně. Křesťanský východ skutečnost duchovního početí Krista vyjadřuje adventním pozdravem: „Kristus se rodí, oslavujte ho!“ Tento pozdrav zaznívá už několik týdnů před Vánoce a to samo zdůrazňuje fakt duchovního početí Krista ještě před jeho narozením. Ani nám nikdo nebrání, abychom se touhou po Bohu, otevřel Ježíšovu Slovo a z Ducha počali Krista a staly se tak jeho matkou. Všechny svátosti Církve, všechno hlásání Božího Slova, slouží tomu, aby se v nás objevil Kristus. Kristus v nás je zároveň Nadějí naší Slávy. Sv. Augustin tvrdí: „Matka ho nosila v lůně, my ho nosíme v srdci. Panna otěhotněla, když se v ní Kristus vtělil, naše srdce ať otěhotní vírou v Krista.“

Sv. Bonaventura tvrdí: „Duše oddaná Bohu, může z milosti Ducha a mocí Nejvyššího duchovně počít Požehnané Slovo a jednorozeného Syna Otcova, porodit ho, dát mu jméno, hledat ho a adorat spolu s mudrci a nakonec představit Otcu v chrámě ... Duše počíná Ježíše, když je nespokojená se životem, jaký vede, a pod vlivem svatých vnuknutí a zanícená svatým žářem se konečně rázně odtrhne od svých starých návyků a chyb, a je jakoby duchovně oplodněna milostí Ducha, dá si předsevzetí, že začne nový život. Tehdy došlo ke Kristovu početí. Když byl požehnaný Boží Syn počat, narodí se v srdci, ale jen tehdy, pokud duše vše rozumně uvážila ... a vzývala Boha o pomoc a ihned uskuteční ... to, co v ní už dávno zrálo, ale se to stále odkládalo z obavy, že není k tomu vhodná. Ale jedno musíme zdůraznit: Toto předsevzetí „začít nový život“ se musí ihned projevit něčím konkrétním. Pokud není předsevzetí uskutečněné, byl sice Ježíš počat, ale nebyl zrozen. Jde o duchovní potrat. Je to jeden z tolika odkladů, jimiž je protkán náš život a které jsou hlavním důvodem, proč je tak málo svatých.“

Maria dokázala přijmout Ježíše, protože byla celá svatá. Pro hříšného člověka to však není jednoduché. Často sejde z cesty odevzdanosti a hříšné sklony převládnu. Člověk má dvě možnosti. Může své hříšné a uzavřené srdce otevírat sám, to však jde těžko. Pokud se cítí slabý, může zkusit druhou možnost. Sv. Ambrož doporučuje: „Pokud chceš přijmout Krista do sebe, vyprošuj si nejprve něco z té krásné Mariiny duše.“ Její krása spočívá v radikální odevzdanosti. Duch Svatý spěchá do duše, v níž objeví svou Nevěstu a naplňuje ji a dává se jí v té míře v jaké tato duše jeho Nevěstu přijímá.

b1. Víra

Když přichází nový člověk na svět, když se v okamžiku početí objeví nová bytost, přináší sebou úžasný Boží dar. Psychologie ho nazývá „prvotní důvěra“. Základní postoj nově vzniklé lidské bytosti můžeme nazvat „důvěra - víra“. Víra se zde jeví jako nejzákladnější pozitivní vztah ke skutečnosti, do které jsme svým početím vstoupili. I tento fakt nasvědčuje tomu, že jsme stvořeni pro Dobro. Dobro je pro nás normální a samozřejmé, na dobro jsme nastavení, po dobře toužíme. Víra, kterou Bůh od nás očekává, předpokládá Dobro a zkušenost Dobra posiluje víru. Bůh je Absolutní Dobro a všechny jeho díla jsou dobré. Člověk nebyl stvořen s krunýřem.

Prvotní důvěra způsobuje, že naše duše je zcela obnažena a průchozí. Bez tohoto základního pozitivního postoje by v nás neexistovala žádná otevřenost a žádné přijímání. A víme, jak je zvlášť rozvíjející se život, odkázán na přijímání. Dokud je tu víra, je zde také otevřenost a je tu schopnost přijímat. To, co na první pohled vypadá jako duchovní úvaha, se týká těch nejzákladnějších skutečností jako první nadechnutí, pití mateřského mléka, přijímání potravy, uvolněnost v náruči matky, otce, ale i vzdělávání a růstu. V tomto smyslu můžeme víru definovat jako bytostnou otevřenost, která umožňuje přijímání a z něj vyplývající růst.

Co myslíte, kdy člověk začne ztrácet tento stav prvotní důvěry? Když se v něčem zklame, když ho něco poraní. Poslužme si příkladem: Malé dítě si vesele běhá s bosýma nohama po louce dokud se nezraní. Po takové zkušenosti se začne obouvat. To, co materiálně vyjádří obuv, se v duši rodí ze strachu, který je opakem důvěry. Každá zkušenost se zlem umenšuje základní schopnost věřit. Člověk se začne uzavírat, vytváří si určitý krunýř. Neodpuštění je také určitou formou pancíře, který si člověk nasadil ze strachu. Pancíř zamýšlený původně jen kvůli jednomu se stává překážkou v komunikaci se všemi. Člověk jako uzavřená bytost není průchodný ani pro Boha. Skrze neprůchozí bytí nemůže proudit Láska, co je mu na škodu, protože člověk je určen k tomu a to ho oblažuje, když přes jeho srdce proudí Boží Láska. Chápeme už, jako spolu úzce souvisí víra a odpuštění, tedy náš nejzákladnější vztah k Absolutnu, Bohu a náš defektní vztah k bližnímu.

V evangeliu sv. Jana nás Pán Ježíš vyzývá k odvaze: „Ať se vaše srdce nechvěje!“ Ve starším překladu bylo: „ať se vám srdce neděsí“. Tedy jde tu o jakési rozrušení srdce ze strachu. Strach, který zasahuje srdce člověka. Základní zážitek většiny lidí žijících na tomto světě je strach. U nevěřících je to existenční strach z možného chaosu. U věřících někdy ještě větší strach z Boha. Bojíme se Boha. Chybí nám základní důvěra v našeho Stvořitele. Přítomnost, kterou svou mocí rovněž tvoří a drží v existenci Bůh a kterou kazí jen náš hřích, prožíváme s určitou důvěrou jako dobro. Jako příklad nám může posloužit postoj k vlastnímu životu. Milujeme svůj život a dobrovolně bychom se ho nevzdali. Ale je zvláštní, že se obáváme Věčnosti, kterou nám celou připravuje Ten, který sám je Život. Tento strach je důsledek prvotního hříchu. Namísto víry, lásky a vděčnosti se objevuje strach. Po hříchu vnímáme nádheru Boha jako hrůzu. Pán Ježíš nás vyzývá, abychom se zbavili strachu. Strach je na opačné straně než víra a láska. Dokonalá láska vyhání strach.

Přestože člověk, tak jak vyšel z Božích rukou, byl obdařen prvotní důvěrou a všeobecnou láskou, hřích v jeho duši zatemnil obraz Boha a začal se v něm objevovat strach. Člověk od chvíle, kdy zhřešil, nemá žádnou jistotu. Svět, do jakého jsme se narodili jako dědicové Adama, má tendenci ničit naši víru, naději i lásku. Když si porovnáme, kolik bylo chvil „pohody víry“, zjistíme, že převahu mají ty, které bychom mohli označit slovem „obava“. Hřích vedl k zážitku zla, který způsobil, že se lidská bytost obrnila. Sv. Augustin výstižně definuje hříšníka jako „homo incurvatis in se“, tedy člověk zkroucen do sebe, do sebe uzavřen. Víra jako otevřenost je nutná k uzdravení této do sebe uzavřené bytosti. Pán Ježíš hovoří o podmínce, kterou je třeba splnit, aby se naše schopnost víry uzdravila a ta se týká odpuštění.

Ježíš se nás ptá: „Věříte v Boha?“ Opravdu věříme v Boha a chováme se podle toho? Víra v Boha je především vírou v Rozumný a Vědomý základ všeho. Na počátku nestojí materiální a nevědomý chaos ale Vrcholně Rozumné a Osobní, dokonce můžeme říci Nadosobní, Vědomé Bytí. Hmotný vesmír nás postupně přivádí ke střetnutí tváří v tvář s Bohem, k uvědomění si Boha. Hmotný vesmír je abecedou, kterou se vyslovuje Absolutní Duch. Putujeme od hmoty k duchu. Je třeba číst v knize stvoření, abychom poznali Stvořitele. Hmotný vesmír je podobenstvím Boha.

Slovo „víra“ v jazyce, kterým mluvil Ježíš, málo i takový význam, jako „nechat se vést“, „nechat se řídit“. Evangelium hovoří o zřeknutí se sebe vlastnění, darování se Kristu. Je to opačný postoj jaký zaujal Adam v Ráji, kdy se jedením ze stromu poznání dobrého a zlého, vědomě rozhodl, že si sám určí, co je pro něj dobré a co špatné, že si bude žít jen podle sebe a pro sebe. Základní hřích Adamův byl v tom, že přestal důvěřovat Bohu, že uvěřil satanovi, který znesvětil Boží jméno. Naše základní spravedlnost začíná právě tam, kde Boha přestáváme podezřívát ze zla.

Zatížení západním myšlením často chápeme víru pouze jako určitý rozumový úsudek o existenci Boha. Dá se mluvit o filozofické víře, kterou bychom mohli vyjádřit takto: „Zkoumal jsem přírodní vědy a došel jsem k závěru, že něco musí být nad námi.“ Stopy Boha v přírodě nás vedou k přesvědčení o existenci Boha. Taková čistě spekulativní víra, založená pouze na lidském rozumovém úsudku, není ještě vírou ve smyslu Písma. Taková víra má malý vliv na osobní život. Není ještě vírou, kterou projevil Abraham, když „uvěřil Bohu a bylo mu to počítáno za spravedlnost“.

Často máme jakousi teologickou víru, kterou vyjádříme vyznáním teologických pravd (v Krédu), ale víra je cosi mnohem širší. Zapomíná se na to, že předmětem víry je Boží Slovo a způsob přijetí je jistota. Katolická nauka o víře výrazně potvrzuje, že víra se ve své podstatě pojí s jistotou. Logické uvažování o procesu víry bychom mohli vyjádřit takto: „Bůh něco řekl. To, co řekl, je předmětem víry. Bůh je Svatý, proto nelže, je Vševědoucí, proto se nemýlí. Pokud víme o něčem, že to řekl Bůh, tak náš postoj vůči tomu se může projevit pouze vírou, která nepřipouští pochybnost. Kdybychom si připustili pochybnost, odmítli bychom autoritu Boha. V tomto smyslu je pochybnost hříchem, neboť pochybujeme, zda Bůh své Slovo dodrží. Samozřejmě mohou existovat pochybnosti jiného druhu: „Zda to opravdu Bůh řekl? Zda jsem tomu dobře rozuměl?“

Naše pochybnosti se obvykle netýkají pravd víry. Pochybnosti se objevují v momentě, kdy máme dát odpověď na otázku: „Věříš tomu, že tě Bůh skutečně miluje, a tak moc tě miluje, že se za tebe obětoval a že ti je v každé chvíli ochoten odpustit hříchy, když se k němu s lítostí obrátíš?“ Můžeme si tuto základní otázku položit i jiným způsobem: „Věříš v Boha - Lásku? Očekáváš Dobro? Očekáváš splnění blažené naděje a příchod našeho Pána Ježíše Krista?“ Hlavním problémem víry je uvěřit v Lásku. Uvěřit v radostnou zvěst o milujícím Bohu. Uvěřit v Lásku, být přesvědčen o Lásce, hlásat tuto víru, to je náš základní úkol. Uvěřit v Boží Lásku k sobě samému, uvěřit v Boží Lásku ke všem lidem, v Lásku, která způsobila, že se Bůh pro nás obětoval a spojil se s lidskou přirozeností.

Vidíme tedy, že základem křesťanského života je víra, která si je jistá tím, čemu věří. Taková víra je Božím darem, který si můžeme vyprosít od Boha v modlitbě. Pokud se o takovou víru opřeme, staneme se svobodnými od pocitů a tak se nám podaří uniknout různým krizím, které pocházejí právě z našeho citového života. Svůj duchovní život začneme budovat na jistotě Božího Slova. Boží Slovo nám umožňuje se už teď a tady dívat na svět Božími očima. Tento přístup musíme např. uplatnit, když uvažujeme nad blahoslavenstvími. Blahoslavenství převracejí hodnocení reality. Musíme si uvědomit, že ten, kdo je prohlašuje, je Syn Boží a nehlasá nějakou nedůvěryhodnou teorií o posunu hodnot v posmrtném životě, ale učí s jistotou to, co vidí u Otce. Blahoslavenství jen tehdy mohou v našem životě přinést úrodu, když je přijmeme s jistotou víry ne jako lidskou domněnku ale jako Slovo Boha.

Vírou si můžeme i my přisvojit tento Boží pohled a v naději se těšit tam, kde svět nachází jen důvod k pláči. Víra je osobní, bytostné přilnutí celého člověka k Bohu, který se zjevuje. Víra vyžaduje, aby člověk rozumem i vůlí přijal Zjevení, které Bůh uskutečnil svými činy a svými slovy. „Věřit“ se proto vztahuje ke dvěma skutečnostem: k osobě a k pravdě: k pravdě kvůli důvěře, kterou má člověk k osobě, která ji dosvědčuje.

Avšak v křesťanské víře jde ještě o větší otevřenost jako je schopnost uvěřit Slovu. Jde o bytostnou otevřenost vůči Božímu Duchu. Jde o to, stát se průchozím, prostupným pro Boha. Přijmout do sebe Kristovu plnost. Jde o víru jako o přivlastnění si. Tak to píše sv. Pavel v listě Korintánům: „Kristus se podlá vůle Boha stal naší moudrostí a spravedlností, posvěcením a vykoupením.“ (1Kor 1,30). Kdo vírou nepřijme Boží Slovo, nemůže přijmout ani Ducha Svatého. Svatost je Boží vlastností, člověk může mít na ní účast, jen když se otevře Bohu jako Slovu a Duchu.

Vstupní branou do Božího Království je víra. Kdyby bylo Bohem stanoveno, že touto branou je nevinnost, nebo nějaká jiná ctnost, mohli bychom namítnout: „To není pro mě, protože nemám tuto požadovanou ctnost.“ Nám však je ohlašované: „Kdo uvěří a dá se pokřtít, bude spasen“. Do tajemství Vykoupení člověk vstupuje vírou v evangelium, vírou v Bohočlověka Ježíše. Jedině Bůh má moc utvrdit nás v duchu radostné zvěsti o Ježíši Kristu. On to dělá svým Slovem, protože podle téhož apoštola „víra je ze slyšení Slova“. Existuje víra, které jsme schopni ze své přirozenosti, ale existuje víra, která je výlučně Božím darem. Člověk není schopen takto věřit z přirozených sil. Taková víra je nám dáována jako zvláštní dar Ducha Svatého, jako charisma. O co jde v „radostné zvěsti o Božím Synu“? Jde o základní pravdu evangelia, kterou nacházíme v Jan 3,16: „Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ Mluví se zde o Boží Lásce a o víře. Bůh je Láska a víra je správná odpověď z naší strany.

„Jeho zvěstujeme, když se vši moudrostí napomínáme a učíme všechny lidi, abychom je mohli přivést před Boha jako dokonalé v Kristu (abychom každého člověka učinili dokonalým v Kristu.“ (Kol 1,28) Ježíš, Pravý Bůh a Dokonalý člověk je Cestou, Pravdou i Živodem. Je cestou člověka k dokonalosti ve spojení s Bohem, je Pravdou o Bohu i člověku a o jich vzájemném vztahu, je Vědomým a svobodně přijatým Živodem naší duše. Cena každého člověka je v tom, že skrze přijetí Krista začíná naše duše růst do podoby, v níž má Otec své zalíbení. Pokud není v nás Kristus, tak se Bohu nelíbíme. Pokud nežijeme Kristovo Slovo, pokud nepřijímáme jeho Tělo a Krev, nejsme Boží děti, ale jsme dětmi zla. Kristus je Život, Boží Program. V našem ohlašování jde o to, abychom lidi upozornili na tuto úžasnou šanci Života, pro který je třeba se ale zcela vědomě a svobodně rozhodnout. Toto mohutné Boží účinkování se v nás neprojeví proti naší vůli a bez našeho výslovného souhlasu.

Možná ještě lépe pochopíme potřebu víry, když si uvědomíme, že náš Bůh je Láska a jeho Stvořitelské Slovo je Vyznání. Se stvořením je to podobně, jako když někdo přinese své milé krásný dar a vyzná jí lásku. Ten krásný dar třeba dešifrovat. Ten dar chce cosi říct. To, že existujeme ve světě, kde je v podstatě o nás postaráno, mluví o Lásce. Není jiná cesta k poznání a zážitku Boží lásky, jako víra. Sv. Jan apoštol píše ve svém listě: „Také my jsme poznali lásku, kterou Bůh má k nám, a věříme v ni. Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm. (A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom.)“ 1Jn 4,16

Boží láska je jako všudypřítomný vzduch kolem nás. Jeho blahodárný účinek nepocítíme, pokud se nenadechneme. Ale nádech předpokládá otevřenost. Víra to je otevřenost duše, to je nádech Boží lásky. Sv. Anton Paduánského říká, že Láska je duší víry. Bůh je láska a základní odpověď na Lásku je víra, uvěřit v Lásku. Dokud v ni neuvěříme, nebudeme se moci z ní těšit. Tak to platí mezi lidmi a takto to platí i mezi duší a Bohem. Víra je jako otevřená náruč duše, bez níž není možné přežít přiblížení Boha. Bez víry není přijetí a bez přijetí neexistuje objetí a zakoušení.

b2. Svědectví, jistota víry a jistota Spásy

V Sk 2,36 sv. Peter promlouvá zástupu slovy: „Ať tedy všechen Izrael s jistotou ví, že toho Ježíše, kterého vy jste ukřižovali, učinil Bůh Pánem a Mesiášem.“ Sv. Peter vydává svědectví s jistotou. Jeho svědectví vyrůstá z víry, která si je jistá svým přesvědčením. Jen takto podané svědectví má moc otrást lidským srdcem. Křesťanské svědectví se především týká změny bytí, skrze přijetí Ježíše Krista. Svědectví o tom, že Bůh žije v nás. Bůh i lidé si více než naši nauku všímají naše bytí. Samozřejmě, že předpokladem správného bytí je správná nauka, jedno s druhým souvisí. Přijímám Boží Slovo, ale skrze Slovo přijímám Ducha a Duch Boží rozhoduje o kvalitě bytí.

Vydávání svědectví vyplývá z pevné koncepce křesťanského života. Na otázku: „Co znamená podle tebe být křesťanem?“, můžeme dostat různé odpovědi. V našem prostředí velmi často slyšíme odpověď: „Být křesťanem znamená, být pokřtěn, chodit v neděli do kostela, věřit v to, co učí církev, plnit přikázání, přijímat svaté svátosti.“ Tedy ve vědomí lidí, kteří takto odpovídají, být křesťanem je záležitost určité praxe, po případě určitých podmínek, které člověk musí splnit. Podmínek často formálních, vnějších, ba možná snad i říci, organizačních. „Patřím do organizace, která se nazývá katolická církev, tedy musím plnit určité požadavky.“

Nicméně je možné se jiným způsobem přesvědčit, co pro někoho znamená: „být křesťanem“, když položíme otázku takto: „Kterou událost ve svém životě považuješ za nejdůležitější?“ Pokud slyšíme: „Nejdůležitější událostí v mém životě bylo poznání Ježíše a jeho přijetí jako Pána a Spasitele“, tak můžeme položit druhou otázku: „Co podle tebe, můžeš největšího udělat pro druhého člověka, aby si mu pomohl?“ můžeme dostat odpověď: „Mohu pomoci tím, že mu zprostředkuji setkání s Kristem, aby i on poznal Krista a také ho přijal jako Pána a Spasitele.“ Tedy, pokud kdosi takto odpovídá, můžeme říci, že takový člověk je křesťanem.

Musíme přiznat, že tyto dva naznačené postoje se od sebe značně liší. O prvním postoji je těžko říct, že ho charakterizuje vědomí toho, že k podstatě křesťanského života patří vydávání svědectví, protože pokud někdo takto chápe křesťanství, ten není schopen vydávat svědectví, ten v nejlepším případě bude druhého agitovat, aby vstoupil do téže organizace, do které patří on a plnil požadované podmínky, protože se mu to může ráz hodit, ne-li v tomto životě, tak možná po smrti.

A samozřejmě velmi dobře víme, že tam, kde lidé takto chápou podstatu křesťanství, tam chybí svědectví a křesťanský život nemá v sobě žádnou dynamiku, je statický, zkostnatělý a mrtvý. V takovém prostředí chyba snaha o šíření evangelia, tam chybí snaha získat jiných pro Krista. Kdyby křesťané v prvotní církvi takto chápali své křesťanství, nikdo z nás by nebyl dnes křesťanem, neboť křesťanství by nemohlo přetrvat až do dnešní doby. A tehdy obrovské množství lidí žijících na tomto světě by nemělo žádnou šanci stát se křesťany. Církev by možná existovala v Jeruzalémě jako určité náboženské vědomí děděné po předcích.

Nelze pochybovat o tom, že musíme dnes znovu prohloubit úsilí o křesťanský životy, aby se i pro nás stalo samozřejmostí, že křesťan na otázku o nejdůležitější věci v jeho životě, mluví o setkání s Kristem a o přijetí ho za svého Pána a Spasitele i o své touze, aby lidé, kterým přeje dobro, udělali totéž. Zatím musíme přiznat, že máme daleko k takovému chápání křesťanského života. Východní křesťané považuje za skutečného svědka a apoštola, jen toho, kdo se očistil od zlého a dosáhl kvalitu kontemplativní modlitby, v níž se setkal se Vzkříšeným Kristem. Protestantská pastorační praxe zase vyžaduje alespoň u některých denominaci, aby člověk, který má být apoštolem, přežil nejprve křest Duchem Svatým. Tyto dvě skutečnosti vyjadřují zřejmě totéž, tutéž skutečnost a to osobní zjevení se Krista tomu, kdo ho upřímně a celým srdcem hledá. Bez Něho a bez poznání Jeho nemůžeme vydávat svědectví. Toto je důvod naší neschopnosti vydávat svědectví nebo slabosti našeho svědectví. Je mnoho lidí, kteří se považují za křesťany, majících se sebou už několik let nebo možná desítky let křesťanského životě, kteří však nepřivedli ke Kristu žádného člověka.

Někdo udělal výpočet, ze kterého vyplývá následující fakt, že v tradičních křesťanských společenstvích třeba přibližně 1.000 laiků a 4 duchovních, aby byl během 1 roku přiveden jeden člověk ke Kristu. Tak hrozně malý výsledek. Víra je osobní (bytostné) přilnutí celého člověka k Bohu, který se zjevuje. Víra je nadpřirozený Boží dar. Člověk potřebuje vnitřní pomoc Ducha Svatého, aby uvěřil. „Věřit“ je lidský úkon, vědomý, dobrovolný, který plně odpovídá důstojnosti lidské osoby. „Věřit“ je církevní úkon. Víra církve předchází, rodí a udržuje a živí naši víru. Církev je matka všech věřících. „Nikdo nemůže mít Boha Otcem, není-li jeho matkou církev.“ „Věříme všemu, co je obsaženo v Božím Slově, psaném nebo tradovaném, a co církev předkládá jako Boží zjevení.“

Sv. Peter ohlašuje s jistotou, že toho Ježíše, kterého jsme ukřižovali, Bůh udělal i Pánem i Mesiášem. Bůh ho učinil i Pánem i Mesiášem, neboť On je opravdu řešením všech lidských problémů. Ježíš naplnil Boží záměr s člověkem, naplnil oprávněné Boží očekávání vůči člověku a v něm se Bůh smířil s člověkem. Ježíš zemřel místo mě. Moje umírání by však nepřineslo Spásu.

Zatímco Skutky apoštolské v 2. kapitole mluví o jistotě víry a z ní vyplývajícímu svědectví, v evangeliu podle sv. Jana v 10. kapitole Pán Ježíš prohlašuje: „Já jsem brána. Kdo vejde skrze mne, bude spasen.“ Tento výrok hovoří o Spáse, dokonce můžeme říci o jistotě Spásy. V této souvislosti je třeba vyjasnit problém vyvolávající spory katolické a některých protestantských církví, a to problém jistoty Spásy. Někdy se setkáme u některých protestantských církví s otázkou, která pro nás katolíky zní velmi zvláštní: „Jsi už spasen?“ I svatý Pavel jakoby nahrával tomuto tvrzení: „Milostí, jste spaseni a ne ze skutků.“

Karel Rahner ve svém „Teologickém slovníku“ píše: „Jistota spásy je pojem reformační teologie a označuje natolik pevnou víru v ospravedlnění, že tato víra již nepřipouští žádnou pochybnost o konečné Spáse člověka. Jistotu Spásy tohoto druhu označuje katolická teologie jako absolutní jistotu spásy. Takto chápaná jistota spásy byla zamítnuta Tridentským koncilem, neboť křesťanovi sice na jedné straně není dovoleno v žádném případě a tedy absolutně pochybovat o tom, co opravdu Bůh v Ježíši Kristu uskutečnil, a o všeobecné spasitelné Boží vůli, z druhé strany to však nevyklučuje pochybnost o vlastním stavu spásy.“

Příčinou sporů je nepřesně rozlišování pojmů: „Jistota víry, jistota Spásy z Boží a z lidské strany a milost vytrvání dokonce!“ Když chceme hovořit o Spáse, musíme rozlišovat: jistota je v tom, že Bůh chce spasit všechny lidi, jistota je v tom, co Bůh skrze Krista pro nás udělal. Ježíš přece na kříži závazně prohlašuje, že dílo Spásy člověka „Je dokonáno!“. Nejistota je jedině z naší strany. Sv. Augustin tvrdí: „Ten, který tě stvořil bez tebe, nespasí tě bez tebe.“ Bůh chce, abychom jako osoby obdařené rozumem a svobodnou vůlí vešli do skutečnosti Spásy, abychom vědomě a dobrovolně přijali to, co nám On nabízí. Můžeme to udělat v každé chvíli. Bůh totiž nikdy neodvolává své Slovo. Proto teologie svátosti potvrzuje, že svátosti působí „ex opere operato“, to znamená, že nepůsobí mocí lidské zásluhy a lidského úsilí ze strany vysluhovatele, ale mocí samotného spasitelného díla Kristova, které se aktualizuje ve svátostech. Od nás Bůh očekává vědomý a svobodný čin víry. Toto Boží očekávání můžeme splnit díky Duchu svatému, který v nás působí, skrze naši svobodnou vůli.

Tedy pokud stojíme před Bohem a jeho Slovem a jsme povoláni k víře v nich, tak naší odpovědí může být jedině neochvějná víra, která si je jistá. Pán Ježíš říká: „Já jsem brána. Kdo vejde skrze mne, bude spasen!“ Kdyby se nás v této souvislosti sám Ježíš zeptal tak, jak se kdysi zeptal Lazarové sestry: „Kdo věří ve mne, nezemře navěky. Věříš tomu?“ (Jan 11,25-26), cože mám tehdy odpovědět? Možná je jen jedna správná odpověď: „Věřím!“ Jsi si jistý svou vírou? Nemohu jinak odpovědět jako: „Jsem si jistý?“ „Si si jistý svou Spásou?“ V této souvislosti - samozřejmě! Tedy abych to správně zformuloval: „Pokud půjdu cestou, kterou je Ježíš“, nebo: „Jestliže vstoupím bránou, kterou je Ježíš, budu spasen!“ Z Boží strany je Spása jistá, jako možnost a jako příslib, ale z lidské strany je možné selhání.

Nemyslím teď na morální selhání jako projev slabosti člověka vůči hříchu, který v něm přebývá, ale myslím na selhání jako odpad od víry, jako odchod z odevzdanosti. Toto je problém „vytrvalosti do konce“. Pán Ježíš přece na jiném místě říká: „Kdo vytrvá do konce, ten bude spasen!“ Zde je těžiště sporu mezi námi a protestanty. Spása v Božím světě je skutečností, my ji však musíme dovolit v sobě uskutečnit a musíme v tom vytrvat až do konce pozemského života. Někteří protestanti se dopouštějí chyby, když opovážlivě říkají: „už jsem spasen“. Ještě žijí ve vyhnanství, daleko od Pána a proto mohou selhat. Vidíme, že i Písmo zná takové případy, kdy kdosi uvěřil v Krista, ale odpadl od něho: apoštol Jidáš, Demas, kovář Alexander.

Nicméně chci upozornit, že i opačný extrém je blud a s tím se setkáváme spíše v našem katolickém prostředí. Často se stává, že lidé, kteří denně chodí do kostela, poslouchají a věří Božímu Slovu a snaží se ho i žít, často žijí tak, jak by v nic nemohli doufat. Např. stařenka, která se celý život snažila žít křesťanský, mi řekla, že neví, zda bude spasena nebo zatracená. A to není správná odpověď. Sv. Pavel učí, že „v naději jsme spaseni“ (Řím 8,24). Blud je žít bez očekávání blažené naděje, jak to nakonec v každé sv. mši vyznáváme: „Očekávám splnění blažené naděje!“ V listu Filipánům píše sv. Pavel: „S bázní a chvěním pracujte na své Spáse.“ Existují určité znaky, které ukazují zda jdeme po cestě Spáasy. Jsou to znaky nového života, o kterých nacházíme zmínku na více místech Písma. Reálným znakem je ovoce Ducha Sv.: „Láska, radost, pokoj...“.

Nacházíme se v podobné situaci, jako člověk, který v předprodeji koupil lístky na představení a tudíž musí jen dodržet čas představení a přijít. Je to jiná situace, než jít do kina a nemít ještě lístky. Když mám více lístků v kapse, mohu vesele a odvázně zvat druhých na představení. Pokud je ještě nemám, byla by to troufalost a mohlo by to skončit fiaskem. Asi takto bychom mohli vyjádřit naši jistotu spáasy. Pokud jsme uvěřili v Krista, pokud jsme se dali pokřtít, pokud jsme ho vírou přijali, pokud jsme se mu zcela odevzdali a snažíme se žít v moci Ducha Svatého Boží Slovo, tehdy máme očekávat, splnění blažené naděje. Podobně jako člověk, kteří má lístky, můžeme a máme zvat druhých ke Spáase.

Na závěr ještě jeden výrok sv. Františka, který nám pomůže pochopit, jak to je ze spáasy a námi: „Světce své bratry často ujišťoval, že duchovní radost je nejjistějším prostředkem proti nástrahám a lsti zlého ducha. Říkal totiž: „Dábel nejvíce jásá, když může Božímu služebníku vyrvat radost ducha. Nosí s sebou prach a podle libosti ho hází do záhybů svědomí, aby pošpinil čistotu svědomí a ryzost života. Pokud je však srdce naplněno duchovní radostí, marně stříká had svůj jed. Zlí duchové nezmohou nic proti Kristovu služebníku, když ho zastihnou plného svaté radostnosti. Pokud je však mysl malátná, bez útěchy a smutná, snadno se stane kořistí smutku nebo marných radovánek.“

Proto se světec snažil žít radostně a zachovával si pomazání ducha i olej radosti. Bedlivě se vystříhal sklíčenosti, jak by to bylo největší zlo. Jakmile zpozoroval, že se vkrádá do jeho duše, rychle se ponořil do modlitby. Říkal totiž: „Božího služebníka mohou některé věci zmást, ale tehdy se má rychle ponořit do modlitby a před Nejvyšším Otcem setrávat tak dlouho, až se mu zase vrátí radost ze Spáasy. Pokud setrvá v zádumčivosti, trudnomyslnosti, zakoření se v něm ono babylónské zlo, které srdce nahlodá jakoby rzí, pokud nebude slzami ihned vyhlazené.“ (Fr. Prameny str. 244/125) Chci jen dodat, že sv. František zná cosi jako „radost ze Spáasy“ a to je zážitek Boží blízkosti, který člověk může přežít v modlitbě.

b3. O Božím Slovu

Když chceme mluvit o Božím Slovu, musíme si uvědomit, že tímto termínem označujeme dvě skutečnosti: Boží Slovo jako II. Božskou Osobu, tedy Logos a Boží slovo jako inspirovanou sbírku knih. První je vydechované Duchem, druhé je inspirované Duchem Svatým. Obě nesou v sobě tutéž informaci. Úplnější informací je Boží Slovo jako II. Božská Osoba, ale v zásadě nemůže být mezi nimi rozpor. Sv. Augustin říká: „Uvědomte si, že je to jedno a totéž Slovo, které se rozprostírá po celém Písmu Sv., a že je to, totéž Slovo, které zaznívá v ústech všech svatých pisatelů; to Slovo, které, protože bylo na počátku Bůh u Boha, nepotřebuje slabiky, protože nepodléhá času.“ Bůh v celém Písmu Sv. nevyslovuje nic jiného, než jen jediné Slovo, své Slovo, ve kterém se sdílí úplně celý.

Židé, Boží Slovo označují termínem Tóra a takto se vyslovují o úctě k Tóře: „Tóra je naše Nejsvětější svátost. Tóra to je pět knih Mojžíšových, krasopisně a bez chybičky napsaných rukou osvědčeného písaře v hebrejštině a na bělostném pergamenu z hovězí kůže ... Jeho oba konce jsou zavínuté na dvou dřevěných válečkách, které nazýváme „Strom života“ Svitky Tóry přechováváme v modlitebny ve svatostánku za nádhernou oponou. Když během bohoslužeb v den sobotní a svátcích přenášíme knihu synagogou, stáváme před ní ze svých míst s větší úctou než jiné národy před svými králi. Dotýkáme se jí roucha a líbáme ho. ... Pokud se stane svitek z nějakého důvodu k předčítání nepoužitelní, pohřbíme ho na hřbitově s náležitými poctami. Bůh se vtělil do Tóry a jejích svatých písem a tak se nám odevzdal. Dříve než byl svět, byla Tóra, tajemný Boží Zákon. Bůh, Tóra a Izrael je totéž a jedno.“

Všimněme si zvláštní označení válečků, na kterých je Tóra navinuta: „Strom života“. Genesis při popisu pádu prarodičů hovoří jmenovitě o dvou stromech, Strom poznání Dobra a Zla a Strom Života. I z této souvislosti můžeme pochopit, že stromem života je Zjevené Boží Slovo, Boží zákon a tedy jíst ze stromu poznání dobrého a špatného, může znamenat, pohrdnutí Božím Zákonem.

Tento židovský postoj k Božím Slovu můžeme doplnit. Toto Slovo se nevtělilo pouze do Svatých písem, ale se stalo člověkem a přebývalo mezi námi. Nacházíme zde i odvážné tvrzení, že Bůh, jeho Slovo a jeho lid je totéž. I zde můžeme potvrdit, že jsme Tajemným tělem Kristovým, když přijímáme Slovo a když ho žijeme. A tak jako my uchováváme Svátost oltářní v svatostánku, tak Židé uchovávají v synagoze Boží Slovo. Jak je Kristus přítomen v Eucharistii, tak je přítomen i v Písmu svatém.

Podobný postoj nacházíme také u sv. Františka z Assisi: „Protože ten, kdo je z Boha, slyší Boží Slovo, máme i my, kteří jsme zvláštním způsobem ustanovení ke boží službě nejen poslouchat a dělat, co Bůh říká, ale také opatrovat nádoby a ostatní předměty používané při bohoslužbách, které obsahují jeho Slovo. Skrze Boží Slovo do nás hluboko proniká Vznešenost našeho Stvořitele. Proto napomínám všechny své bratry a povzbuzuji je v Kristu, aby pokud najdou kdekoliv napsáno Boží Slovo, zacházeli s ním co nejuctivěji, a pokud to závisí na nich, sbírali je a ukládaly, pokud je najdou na nedůstojných místech nebo někde pohozené a tak v nich ctili Pána, který je vyslovil. Mnoho věcí se totiž posvěcuje Božím Slovem, a mocí Slova Kristových se děje i proměnění na oltáři.“

Pravá úcta vůči Kristu nespočívá jen v tom, že adorujeme jeho Nejsvětější Tělo, ale pravá úcta spočívá v tom, že se mu snažíme porozumět a poslouchat jeho příkazy. Svaté přijímání nespočívá jen v tom, že otevřu svá ústa po tom, co jsem řekl „Amen“ ke Kristovu Tělu. Nemám přijímat Ježíše jako předmět, ale jako živou osobu. Ve svatém a životadárném přijetí Božího Syna jde především o to, aby se II. Božská osoba, stala mým Životem. Toto je první a základní princip svatého přijímání. To znamená: přijmout Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Je to zároveň základní předpoklad duchovního boje. Pokud není Kristus v nás, určitě prohrájeme zápas s ďáblem a platí to i naopak: Sv. Pavel prohlašuje: "Kristus ve vás, naděje slávy".

Sv. Augustin nazývá Boží Slovo - sacramentum audibile - svátost slyšení. Tuto svátost můžeme mít ve svém domě, a můžeme si ji vysluhovat i sami. Čtení Božího Slova je duchovním svatým přijímáním. Skrze toto Slovo vstupuje do nás Boží Duch. Je to svátost svatého ovlivňování. Přesto naše náboženství není „náboženstvím knihy“ jako Judaismus. Křesťanství je náboženstvím Božího Slova, ale „ne slova psaného a němého, ale Slova vtěleného a Živého“. (Sv. Bernard z Clairvaux) Aby slova nezůstávaly mrtvou literou, je třeba, aby Kristus, Otcovo Slovo, nám skrze Ducha „otevřel mysl, abychom rozuměli Písmu“ (Lk 24,45)

Janovo evangelium začíná tvrzením: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a to Slovo bylo Bůh.“ Bůh je nám poznatelný jen proto, že vyslovuje své Slovo. Ve svém Slově zjevuje svou podstatu. Bůh jako absolutně dokonalá bytost, se ve svém Slově dokáže úplně vyslovit a to až natolik, že můžeme říci: Boží Slovo je Bůh z Boha, Světlo ze Světla. Aniž z něj něco ubylo, nebo mu něco přibylo, plodí Slovo. Dává Informaci o Sobě. Toto Slovo je stále plozené a milované. A tímto Slovem tvoří svět a v tomto Slově se Bůh dává svému stvoření.

A tímto Slovem je Boží Syn, jeden ze svaté Trojice, který je jedné podstaty s Otcem, preexistuje před stvořeným světem. Je Živou Osobou a zároveň nedotknutelných a neodvolatelným Slovem. Boží Slovo je Cesta, Pravda a Život, je zároveň absolutně dokonalým Božím Činem. Boží Slovo stojí v základech stvořeného světa, neboť vše povstalo Božím Slovem a stojí i v základech lidského svědomí. Je věčným Božím Zákonem, kterým se má řídit celý stvořený svět. Obsahuje v sobě celou pravdu o Bohu ale i o stvořeném světě. Je živou a osobní Informací.

Naši dobu zvykneme nazývat epochou informatiky. Informatika je věda o PC, ale především věda o přenosech informací. Informatika nám odhaluje některé zákony duchovního světa. Např. že: „Informace se předáváním neztrácí“. V materiální oblasti platí, že pokud něco dám, nutně to ztrácím, stávám se chudším, v duchovním světě to tak není. Ten, kdo dává informaci, nepřichází o ni, a ten, kdo ji přijímá se obohacuje. Platí to pro vzdělávání, platí to pro kopírování. Např. pokud mám dobrý operační systém, mohu ho instalovat na množství PC, aniž jsem o něj sám přišel.

Boží Slovo se sjednocuje s člověkem a my ho přijímáme, a skrze Slovo jsme proměňováni a rosteme do podoby Otce, ale z něho nic neubývá a naopak, my jsme obohaceni Bohem. Vidíme, že plodnost v Bohu nezůstává jen v něm samém, ale v této Boží plodnosti je Spása světa, která je v účasti na Boží přirozenosti. Člověk se do této Boží plodnosti může zapojit přirozeným plozením, ale ještě více hlásáním evangelia, neboť nic by nám nepomohlo, že jsme se narodili jako lidské děti, kdybychom se současně, skrze přijetí Slova, nestaly Božími dětmi.

V listu Židům čteme: „Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh otcem skrze proroky. V těchto posledních dnech promluvil k nám v Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i svět. On je odlesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržuje vše svým mocným slovem.“ (Žid 1,1-3) Vrchol tohoto Božího vyslovení tvoří Vtělení. Boží Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi jako Pravý Bůh a Pravý člověk. Bůh se zjevil jako člověk a tím ukázal, že lidská duše může do sebe pojmout Boží Slovo a člověk se tehdy stává skutečným Božím obrazem, Theoforem – Bohonosičom.

V 1 Sol 2,13 apoštol Pavel mluví o tom jak je třeba přijmout Boží Slovo, aby přineslo užitek: „Proto i my neustále děkujeme Bohu za to, že když jste od nás přijali Boží Slovo, které jsme hlásali, nepřijali jste ho jako lidské slovo, ale, jaké opravdu je, jako slovo Boží; a ono působí ve vás věřících.“ Nakolik člověk je omylný a hříšný, přijímáme lidské slova s určitou rezervou. Apoštol mluví o tom, že přijali jeho hlásání, jak Boží Slovo a ono v nich působí. To, že „působí“, má několik příčin. Působí, protože je Živé a Účinné, tedy působí z vlastní své podstaty a působí také proto, že bylo přijato vírou, tedy proniklo dovnitř skrze víru, která si je jistá. Jen takto přijaté Boží Slovo může plně rozvinout svou účinnost vzhledem k nám.

Zajímavým a téměř inforatickým způsobem vyjadřuje tuto pravdu sv. Augustin: „Hledám tedy způsob, jakým by se k tobě dostalo a v tvém srdci usídlilo Slovo, které v mém srdci už existuje. Použiji k tomu hlas a tímto hlasem k tobě promluví. Zvuk hlasu přenáší k tobě smysl Slova. Když zvuk hlasu přenesl k tobě smysl Slova, zvuk sice pomine, avšak Slovo, které k tobě přenesl, je už v tvém srdci, aniž opustilo mé.“ (Z kázání sv. Augustina; Sermo 293, 3)

U Boha není rozdíl mezi slovem a činem. Bůh to co říká, současně tvoří. Boží Slovo je živou a účinnou skutečností a to natolik, že pokud se mu svojí vůlí nepostavíme na odpor, tak se v našich životech prosadí. Panna Maria nás učí správnému postoji vůči Božímu Slovu, které je zároveň příkazem ale i činnou mocí. Neříká sebevědomě: „Já to udělám!“ ani pochybovačně: „To se nedá!“, ale pokorné a odevzdané: „Ať se mi stane podle tvého Slova“. Bůh je dost mocný, aby v nás dokonal své Slovo. Od nás se žádá, abychom chtěli a smýšleli, jak smýšlí On.

Můžeme mluvit o dvou úrovních života, v nichž se odehrává náš růst. A to o nevědomé - biologické, která se děje bez naší vůle. Nedá se říci „proti naší vůli“, protože tuto úroveň života jsme dostali dříve než se dalo mluvit o naší vůli. Druhou úroveň bychom mohli označit jako vědomou, svobodnou. Jakmile existuje naše osoba, obdařena svobodnou vůlí, může si vybrat, zda chce na duchovní úrovni růst do podoby Božího Syna, stát se Božím obrazem, růst z nelásky do Lásky. Sv. Augustin to vyjadřuje slovy: „Ten, který tě stvořil bez tebe, nespasí tě bez tebe!“ Tento vědomý, duchovní život provádíme svobodně, vždy když žijeme Boží Slovo.

V duchovním životě jde o stále větší a hlubší ztotožnění se Slovem Božím. Boží Slovo nám postupně odhaluje všechny oblasti, které ještě nejsou v nás pod Boží mocí. Sv. Augustin říká, že „Boží Slovo se nám nejprve bude jevit jako nepřítel naší duše, dokud nepochopíme a nezpozorujeme, že je příčinou naší Spásy.“ Snad bychom to mohli přirovnat k lékaři, který nás operuje a o kterém si můžeme myslet, že nám dělá špatně, ale nakonec uznáme, že ten bolavý zásah byl potřebný k našemu uzdravení. Boží Slovo nám zjevuje, kde a jak se ještě lišíme od Božího Syna, kde ještě žijeme v zajetí hříchu. Pokud se snažíme žít Boží Slovo, žije v nás Boží Syn.

Slovo Boží se může na své cestě pronikání do našeho života zastavit v nás na dvou místech. První chybou je pokud se zastaví v hlavě a nepřejde do srdce. Druhou chybou je, jestliže ze srdce nepřejde do rukou, do činů. Pokud se Boží Slovo na své cestě v nás zastaví, ať už v hlavě nebo v srdci a nepřejde do rukou, vyvíjí nepříjemný tlak, který nás může dusit a ochromovat, namísto toho, aby nám dávalo život. Ale každé slovo, které skrze sluch a mysl vstoupilo do srdce a z něho přešlo do činů, nám dává ještě větší víru a odvalu k následování. Sv. Benedikt učí, že láska roste v konání. Jako je víra ze slyšení slova, tak je láska z konání slova. Takto se Slovo stává tělem a přebývá mezi námi.

Ježíš zjevuje moc, která pramení do lidského života, skrze spojenectví s Bohem. Jeho srdce je podstatně sjednocené s Božím Slovem. Boží Slovo je jako operační systém, který si musíme ve vlastním zájmu nainstalovat na své srdce, abychom se stali pro Boha přijatelní. A tak jako před instalací je dobré přečíst si nač daný systém slouží, co vyžaduje a co způsobuje, tak i my chceme-li Ježíše přijmout, musíme nejprve znát Boží Slovo, abychom věděli k čemu říkáme své „Ano“. A tak, jak před přijetím nového operačního systému probíhá formace disku, která smaže všechny předešlé soubory, tak se i my musíme zříci svého předešlého způsobu života, hříšné existence zaměřené jen na sebe, aby se v nás krása tohoto nového operačního systému, který se nazývá „Kristus - Bohočlověk“, mohla zcela projevit.

Na závěr myšlenku sv. Bernarda: „Duše hledá Slovo, se kterým by souhlasila pro svou nápravu, kterým by se osvítila pro poznání, na které by se opřela, aby byla silná, kterým by se napravila, aby byla chytrá, kterému by se podrobila, aby byla krásná, se kterým by se zasnoubla, aby byla plodná, které by požívala, aby byla blažená. Slovo se stalo tělem a přebývá již v nás. Přebývá vírou v našich srdcích, přebývá v naší paměti, přebývá v myšlence a sestupuje až k obrazotvornosti.“

b4. Navštívení Panny Marie

Panna Marie v tajemství Zvěstování slyšela úžasnou zvěst o tom, co chce Bůh udělat v jejím životě, a při tom jen jakoby mimochodem, slyší o své příbuzné: „I tvoje příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna. Už je v šestém měsíci. A mluvili o ní, že je neplodná!“ Tato zpráva má posloužit k růstu její víry. Anděl neříkal nic o tom, že by bylo dobré pomoc starší Alžbětě. Jí však stačí, že se o tom dověděla a už spěchá pomáhat. Podobně si počíná v Káně. A to vše nám odhaluje její lidskou zralost a velikost.

Někteří lidé a zvláště ženy, mají zvláštní charisma, leccos se „dovědí“. Někdy jsou to radostné zprávy, jindy jde o choulostivé problémy. Často si to vyčítají a považují za hřích. I když platí, že se nemá zbytečně mluvit o chybách bližního, nemusí být každé povídání o druhém hříchem. Můžeme každou takovou informaci, podobně jako Maria, přeměnit na dobro a to přímlyvnou modlitbou i praktickou pomocí, tehdy přestaneme mít špatný pocit z toho, že jsme se cosi dověděli.

V evangeliu jsme slyšeli: „V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala do jistého judského města v hornatém kraji. Vešla do Zachariášova domu a pozdravila Alžbětu.“ Víme, že předtím žila v chrámu a při zvěstování se nám jeví jako plně soustředěná na Boží Slovo a přesto vidíme, že se vydává na cestu. Koncentrace sice hraje důležitou roli v duchovním životě a přece se duchovní život nerovná koncentraci. Po početí z Ducha Svatého pocítila touhu podělit se se svou radostí.

V Marii v okamžiku Zvěstování začíná žít Ježíš. A jelikož tu nejde o čistě biologický život, neboť Ježíš se počíná z Ducha Svatého a Duch Svatý je nutným předpokladem tohoto života, platí, že každý vědomý a dobrovolný hřích by mohl toto těhotenství zničit. Přesto nevidíme, že by se Marie s Ježíšem pod srdcem uzavírala před lidmi a dokonce se vydává na cestu. Uvědomme si, že v té době měla asi 14 let a odhodlala se na náročnou cestu přes hory. Pán Ježíš nevstupuje do nás proto, abychom se s ním kdesi skryly. On je Bůh Silný.

Evangelium popisuje Mariinu návštěvu u Alžběty, jsme v pokušení říci „všední událost“ z jejího života. Maria je požehnaná a plná milosti a tak vše, co dělá, dostává vyšší smysl. Naše setkání s jinými lidmi mohou být banální, nebo i katastrofální, ale Mariina návštěva dělá na nás jiný dojem. Stává se vzorem pro naše setkání. Prvotní apoštolát je bytostný apoštolát. Více působíme tím, co jsme, jako tím, co říkáme. Marie přináší svědectví o změněném bytí. Protože přijala Boha do svého srdce stává se Požehnanou a přináší Požehnaní, stává se Prostřednicí milosti. Ona je těhotná Božím Slovem. Těhotenství mění organismus ženy a ji proměňuje Boží Slovo.

Alžběta „zvolala velikým hlasem: „Požehnaná jsi mezi ženami a požehnaný plod tvého života. Cím jsem si zasloužila, že matka mého Pána přichází ke mně?“ Alžběta nazývá Marii Matkou Pána. A slovo „Pan“ zde nahrazuje Boží jméno JHVH, které židé z převeliké úcty nevyslovovaly, ale nahrazovali slovem Adonai, co do řečtiny překládáme jako Kyrios = Pán ve smyslu JHVH.

Když evangelista Lukáš popisuje Zvěstování, používá pro zastínění Duchem Svatým při početí výraz, který Septuaginta používá pro oblačný sloup nad archou. A když popisuje setkání těhotné Alžběty s těhotnou Marií používá tentýž výraz pro Janův pohyb v těle matky, jako když se mluví o posvátném tanci krále Davida před Archou. Tedy v tomto případě nejde o běžný pohyb dítěte v těle matky, ale o posvátný tanec vyznavače, kterým Jan, ještě v těle své matky, zvěstuje a vyznává přítomnost Boha v Marii. Maria je pro nás křesťany tím, čím byla Archa pro židy.

Slyšeli jsme jak Alžběta říká Marii: „Blahoslavená jsi, protože jsi uvěřila“. Slovo „věřit“ v jazyce, kterým mluvila P. Maria, má i takový smysl jako „nechat se vést“, „nechat se řídit“. Evangelium to vyjadřuje výrazy jako „zřeknutí se sebe vlastnění“. Člověk, který zažil cosi špatné, těžko věří v dobro. Vidíme to na Zachariášovi, který ztrácí schopnost mluvit, protože pochybuje. Marie plně uvěřila a proto mohla zpívat Magnificat, od okamžiku početí.

Maria, protože nebyla blokována ani dědičným hříchem, ani svými osobními hříchy, dokázala bezmezně důvěřovat Bohu. Alžběta nazývá Marii blahoslavenou pro její víru. Sv. Ambrož takto vykládá její slova: „Ale i vy jste blahoslavení, vy, co jste slyšeli a uvěřili, neboť každý, kdo uvěří, počne a porodí Boží Slovo a pochopí jeho účinky. Kéž by v každém člověku byla Mariina duše, aby velebil Pána; kéž by v každém byl Mariin duch, aby jásal v Bohu! Pokud má Kristus podle těla jednu matku, podle víry je Kristus plodem všech. Vždyť každá duše přijímá Boží Slovo samozřejmě pokud je neposkvrněná, bez hříchu a pokud si s nepokazeným citem chrání mravní čistotu. Tedy každá taková duše může velebit Pána, jak velebila Pána duše Mariina a její duch jásal v Bohu Spasiteli.“

Maria dokázala přijmout Ježíše, protože je celá svatá. Pro hříšného člověka to však vůbec není tak jednoduché. Často sjede z cesty odevzdanosti a jeho hříšné sklony převládnu. Otcové mluví o potřebě „přijmout Mariinu duši“. Mariina duše tvoří životní prostředí pro Ježíšovu bytost v nás. Člověk má v tomto směru dvě možnosti. Může své hříšné, uzavřené a zraněné srdce otevírat sám, svou silou. To však jde velmi těžko. Pokud se cítí maličký a slabý, může zkusit druhou možnost, kterou doporučuje sv. Ambrož: „Chceš-li přijmout Krista do sebe, vyprošuj si nejprve něco z té krásné Mariiny duše.“ Krása Mariiny duše spočívá v tom, že je radikální odevzdána Bohu a jeho službě. Duch Svatý spěchá do duše, v níž objeví svou Nevěstu a naplňuje ji a dává se jí v té míře v jaké tato duše jeho Nevěstu přijímá.“

Anděl přikazuje sv. Josefovi: „Neboj se přijmout Marii, svou manželku.“ A totéž slyší apoštol Jan od Ježíše na kříži: „Hle, matka tvá!“ Jednoduchým a velmi účinným prostředkem je zasvěcení P. Marii. Jako formuly zasvěcení můžeme použít různé modlitby svatých, ale nejúčinnější modlitba je modlitba, kterou jsme zformulovali zcela spontánně. Nejde natolik o jednotlivá slova jako spíše o vnitřní postoj odevzdanosti. Nejde zde o nějakou zbožnou formulku, jde zde spíše o úkon srdce, který si nás vyžaduje celých. Zasvěcení se Bohu skrze Marii není jen odevzdáním srdce, ale otevřením všech oblastí života pro příchod Ducha Svatého, podrobení všech oblastí života Božímu Slovu v Mariině úkonu „Fiat!“. Zasvětit se Marii znamená přenechat Duchu Svatému nejen řízení našeho nitra ale i celý prostor každodenního života. V praxi to může znamenat postupné, velmi konkrétní kroky víry, naslouchání a spolupráce s Božím Duchem - ve škole Panny Marie.

Když se dobře podíváme na její zpěv, který zvykneme po latinsky nazývat Magnificat, zjistíme, že nejde modlitbu, neboť Marie v něm nemluví k Bohu, ale jde spíše o svědectví, neboť v něm mluví k nám a mluví o tom, jak velké věci jí učinil Bůh. Nechlubí se, že ona udělala něco velké pro Boha. Nelpí na svém bytí, ale docela se odevzdává Bohu a proto se v ní může tak hojně objevit ovoce milosti.

„Velebí má duše Pána a můj duch jása v Bohu, mém Spasiteli.“ Marie prožívá Boha jako svého osobního Spasitele. Jen tehdy bude i naším Spasitelem, když se mu úplně odevzdáme. I nám chce udělat velké věci, ale musíme to svojí odevzdaností umožnit. Před pár lety jsem měl možnost navštívit Paray-le-Monial ve Francii. Viděl jsem tam lidi, kteří od radosti nad svým Spasitelem, zpívali a tančili až se mi to nezdálo. Ale Marie v evangeliu vydává svědectví o Bohu Spasiteli, který už nyní chce být Spasitelem a začít v nás proces naší Spásy.

Spása není něco, co se týká pouze naší posmrtné existence. Bůh chce spasit celého člověka. Svátosti církve jsou prameny Spásy, vnější znamení, vnitřní milosti Boží. Od okamžiku Spasitelovy smrti na kříži se Spása stává objektivní skutečností a my můžeme čerpat z pramenů Spásy. Ve spolupráci s Bohem můžeme uskutečňovat svou Spásu. V čem spočívá Spása? Spása je v tom, že se chytne a sáhne po této podávané Boží ruce a On nás povede. Necháme se Bohu operovat. Dovolíme, aby Ježíš začal v nás žít svůj život. To je naše pokání, naše cesta k čistotě srdce.

Sv. Jan od Kříže ukazuje, kam vede čistota srdce: „Duše sjednocená s Bohem a přetvořena v něho dýchá v Bohu pro Boha jakýmsi nejhlubším dechem, podobným Božímu, kterým Bůh v ní přítomen dýchá sám v sobě jako její vzor. Duše stvořené na to, abyste kochali v těchto vynikajících darech, co děláte?! Kolem čeho se točí vaše touhy!“

Maria Boha velebí. Velebení Boha se v člověku objevuje, když konečně uzná Boha jako Boha, přijme jeho Moudrost, která se projevuje ve všem, uvolní trůn srdce Božímu Slovu. Velebení je plodem absolutní důvěry. Velebení vyjadřuje základní směr křesťanské modlitby. Modlitba velebení je odpovědí člověka na Boží požehnání. Nepřítomnost velebení může být důsledkem našeho povrchního života. Někdy je tento nedostatek způsoben i neznalostí Boha. Bůh, kterého máme velebit, je Otcem našeho Pána Ježíše Krista. Cesta poznání Boha vede skrze Ježíše Krista.

Mariin duch jásá v Bohu. Jásot je radost ducha. Tak jako tělesná radost pochází z tělesného uspokojení, tak radost ducha pochází z duchovního uspokojení. Jásot nepramení z této země a dokonce můžeme říci, že je nezávislý od životních okolností. Jásot je radost, která pramení z víry. Je nutné s jistotou uvěřit, abychom dokázali jásat i uprostřed složitých okolností života. Nazírání není smyslové poznání, ale schopnost duše znát Boha skrze jeho Slovo, proniknout za Slovo do oblasti Ducha.

Tajemství Navštívení nám chce říci, že pokud se má naše setkání s druhými stát požehnáním, i my musíme být těmi, kteří nepřinášejí sebe a své hříšné bytí ale Boží Slovo a z nichž vyzařuje Duch Svatý. Jen tehdy je naše návštěva požehnáním, pokud se odehrává v Duchu Svatém. Až i z nás bude vyzařovat Duch, budou lidé podobně jako Alžběta říkat: „odkud mám to štěstí, že si přišel, že přišla matka mého Pána“, protože my všichni se stáváme Božími matkami, pokud jsme se rozhodli žít Boží Slovo.

Papež Benedikt XVI. říká: „Jan Pavel II. nazval Marii eucharistickou ženou. A opravdu, Panna Maria, Matka Boží, nás učí, co to znamená vstupovat do společenství s Kristem. Ona nabídla Ježíšovi své vlastní tělo, vlastní krev a stala se živým stánkem Slova. Dovolila, aby její tělo i duch pronikla jeho přítomnost. Matka Boží putuje s Ježíšem. Návštěva Panny Marie u Alžběty byla jistým způsobem první eucharistickou procesí v historii lidstva. S Ježíšem, kterého právě přijala do svého klína, se Maria vydala na cestu a navštívila svou starší sestřenicí Alžbětu Pravá radost křesťanů spočívá v tom, že přijímají Ježíše a přinášejí ho jiným. Následujme Marii, tuto úžasně hlubokou eucharistickou duši a napodobujme ji. Pak se i náš život stane Magnificatem.“

Sv. Běda Ct. se takto vyjadřuje o církevním zvyku modlit se při Vesperách Magnificat: „A tak se v svaté církvi vžil velmi dobrý a spasitelný zvyk, že všichni každý den při večerních chválách zpívají vedle psalmů její chvalozpěv, protože taková častá připomínka Pánova Vtělení rozněcuje ve věřících srdcích plamen zbožnosti a častěji uvažování o příkladu jeho matky upevňuje je v ctnosti. A vhodně se to děje večer, aby se naše mysl, unavená po dni a zaujatá všelijakými myšlenkami, před odpočinkem vnitřně soustředila.“

c1. O Lásce k Bohu

Sv. František stručně vyjadřují, co znamená milovat Boha: „Buď vůle Tvá, jako v nebi tak i na zemi, abychom Tě milovali celým srdcem, když na Tebe budeme stále myslet; celou duší, když po tobě budeme stále toužit; celou myslí, když k Tobě budeme směřovat všechny své úmysly a ve všem budeme hledat tvou čest, a celou svou silou, když dáme všechnu svou energii a schopnosti duše i těla do služby tvé lásky a nikam jinam, a abychom milovali svého bližního jako samí sebe, kéž strhneme všechny, jak jsme jen schopni, k Tvé lásce a když se budeme radovat z dobra druhých jako z vlastního, budeme mít účast na jejich utrpení a neublížíme nikomu.“

Text přikázání Lásky k Bohu, který židé označují slovem „Shema (Poslouchej)“ tvoří zároveň základní židovskou modlitbu, která do dnešního dne zaznívá z domácností zbožných židů každé ráno a večer - má tedy velký význam v židovské tradici. Jde tu vlastně o liturgický text, který je určen k tomu, aby se stále opakoval, aby si ho člověk připomínal. Boží Slovo má v sobě náboj - potenciál, který se trvalým opakováním v člověku uvolňuje. Příkaz nacházíme v Deuteronomiu: „Slyš, Izraeli, Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný. Budeš milovat Hospodina, svého Boha, celým svým srdcem a celou svou duší a celou svou silou. A tato slova, která ti dnes přikazují, budeš mít v srdci. Budeš je vštěpovat svým synům a budeš o nich rozmlouvat, když budeš sedět doma nebo půjdeš cestou, když budeš uléhat nebo vstávat. Uvážeš si je jako znamení na ruku a budeš je mít jako pásek na čele mezi očima. Napíšeš je také na veřeje svého domu a na své brány.“ (Dt 6,4-9)

Bůh, který dal první přikázání, Sám miluje člověka, kterého stvořil. Člověk dostal úžasnou možnost i schopnost milovat Boha. Ten, jehož poznáváme rozumem jako Rozumného Stvořitele, chce být poznáván srdcem jako Láska. Možná nás zarazí skutečnost, že se mluví o lásce k Bohu jako o příkazu. Kdybychom nebyli postiženi hříchem, v čistotě srdce bychom poznávali Boha a prožívali bychom nesmírnou vděčnost a lásku vůči Tomu, který nás stvořil. Po dědičném hříchu se rozum člověka zatemnil a vůle se naklonila k špatnému. Proto se nám musí přikazovat, tak jak se přikazuje nemocnému člověku, musí se nám přikazovat věci, které slouží k našemu dobru, protože naše chuť je zkažená. Chutná nám zlo, ale když ho uděláme, jsme nešťastní. Dobro nám nechutná, ale když se překonáme, nacházíme své štěstí. Proto se nám přikazují věci zcela normální, i když pro nás postižených dědičným hříchem, ne zcela samozřejmé.

Základním předpokladem jakékoliv lásky je první podmínka: „Slyš!“. Nedá se mluvit o lásce, kde není ochota slyšet a poslouchat. V našem jazyce jsou to vlastně dvě slova, která vyjadřují toto jedno: „slyš a poslouchej“. Pán Ježíš říká, že základem lásky k němu je „poslušnost jeho příkazům!“ Ne cit ale vůle je rozhodující. Tedy „slyš a poslouchej!“ V absolutní míře to platí o lásce k Bohu, relativně i o našich mezilidských vztazích. Kolik manželství i komunit ztroskotá právě na této neochotě poslouchat se navzájem. Jsme tak zabraní do sebe, že naše vysvobození začíná tímto příkazem: „Slyš!“ Pokání spočívá v ochotě poslouchat, co mi chce říct Pán.

Říkali jsme, že se jedná o přikázání lásky k Bohu. Možná nás překvapí skutečnost, že při hlubším studiu zjistíme, že to vlastně v pravém významu slova není příkaz, lepší by bylo mluvit o normě, zákonitosti, která platí mezi člověkem a Bohem. Shema popisuje princip, který platí mezi slyšeným Božím Slovem a jeho působením v nás. Při gramatickém rozboru hebrejského textu objevíme zajímavou skutečnost. V daném textu nacházíme jediné sloveso ve tvaru rozkazovacím, ostatní slovesa ve způsobu oznamovacím. Jediné sloveso v rozkazovacím tvaru je právě ono první slovo „Slyš“ (slyš a poslouchej) Všechny další jsou ve tvaru oznamovacím. Máme je tedy chápat nikoliv ve smyslu příkazu „miluj!“, ale spíše ve smyslu něčeho, co se s námi stane, když vírou přijmeme do sebe Boží Slovo: „budeš milovat“.

Prvním z důsledků slyšení a poslouchání je, že miluješ Boha, dále, že máš Jeho Slovo ve svém srdci, v duši, v myslí, text pokračuje: „budeš ho vštěpovat svým synům a dcerám“ to znamená jde to z tebe ven, a také je to vidět kolem tebe - na tvých veřejích, branách ... totiž kdo Boha poslouchá, ten ho miluje! V textu se uvádí, že následkem lidského poslouchání Boha se v nás objeví Lásky, která pramení zevnitř.

Když jsem mluvil o Božím Slovu, tak jsem se zmínil, že tímto termínem označujeme dvě skutečnosti: Boží slovo jako inspirovanou sbírku knih, tedy Bibli, ale zároveň Boží Slovo jako II. Božskou Osobu, tedy Logos. Tímto Slovem je Boží Syn, jeden ze svaté Trojice, který je jedné podstaty s Otcem, skrze něho a pro něho bylo vše stvořeno. A toto Boží Slovo je Živé a Učinné. Když ho posloucháme a vírou přijímáme, vstupuje do našeho srdce a naše duše se začne rozvíjet k dokonalosti. Ježíš je Život naší duše. Teprve tehdy člověk miluje Boha, protože Bůh je Lásky a bez něho žádná skutečná láska není možná.

Pán Ježíš říká: „Jestliže mě milujete, budete zachovávat má přikázání. A já požádám Otce a On vám dá jiného Přímluvce, aby zůstal s vámi navěky - Ducha Pravdy.“ Tak jako platí o víře, že je ze slyšení Božího Slova, tak Lásky je z uskutečňování Božího Slova. Lásky je snahou žít Boží Slovo. Poslušnost Božímu Slovu je láskou k Bohu, neboť On se zjevil ve svém Slově a nemá jiný charakter než ten, který nám zjevuje Ježíš. Je láskou i k sobě samému, protože naše Spása, naše dokonalost a naše určení je: „být božím obrazem“. Toto úsilí o lásku způsobí, že sám Bůh - Lásky, přijde a obnoví v člověku svůj příbytek a z naplnění příslibu Božího přebývání v člověku pramení naše Věčná Blaženost. A je to současně i láska k lidem, neboť všichni a dokonce i celá příroda očekává „zjevení se Božích synů“, že se skrze nás zjeví dobrota Božího Slova.

Druhé slůvko mluví o tom, komu je toto přikázání určeno: „Izrael!“ Slovo Izrael se překládá jako Boží bojovník. Pokud se chceme Bohu líbit musíme v tomto světě přijmout duchovní zápas jako způsob života, bez zápasu ze sebou, se zlými duchy, bez zápasu s duchem tohoto pomýleného světa, nemůžeme mluvit o lásce k Bohu. My všichni máme být Izraelem a stáváme se jím natolik, nakolik zápasíme se zlem z lásky k Bohu. Zápas s hříchem má smysl, neboť jeho ovocem je návrat do prvotního stavu Bohočlověčenství. Boží příslib týkající se přebývání v člověku, je velmi silnou motivací v zápase s hříchem. Jen tehdy můžeme pravdivě říci Bohu: „Miluji Tě“, když se chráním hříchu v jakékoli podobě. A všechno se může stát hříchem, pokud nás to chce vzdálit od Boha.

Vždy jsme pokoušeni. U dětí je to pokušení sladkostí, u mladých zase pokušení smyslnosti, pro nás ve středním věku pokušení bohatství a kariéry a pro ještě věkem starších pokušení moci a lakoty. Pokušení ještě není hříchem, hříchem se stává až když ho začneme následovat. My totiž nejsme povinni zhřešit. I když naše nitro postižené hříchem velmi silně rezonuje s pokušením, někdy až tak, že se nám zdá, že toto je naše pravá přirozenost a že odmítnutí pokušení znamená naši smrt, přece, když se začneme otevírat Bohu a jeho Duchu, mění se i naše vnitřek a naše přirozenost. Začíná nám chutnat dobro.

Bůh dává našemu pokušení jiný smysl. Sv. František říká: „Každé překonané pokušení je jakoby snubní prsten, kterým se Pán snoubí s duší svého služebníka.“ Z Boží strany se nám pokušení jeví jako otázka na lásku k Bohu a překonané pokušení je důkazem této lásky k Bohu, naším vyznáním. Boží odpovědí je Duch Svatý, Lásky vyliata do srdce.

Co má člověk slyšet? „Pan, náš Bůh, je jediný Pán!“ Slovo Pan je překladem slova Adonaj, které zase tvoří v hebrejských textech náhražku za svaté Boží jméno JHWH, které Židé z velké bázně a úcty zbytečně nevyslovovaly. V době církvi se tento jistý titul dává Ježíši, neboť „Ježíš je Pán“. Náš Bůh je jediný Bůh a nikdo a nic nemá právo na úctu před ním. V původním textu je užitě slovo jedináček. Náš Bůh je jedináček. A tím chtěl Mojžíš říci, že máme na Něk Ipět tak, jak Ipí rodiče na svém jedináčkoví.

Bůh jeden, jediný, nebo také jedinečný je ten, který nás vyvádí z Egypta, z otroctví hříchu. To znamená, že s ním máme konkrétní osobní zkušenost. Zážitek nejen osobní, ale i kolektivní. Bůh je ten, který se projevuje v tom, že vyvádí člověka z Egypta. Zde lze také říci, že hebrejsky tvar slova pro číslovku jeden „echa“, může mít i jiný význam a to význam v 1. os. „Já“ - Je to tedy Pán, který tvoří jednotu mezi Bohem a člověkem. On sám je tou Jednotou a on ji i tvoří. Sjednocuje poslouchajícího člověka se sebou a sjednocuje naslouchající obec věřících se sebou a také mezi sebou. Bůh mluví a tím sjednocuje naslouchajících lidí.

Můžeme si ještě položit otázku: O co jde, když se říká, že „si Boží slovo uvážeš na ruku, nebo si je napíšeš na veřeje domu?“ Opakování, vštěpování, o kterém se zde mluví není opět závazným příkazem pro člověka. Naopak i tady jde o jakousi přirozenou reakci člověka, který je toho plný a proto to tak dělá. Protože je člověk plný do něj vloženého Slova a lásky k Bohu, tak kudy chodí, je to z něj cítit. Jakmile člověk slyší a je naplněn Božím slovem a láskou je to na něm jednoduše vidět. Lásky proniká naše ruce, přechází do konání dobrých skutků. Jak na ruku, tak na obličej, na domě, na bráně pravděpodobně se myslí na brány města - i ve městě, kde lidé poslouchají Boha je to vidět. To, jak je to vidět, jak se to projevuje, o tom text neříká, jen konstatuje, že tomu tak je. Nemůže to zůstat skryté.

Ježíš doplňuje toto první přikázání ještě o další rozměr. Nejdříve řekne: „Poslouchej a budeš milovat Boha“ a pak dodá - „tím také miluješ bližního!“ Milování Boha není oddělitelné od milování člověka. Tedy do člověka poslouchajícího Boha, je vložené Boží Slovo a to Slovo proniká zevnitř jedince ven a to nejen k hranicím vlastních dveří nebo vrat, ale i za ně - k dalším lidem, domům. Jedině takto se dá dělat evangelizace, protože jediné takový člověk má svou zkušenost s Bohem a má v sobě svědectví o Boží moci.

Jiného, většího přikázání, jako jsou tyto, není. To říká Pán Ježíš a je to skutečně Slovo Boha. Milovat Boha znamená milovat Život, neboť On je Život. Mimo něj není Život. Kdo miluje Boha, miluje sám sebe, neboť kráčí cestou k nesmírně blažené věčnosti. Lásky k Bohu nás činí vrcholně svobodnými, ale i vrcholně plodnými, neboť plodem této lásky je Kristus v nás, naše normalita. Nemilovat Boha znamená kráčet cestou smrti do záhuby na své neštěstí a na svou hanbu.

A tak jak se Boží přikázání týkají celého života, tak i láska k Bohu proniká celým životem člověka, celou bytostí: srdcem, duší i myslí. Bůh, který nás nesmírně a nekonečně převyšuje, nám dovoluje a dokonce naléhavě přikazuje: „Mysli na mě! Měj touhu po mně! Těš se na mě! Miluj mě!“ Nám je dovoleno na něj myslet! Nám je přikázáno po něm toužit! Ten, který všechno stvořil, chce, aby si ho miloval. Máme ho milovat celou myslí. My sami si uvědomujeme sebe jen částečně. Bůh nás svojí myšlenkou tvoří a udržuje v bytí. On je základem pro každé vědomí a poznání. Všechny naše myšlenky jsou mu zřejmé.

Proto je důstojné a správné ze všech svých myšlenek udělat modlitbu. Nemyslet monologicky ale dialogicky. Nemyslet tak jakoby Bůh nebyl svědkem každé myšlenky, ale všechny myšlenky směřovat k Němu. Je velmi bolavé, když je Boží pozornost stále upřena na člověka a člověk myslí jakoby Bůh nebyl svědkem jeho myšlenek. Nemyslet na Boha je hřích. Vždyť je to vlastně součástí prvního přikázání. Milovat Boha celou myslí.

Sv. Řehoř z Nazianzu (326-390) nám zanechal tuto myšlenku o modlitbě: „Ustavičně žij v modlitbě a vždy děkuj Bohu za všechno, cokoli se s tebou děje. Ať tvůj rozum nepřestane myslet na Boha a jazyk se chrání od hříchu. Něco jiného je láska k moudrosti, a jiné je pamatování na Boha. Pamatovat na Boha je nutnější jako dýchání a pokud se lze tak vyjádřit, kromě toho ani nemáme nic jiného dělat, jen rozjímat dnem i nocí, večer, ráno i poledne rozjímat a vzdychat a velebit Pána v každém čase, ležíc i stojíc či kráčeje po cestě (Dt 6,7) a také při práci pamatovat na Boha a tímto pamatováním růst v čistotě.“

c2. O dobrých skutcích

Sv. Augustin nás poučuje: „Kdo uzná své hříchy a odsoudí je, souhlasí již s Bohem. Bůh odsuzuje všechny hříchy: a pokud je odsoudíš i ty, spájíš se s Bohem. Člověk a hříšník, to jsou dvě rozdílné skutečnosti: člověk je Boží dílo, hříšník je tvé dílo, člověče znič, co jsi udělal ty, aby Bůh spasil, co učinil On. Když tě začne mrzet, co si provedl, tehdy začínají tvé dobré skutky, protože si odsoudil své špatné skutky. Dobré skutky začínají uznáním špatných skutků. Konáš pravdu a přicházíš ke Světlu.“ (Sv. Augustin, In Evang. Joh. Tract. 12,13)

Když se lidé ptají Pána: „Co máme dělat, abychom konali Boží skutky?“ Ježíš jim odpověděl: „Boží skutek je věřit v toho, kterého on poslal.“ Druhým předpokladem skutečně dobrého skutku je víra v Krista. Opravdové dobré skutky jsou důsledkem vnitřní proměny člověka, která je ovocem víry. Sv. Pavel říká: „Neste ovoce dobrých skutků.“ A na jiném místě: „Neboť spasení jste milostí skrze víru; a to není z vás, je to Boží dar: ne ze skutků, aby se nikdo nechlubil. Vždyť jsme jeho dílo, stvoření v Kristu Ježíši pro dobré skutky, které připravil Bůh, abychom je konali.“ (Ef 2,8-10)

Bůh nám ve své dobrotě vytvořil příležitost konat dobré skutky. Bůh je tak dobrý, že On dává chtít i konat. Při dobrých skutcích je důležitý motiv, proč je děláme. Zda-li nám jde o uskutečnění Boží lásky nebo o hledání sebe. Skutek je jen tehdy skutečně dobrý, když je konaný v Duchu Svatém. A když se nám podaří skrýt dobrý skutek před námi samými, tehdy je to dokonalý skutek. To je smysl slov: „Ať tvá levá ruka neví, co dělá pravá, aby tvá almužna zůstala skrytá, a odmění tě tvůj Otec, neboť On vidí i v skrytu.“

K podstatě křesťanství patří vyznání navenek a to se děje slovem i skutkem. Křesťanské dobré skutky má charakterizovat skrytost a štědrost. Nejde natolik o vnější skrytost, neboť opravdové dobro se dá jen těžko skrýt. Pán Ježíš na jiném místě říká: „Ať tak svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a velebili za to Bohu v nebesích.“ Ježíš klade důraz na to, abychom nekonali dobře skutky kvůli lidskému obdivu. Každý dobrý skutek je akcí navenek a nedá se zabránit, aby si ho někdo nevšiml. Kdybychom toto chtěli docílit, asi bychom se zřekli konání jakéhokoli dobrého skutku, ale takto to Ježíš určitě nemyslí.

Jde o skrytost našeho dobrého skutku před námi samými. Abychom nekonali dobré skutky kvůli lidskému obdivu a na posílení svého ega. Aby každý dobrý skutek posloužil ke zjevení Boží dobroty. Abychom si stále uvědomovali, že Bůh je původce všeho dobra. Dokonce i toho dobra, které se děje prostřednictvím naší svobody a našimi rukama.

Naše sobectví je tak velké, že se chce přizivit i na tak svatých věcech, jako je almužna, modlitba a půst. Nejlépe si to ověříme, když se nám uznání nedostane. Vnitřní pokání se může projevovat velmi rozmanitým způsobem. Svaté písmo a Otcové zdůrazňují především tři formy: půst, modlitbu a almužnu, které projevují obrácení ve vztahu k sobě, ve vztahu k Bohu a ve vztahu k jiným. Pán Ježíš neříká: „Nedávejte almužnu, nemodlete se a nepostíte se!“. Žádá jen, abychom to nedělali kvůli lidem. Stále je třeba zůstat vnitřně chudý. Nepřibližovat se k Bohu s vědomím vlastní záslužnosti.

„Mnozí mi v onen den řeknou: „Pane, Pane, zda jsme neprorokovali v tvém jménu? Nevymítali jsme, v tvém jménu démony a neudělali jsme ve tvém jménu mnoho zázraků?” Tehdy jim prohlásím: „Nikdy jsem vás neznal; odejděte ode mne, kdo se dopouštíte nepravosti!“ Co nám chce tímto Ježíš říci? Říká nám pro změnu o lidech skutků. Lidé, kteří prorokovali, vyhánějící zlé duchy, lidé činící zázraky v Ježíšově jménu, to všechno jsou přece lidé skutků. Proč se najednou i tito lidé objevili na listině obžalovaných. Určité řešení nabídne tato myšlenka od sv. Františka: „Pan řekl Adamovi: „Ze všech stromů zahrady smíš jíst, ale ze stromu poznání dobra a zla nesíš jíst.“ (Gn 2,16-17).

Z každého rajského stromu tedy mohl Adam jíst a nezhrěšil, dokud se neprovinil proti poslušnosti. Neboť ten jí ze stromu poznání dobrého a zlého, kdo si přivlastňuje svou vůli a vychvaluje se vším tím dobrým, které Pán v něm mluví a působí, a tak se mu našeptáváním ďábla a přestoupením zákazu dostává ovoce poznání zla; za to neujde trestu.

Čím se tedy můžeš chlubit? Kdyby si byl tak chytrý a moudrý, že by si měl všechny vědomosti a dokázal překládat všechny jazyky a pronikat věci nebeské, přece se tím vším nemůžeš chlubit. Vždyť jediný zlý duch věděl více o nebeských věcech a ještě dnes ví o věcech pozemských, než všichni lidé dohromady, vyjímaje kdyby někdo dostal mimořádné poznání nejvyšší moudrosti od Pána. Právě tak, kdybys byl hezčí a bohatší než všichni ostatní a kdyby si třeba i zázraky konal a ďábli vyháněl, to všechno je proti tvé přirozenosti a nijak ti nepatří a vůbec se tím nemůžeš chlubit."

Opravdu je to tak, že nikdo si nemůže tyto skutky přivlastňovat, i když se dějí skrze něho. Žádný charismatik nemůže pravdivě říci: „Já jsem uzdravil někoho. Já jsem vyhnal ďábla. „To, že jsem se modlil a Bůh mě vyslyšel, ještě neznamena, že jsem to udělal já. Tyto skutky přesahují lidskou přirozenost a vždy je můžeme připsat jedině Bohu. A tedy i když se dějí skrze nás, nejsou v pravém slova smyslu našimi skutky. Skutečně naše skutky, za které nás Bůh jednou pozve k sobě, jsou mnohem méně vznešené a dostupné každému: „Byl jsem hladový a dali jste mi jíst. Žíznil jsem a dali jste mi pít. Byl jsem cestě, a ujali jste mě ...”

Bůh v našem životě hledá především ovoce Ducha a to je vnitřní proměna člověka. Ovoce Ducha se v nás objeví, jako důsledek odevzdanosti Kristu, víry jako odevzdanosti. Ovoce Ducha je láska, radost, pokoj, štěstí. Nejjistějším znakem Boží přítomnosti v nás je láska. Pokud skutky vycházejí z jiného motivu než z lásky k Bohu a k bližnímu, pak jsou poskvrněné. Mohou to být dokonce i zázračně skutky, skutky, které svědčí o naší velké víře, ale pokud v nich chybí láska, nikdy se v nich neděje dokonalé uzdravení celého člověka. Tyto, jakoby zázraky, se mohou stát léčkou pro slabé duše. Tím nechci protirečit Božímu Slovu, které říká, že tyto skutky jsou znamením věřících v Krista. Ježíš nás chce však upozornit na to, že ani víra nestačí, pokud nevede k lásce, tedy k plnění Boží vůle. Zázraky mohou být manifestem Boží moci, ale to nejdůležitější je Láska.

Často se právě my, kteří se snažíme o duchovní život, dopouštíme chyby, že chceme najít Boha pouze prostřednictvím meditace. A když se nám to nedaří, pokoušíme se objevit chybu v tom, že meditace nebyla dostatečně hluboká. Snažíme se o ještě hlubší meditaci. A pokud ani přesto Boha neobjevíme, začneme podléhat jakémusi zklamání z duchovního života. Duchovní člověk může mít pomýlené tendenci odejít z tohoto světa, dispenzovat se od všech starostí. Nechci tím tvrdit, že neexistuje speciální povolání v církvi, tedy povolání do úplné samoty, ale i zde církev uznává, že do samoty může člověk vstoupit, až když už žil určitou dobu ve společenství a aktivním způsobem života. Dá se říci, že až po určité době činného života. Do samoty se nemá odcházet ze vzdoru vůči lidem, ale z lásky k Bohu i k lidem.

Sv. Benedikt a po něm další duchovní učitelé říkají, že o podstatu duchovního života se nejedná v několika chvílích tiché meditace, ale duchovní život se formuje přímo ve všedním a pracovním prostředí. Právě efektivní práce je testem pravosti duchovního života. Jeden americký psychiatr srovnával zkušenosti z duchovního života sv. Terezie z Avilly se zkušenostmi jedné své pacientky trpící schizofrenií. Co se týče různých vizi a vidění byly si obě velmi podobné. Avšak podstatný rozdíl byl v tom, že jeho pacientka se uzavírala stále více a více do svého vnitřního světa. Sv. Terezie naopak uváděla své vnitřní zkušenosti do svého každodenního života. Byla společenská a podávala ohromné pracovní výkony. Zvládání všedního dne je nejjistějším zkušebním kritériem rozlišujícím mezi mystikem a neurotikem.

Pán Ježíš v evangeliu říká: „Ať tak svítí vaše světlo před lidmi, aby viděli vaše dobré skutky a velebili vašeho Otce na nebesích.“ Tento výrok nás znovu přivádí k prvotnímu určení člověka: „Člověk byl stvořen proto, aby byl Božím obrazem.“ Dokonce nám dává totéž označení jako sobě: „Vy jste světlem světa!“ Ať si to uvědomujeme nebo ne, lidé podvědomě očekávají, že jim cosi z Boží dobroty zjevíme. Možná ne natolik pěknými řečmi, jako změněným bytím a konáním dobra. Člověk je jakoby směrovka, která ukazuje na Stvořitele. Když lidé vidí dobré skutky, vede je to k víře v Dobro, k víře v Boha, v Lásku.

Avšak konání dobra má zpětně účinky i na nás samých. Tak nám to zase vykresluje Boží Slovo skrze proroka Izaiáše: „Lam hladovému svůj chléb, chudáka bez přístřeší zaveď do svého domu. Pokud uvidíš nahého, oblékni ho a před svým bližním se neskrývej. Tehdy jako zora vyrazí tvé světlo a rána se ti rychle zahojí. Před tebou půjde tvá spravedlnost a Hospodinova sláva za tebou.“ Všechny ty věci, o kterých říká prorok, že je máme konat, jsou vlastně skutky milosrdenství. Je třeba zdůraznit, že milosrdenství nespočívá v tom, abych dával peníze tomu, o kom s jistotou vím, že je za rohem propije v nejbližší hospodě. Rovněž není milosrdenství podporovat člověka, který může a nechce pracovat i kdyby se jednalo o příbuzného. Tam říká Boží Slovo jednoznačně: „Kdo nepracuje, ať ani nejí!“ U sv. Augustina nacházíme výstižnou myšlenku na toto téma: „Můžeme být krutí, když odpouštíme, a milosrdní, když trestáme.“

Boží Slovo říká: „Před svým bližním se neskrývej!“ A Boží příslib, který se dotýká této požadované změny našeho chování je: „Tehdy jako zora vyrazí tvé světlo!“ Staneš se tím, čím máš podle vůle Boží být. Staneš se Světlem světa. Dokud tomu tak není, nejsi Světlem světa, i když se nazýváš „křesťan“. Boží příslib se dotýká ještě jiné oblasti: našeho zdraví a to fyzického i psychického: „rána se ti rychle zahojí!“ Skutky milosrdenství často vedou k psychickému uzdravení a často i k fyzickému zdraví. Boží slovo říká, že na rány pyšného, není léku. A s podivem se ptá: „Jak chceš dosáhnout milosrdenství od Boha, když ty sám se nechceš slitovat nad svým bližním?“

Boží příslib, se kterým se setkáváme u proroka Izaiáše se dotýká i oblasti našich modliteb: „Tehdy budeš volat a Hospodin ti odpoví, budeš křičet a on ti řekne: Tady jsem!“ Člověk se s realitou Živého Boha potkává v konkrétních dobrých skutcích. Právě tehdy, když koná dobro, si začíná jasněji uvědomovat realitu Boha. Roste v něm něco, co nazýváme zkušenostní víra. Po prvotní fázi duchovního života, která spočívá v tom, že Bůh nás sytil manou útěchy, nastupuje druhá, kde nám Bůh nabízí prožití radost z dávání.

Na jednom místě Pán Ježíš říká, že je blaženější dávat jako přijímat a je to skutečně tak. Na každou naši rozumnou almužnu odpovídá Bůh radostí v našem svědomí. Svědomí nám Bůh nedal přednostně a původně na to, aby nám nepříjemně vyčítalo, ale proto, abychom se s Ním, který je „Radostí Dávání“, ve svém svědomí setkali. Pokud hledáš duchovní uzdravení, buď pozorný ke svému svědomí. Vše, co ti říká, dělej, a nalezneš to, co ti prospěje. Sv. Gregor Nysenský tvrdí: „Nijakou vlastností se nepřipodobníme Bohu tak, jak milosrdenstvím.“

Sv. František nám ve svém testamentu zanechal tuto svou zkušenost: „Pan dal mně, bratru Františkovi, abych takto začal činit pokání: Když jsem byl ještě zajat v hříších, zdálo se mi nesnesitelně hrozné, pokud jsem se měl setkat s malomocnými. Proto má sám Pán zavedl mezi ně a prokazoval jsem jim skutky milosrdenství. A když jsem od nich odcházel, pak to, co se mi zdálo hrozné, proměnilo se na radost pro duši i tělo. Potom jsem už dlouho neváhal a opustil jsem svět.“

c3. Bohočlověk

Sv. František uvažuje: „Otec »přebývá v nepřístupném světle« (1Tim 6,16), »Bůh je duch« (Jan 4,24) a »Boha nikdo nikdy neviděl« (Jan 1,18). Protože Bůh je Duch, je viditelný jen v duchu; neboť »Duch oživuje, tělo nic neznamena.« (Jan 6,63). Nicméně ani Syn, pokud je rovný Otci, není nikomu viditelný jinak než Otec, ani ne jinak než Duch Svatý. Proto jsou zavrženi všichni, kteří sice viděli Pána Ježíše Krista v jeho lidství, avšak neviděli ho a neuvěřili v něho podle ducha a božství, že je pravý Syn Boží.“

Zvykneme říkat, že Ježíš Kristus je jedinou Boží odpovědí na hřích člověka. Bl. Duns Scotus ale tvrdí, že Syn Boží by se stal člověkem, i kdyby člověk nebyl zhřešil. V jeho Reportata Parisiens najdeme: „Domnívat se, že by se Bůh vzdal tohoto díla, kdyby Adam nebyl zhřešil, by bylo zcela nerozumné! Říkám proto, že pád nebyl příčinou Kristova předurčení a že kdyby nepadl nikdo - ani člověk, ani anděl - Kristus by za této hypotézy byl předurčen stejně.“ (In III Sent., D7, 4).

Tato možná trochu překvapivá myšlenka se rodí z toho, že podle Bl. Duns Scota je Vtělení Božího Syna zamýšleno Bohem Otcem v plánu Lásky již od věčnosti jako dovršení stvoření a umožňuje každému stvoření v Kristu a skrze Něho, aby bylo naplněno milostí a vzdávalo tak chválu a slávu Bohu na věky. Duns Scotus, třebaže si uvědomoval, že Kristus nás v důsledku prvotního hříchu skutečně vykoupil svým Umučením, Smrtí a Zmrtvýchvstáním, zdůrazňuje, že Vtělení, které je největším a nejkrásnějším dílem Dějin Spásy, není podmíněno žádnou nahodilou skutečností, ale že původním záměrem Boha je konečné sjednocení všeho stvoření se sebou samým v osobě a v těle Syna.

Celé Dějiny spásy ukazují, že Bůh do našeho lidského světa vstupuje skrze člověka, doslova můžeme říci v závislosti na člověku. Svět, který nám Bůh dal, je skutečně naším světem a Bůh se v něm chce projevit skrze naši víru, naději a lásku, skrze to, co jsme konali dobré. Někdy obviňujeme Boha z toho, že nezasahuje do světa postiženého zlem, ale toto je naše parketa, za kterou neseme před tváří Boží zodpovědnost.

Katechismus na otázku, proč se Slovo stalo tělem, odpovídá: „S Nicejsko - cařihradským vyznáním víry, odpovídáme a vyznáváme: „On pro nás lidi a pro naši spásu, sestoupil z nebes a mocí Ducha Svatého přijal tělo z Marie Panny a stal se člověkem.“ Slovo se stalo tělem, aby nás spasilo, když nás smířilo s Bohem. Slovo se stalo tělem, abychom tak poznali Boží lásku: „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.“ (Jan 3,16). Slovo se stalo tělem, aby bylo naším vzorem svatosti: „Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne.“ (Mt 11,29). Sv. Irenej volá: „Pro toto se Boží Slovo stalo člověkem a Boží Syn se stal Synem člověka, aby se člověk spojil s Božím Slovem a byl přijat za syna, tak se stal Božím Synem.“ Sv. Atanáš: „Neboť On se stal člověkem, abychom se my stali Bohy.“ A do třetice Sv. Tomáš Akvinský: „Protože Boží Syn chtěl, abychom i my měli účast na jeho Božství, přijal naši přirozenost, stal se člověkem, aby lidi udělal Bohy.“

Církev, probíraje slova sv. Jana: „Slovo se tělem stalo“ (Jan 1,14) nazývá „Vtělením“ tu skutečnost, že Boží Syn přijal lidskou přirozenost, aby v ní uskutečnil naši Spásu. Víra ve Vtělení Božího Syna je rozpoznávacím znakem křesťanské víry. Jedinečná událost Vtělení Božího Syna neznamena, že Ježíš Kristus je částečně Bůh a částečně člověk, ani že je výsledkem nejasného smíchání božského s lidským, stal se skutečně člověkem a přitom zůstal skutečně Bohem. Ježíš Kristus je Pravý Bůh a pravý člověk, neboť pravý člověk je Bohočlověk. Ježíš je člověk, v němž se dokonale uskutečnil Boží plán, o němž platí, že je Božím Obrazem, Zjevením Boha. Skrze jeho lidské tělo se stává Neviditelný - Viditelným, Abstraktní - Konkrétním, Nepochopitelný se stává Srozumitelným a Ten, jehož nemůže obejmout celý vesmír se stává objimatelným.

Ježíš jako Bohočlověk nám zjevuje pravdu, že lidská přirozenost je schopna přijmout Boha. Bůh a člověk nejsou navzájem konkurenti, ale Bůh - Láska chce být náplní lidského života. Bůh nic skutečně lidského v člověku neničí. Moderně bychom mohli říci, že lidská přirozenost skrze přijetí Boha, upgraduje. Nepřestává být sama sebou, ale dosahuje kvalitu vyššího stupně. Skutečnost Vtělení ukazuje, že Bůh chce přebývat v lidské přirozenosti a nezřekl se tohoto plánu navzdory lidskému selhání. Skutečná dokonalost člověka je v Bohu. Spása spočívá v tom, co Ježíš celou svou bytostí zjevuje: Novou smlouvu člověka s Bohem uzavřenou v Jeho těle a krvi.

V Ježíši se nám Bůh Otec zjevuje srozumitelným způsobem. Ježíš říká: „Kdo vidí mne, vidí Otce.“ Krásnou úvahu o tomto poslání Božího Syna nacházíme u sv. Ireneje v traktátu: „Proti bludům“: „Nikdo nemůže znát Otce bez Božího Slova, čili bez Synova Zjevení, a ani Syna bez Otcovy Přízně. Otcovu Přízeň však dovršil Syn: Otec posílá, Syn je poslaný a přichází. A Otce, který je pro nás Neviditelný a Nevymezitelný, poznává jeho vlastní Slovo a přestože je Nevyslovitelný, Ono nám ho vyslovuje. A zase naopak: jen Otec poznává své Slovo. I jedno i druhé zjevil Pán. A proto Syn svým Zjevením zjevuje pravdu o Otcovi. Neboť Zjevení Syna je pravda o Otcovi: vždyť skrze Slovo se zjevuje všechno Vždyť to neviditelné u Syna je Otec a to viditelné u Otce je Syn. Syn ve službě Otcovi zdokonaluje vše od začátku až do konce a bez něj nikdo nemůže poznat Boha. Neboť pravda o Otcovi je Syn, pravda o Synu je v Otcovi a skrze Syna se zjevila. A proto Pán řekl: „Nikdo nezná Syna než Otec, ani Otce nezná nikdo než Syn a ti, kterým to Syn zjeví.“ To „zjeví“ nebylo řečeno pouze do budoucna, jakoby Slovo začalo zjevovat Otce až tehdy, když se narodilo z Marie, ale vztahuje se obecně na celou dobu. Syn je od počátku při svém stvoření a zjevuje Otce všem, kterým chce, kdy chce a jak chce Otec.“

Trochu jiným způsobem tutéž pravdu hlásá sv. Justýn ve své apológii: „Uvedli jsme svědectví proroků, abychom dokázali, že Ježíš Kristus je Syn a vyslanec Boží, že existoval nejprve jako Slovo, že se někdy zjevil v podobě ohně, někdy v podobě nehmotných bytostí, nyní však z Boží vůle se stal kvůli lidskému pokolení člověkem a rozhodl se vytrpět vše, co mu na podnět démonů přichystali nerozumní Židé.

Nikdo nezná Otce, pouze Syn a nikdo nezná Syna než Otec, a komu by to chtěl Syn zjevit. Židé se tehdy domnívali, že k Mojžíšovi mluvil Otec veškerenstva a zatím to k němu mluvil Boží Syn, který je nazýván andělem a vyslancem Božím. Proto je právem pokáral prorocký Duch i samotný Kristus, že neznali ani Otce, ani Syna. O Synovi říkají, že je to Otec, a tím dokazují, že neznají ani Otce, ani nevědí, že Otec všeho má Syna. Syn je Boží Slovo, Boží prvorozený a proto také Bůh. Kdysi se v podobě ohně či nehmotné bytosti zjevil Mojžíšovi a ostatním prorokům. Nyní v době vaší vlády, jak jsme již řekli, se z vůle Otce, skrze Pannu stal člověkem, aby spasil ty, který v něho věří, trpěl pohrdání a soužení, aby svou smrtí a zmrtvýchvstáním přemohl smrt.“

První bludy nepopíraly natolik Kristovo božstvo jako spíše to, že Kristus je pravý člověk (gnostický doketismus). Křesťanská víra již od apoštolských dob zdůrazňovala skutečné vtělení Božího Syna.

Ve třetím století musela Církev vyhlásit proti Pavlovi ze Samosaty na koncilu v Antiochii, že Ježíš Kristus je Boží Syn přirozeností a ne adopcí.

I. Nícejský koncil v r. 325 vyznal, že Boží Syn „Je zplozený, nestvořený, jedné podstaty (homóúsios) s Otcem“ a odsoudil Aria, který tvrdil, že „Boží Syn povstal z ničeho“ a že má jinou podstatu jako Otec.

Nestoriánská hereze učí, že obě Kristovy přirozenosti - lidská i božská - mají svůj vlastní subjekt (osobu). Viděla v Kristu lidskou osobu, spojenou s božskou osobou Božího Syna. Panna Maria tak podle tohoto učení není „Bohorodička“, ale jen „Kristorodička“. Církev však vyznává jediný subjekt (osobu), a to osobu Božího Syna, která sjednocuje lidskou i božskou přirozenost Ježíše Krista.

III. ekumenický koncil v Efezu v r. 431 vyznal: „Slovo tím, že hypostaticky (ve své osobě) sjednotilo se sebou tělo oživené rozumovou duší, stalo se člověkem. Kristova lidská přirozenost nemá jiný subjekt než božskou osobu Božího Syna, který si tuto přirozenost vzal a udělal svou při početí.

Monofyzity tvrdili, že lidská přirozenost jako taková, přestala v Kristu existovat, protože ji na sebe vzala osoba Božího Syna. Proti tomuto bludu se postavil IV. ekumenický koncil v Chalcedónu r. 451 když vyznal: „Následujíc svatých Otců, všichni souhlasně učíme vyznávat, že jeden a tentýž Syn, náš Pán Ježíš Kristus, je dokonalý v božství a dokonalý v lidské přirozenosti, skutečně Bůh a skutečně člověk z rozumové duše a těla, jedné podstaty s Otcem, co do božství a jedné podstaty s námi, co do lidské přirozenosti, podobný nám „ve všem kromě hříchu“ (Žid 4,15), zrozený z Otce přede všemi věky, co do božství a v posledních dnech pro nás a pro naši Spásu (zrozený) z Marie Panny, Bohorodičky, co do lidské přirozenosti.“ Jeden a tentýž Kristus, jednorozený Syn a Pan, se má uznávat ve dvou přirozenostech, bez smíchání, bez přeměny, bez rozdělení, bez odloučení.

Po Chalcedonském koncilu někteří udělali z Kristovy lidské přirozenosti jakýsi osobní subjekt. V. ekumenický koncil v Cařihradě v roce 553 proti nim vyznal „jednu hypostazu (osobu), kterou je náš Pán Ježíš Kristus jeden ze svaté Trojice“, tedy vše v Kristově lidské přirozenosti se má připisovat jeho božské osobě jako její vlastnímu subjektu, nejen zázraky, ale i utrpení, ba i sama smrt: „Náš Pán Ježíš Kristus, který byl ukřižován v těle, je pravý Bůh, Pán Slávy a jeden ze Svaté Trojice“ je skutečně Božím Synem, který se stal člověkem, naším bratrem, při čemž nepřestává být Bohem, naším Pánem.

Liturgie sv. Jana Zlatoústého zpívá: „O jednorozený Syn a Boží Slovo, přestože si nesmrtelný, pro naši spásu si laskavě vzal tělo ze svaté Bohorodičky a vždy Panny Marie, bez změny ses stal člověkem a byl ukřižován, o Kriste, Bože, který si svou smrtí zničil smrt, který si jedním ze Svaté Trojice, oslaven s Otcem a Duchem, spas nás.“

Apolinář z Laodiceje tvrdil, že Slovo v Kristu zaujalo místo duše. Církev proti tomuto bludu prohlásila, že věčný Syn přijal i lidskou rozumovou duši. Lidská duše, kterou přijal Boží Syn, je obdařena pravým lidským poznáním, které nemohlo být samo o sobě neomezené: uskutečňovalo se v historických podmínkách své existence v prostoru a čase. Proto, když se Boží Syn stal člověkem, platilo: „že prospíval moudrosti, věku a v oblibě“ (Lk 2,52), že se dokonce musel ptát na to, co se v lidských podmínkách třeba učít. Lidská přirozenost Božího Syna, ne sama od sebe, ale díky svému sjednocení se Slovem, znala a projevovala v sobě vše, co patří Bohu. Je to především důvěrné a bezprostředné poznání, které má vtělený Boží Syn o svém Otcí. Syn i ve svém lidském poznání dával najevo božskou schopnost pronikat do tajů lidských srdcí. Kristus svým lidským poznáním, spojeným s božskou Moudrostí v osobě vtěleného Slova, plně poznal věčné plány, které přišel zjevit.

Církev na VI. ekumenickém koncilu v Cařihradě v roce 681 prohlásila, že Kristus má dvě vůle a dvě přirozené činnosti, božskou a lidskou, které si neodporují, ale spolupracují tak, že Slovo, které se stalo tělem, i chtělo lidský v poslušnosti svému Otcí vše, co s otcem a Duchem Sv. božský rozhodlo pro naši spásu. Kristova lidská vůle „následuje jeho božskou a všemohoucí vůli, neodporuje jí, ani se jí nevzpírá, ale spíše se jí podřizuje.“

Jelikož se Slovo stalo tělem, když vzalo na sebe pravou lidskou přirozenost, mělo Kristovo tělo přesnou podobu. Z tohoto důvodu může být Ježíšův lidský zjev i zobrazen. Na VII. ekumenickém koncilu v Niceji v r. 787 církev uznala za oprávněné, aby se Ježíšův zjev zobrazoval na svatých ikonách. On si natolik osvojil rysy svého lidského těla, že když jsou namalované na svatém obraze, lze je uctívat, protože věřící, který uctívá obraz, uctívá v něm osobu toho, který je na něm znázorněn. Na rozdíl od našeho západního pojetí náboženského obrazu se malíři ikon snažili uchovat tradovanou podobu Krista, Panny Marie i Božích svatých.

c4. Narození Páně

Dnešní den stojíme před tajemstvím Bohorodičky a zároveň před tajemstvím vyvolení Izraele. Proč Bůh vyvolil k takovému úžasnému poslání dceru tohoto lidu. Sv. Pavel v listě Židům říká: „Svou vírou dobývali království, uskutečňovali Boží spravedlnost, dosáhli toho, co jim bylo zaslíbeno.“ (Žid 11,33)

Vladimír Solovjev upozorňuje na některé rysy tohoto národa, které vzbudily Boží zájem: „Židé vynikají hlubokou religiozitou, zbožností, oddaností Bohu až do úplné sebažertvy. Je to národ Zákona a proroků, mučedníků a apoštolů. Pravý Bůh učinil z Izraele svůj národ proto, že Izrael přijal Pravého Boha za svého. Když se patriarchové a vůdcové Židů oddělili od modlářského pohanství a svou vírou se pozvedli nad pověřčivost chaldejské magie a také nad chytrost Egypta, stali se hodnými Božího vyvolení. Bůh si je vyvolil, zjevil se jim, uzavřel s nimi svazek. Je to ve světových dějinách jedinečný jev, neboť u žádného jiného národa náboženství nenabývalo takovou formu spojenectví nebo smlouvy mezi Bohem a člověkem.“

Naše náboženství začíná osobním vztahem mezi Bohem a člověkem v dávnověké smlouvě s Abrahamem a Mojžíšem a utvrzuje se co nejužším osobním spojením Boha a člověka v Nové smlouvě Ježíše Krista, ve kterém obě přirozenosti přebývají bez splnutí ale i bez rozdělení. Tyto dvě smlouvy Stará a Nová, nejsou dvě rozdílné náboženství, ale jen dva stupně jednoho a téhož boholidského náboženství. Toto jediné pravé boholidské, židovsko - křesťanské náboženství se ubírá přímou a královskou cestou mezi dvěma krajními omyly pohanství, ve kterém ráz člověka pohlcuje božství (v Indii), jindy samo božství se mění na stín člověka (v Řecké a Římské mytologii).“

Tajemství Bohorodičky nám mluví o velikosti člověka v Božích očích. Člověk může být partnerem Boha v lásce. A tato láska k Bohu je vrcholně plodná a její plodem je - Ježíš Kristus. Evangelium nám ukazuje, že se člověk může stát Boží matkou. Sv. František prohlašuje: „Jsme Kristovými matkami, když ho nosíme v srdci a ve svém těle božskou láskou a čistým a upřímným svědomím. Rodíme ho svatými skutky, které mají druhým zářit jako příklad!“ O Barnabášovi se píše v 11 kap. Sk, že byl „plný Ducha svatého a víry“. Víra, která stojí na počátku našeho posvěcení a způsobuje, že v Duchu Svatém přijímáme Krista, tatáž víra má vést k projevům Ducha navenek. Ten, kterého jsme skrze víru přijali se chce vírou projevit našimi skutky.

I o Panně Marii platí, že ačkoli Krista rodí jako samostatnou bytost, nikdy ho nepřestává vlastnit jako svůj Život. Může říci jako apoštol: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus!“ Maria ho nejen porodila, ale ho stále žije a to až natolik, že vše, co se s ním děje jako s jejím synem, se velmi bytostně dotýká jí samotné, nejen jako jeho biologické matky, ale ještě víc jako matky jeho mystického těla. Mariino Božské mateřství se realizuje ve dvou rovinách, tělesné a duchovní. Maria je nejen Boží Matkou, protože nosila tělesně Boha ve svém klíně, ale také proto, že ho nejdřív počala vírou ve svém srdci. Církevní učitel Origenes říká: „Co mi prospěje, že se Kristus jednou narodil v Betlémě, pokud se nenarodí vírou v mé duši.“

Když mluví Písmo Svaté o Marii, neustále vyzdvihuje dva základní momenty, které v obecní lidské zkušenosti, definují mateřství ženy. Je to početí a porod. Anděl zvěstuje Panně Marii v evangeliu podle Lukáše: „Počneš a porodíš syna“. Tyto dva momenty nacházíme i v evangeliu podle Matouše. Izaiášovo proroctví, které toto vše předpovídá, se vyjadřuje stejně: „Panna počne a porodí syna“. I při této příležitosti se potvrzuje, že Západní a Východní křesťanství, každé zvlášť, vlastní po jednom klíči k plnému pochopení a otevření tohoto tajemství Bohorodičky. Název užívaný v latinské církvi „Dei Genitrix“ vyzdvihuje spíše moment početí z Boha. Početí je společné, týká se otce i matky. Název „Theotokos“, který užívá řecká církev, vyzdvihuje spíše moment porodu, který je výlučně věcí matky.

Bohorodička je titul, který naplnil úžasem liturgii církve. Církev si přisvojila údiv židovského lidu, jaký nastal ve chvíli, kdy se Boží sláva snesla v podobě oblaku do chrámu a svůj údiv nad Pannou Marií vyjádřila podobným zvoláním: „Ten, jehož nemohou obsáhnout nebesa, uzavřel se do tvého lůna a stal se člověkem.“ Otcové říkali: „Marino lůno je svatebním ložem, na kterém došlo ke svatbě Boha s lidstvem“ nebo „místem, ve kterém se Bůh sjednotil s člověkem“. Otcové ji nenazývali Bohorodičkou proto, že by v ní měla původ Božská přirozenost Slova ale proto, že se z ní narodilo svaté tělo, obdařené rozumovou duší, s níž se spojilo Boží Slovo tak, že s ní vytvořilo jedinou osobu.

Mária není Bohorodičkou v tom, smyslu, že by byla existovala dříve než II. Božská Osoba a byla příčinou jejího zrodu. Vždyť v Krédu vyznáváme, že Boží Syn je Bůh z Boha, Světlo ze Světla, zplozený ne stvořený jedné podstaty s Otcem. Pokud mluvíme o Marii jako Bohorodičce, tak tím vyznáváme, že skrze ni vstoupila II. Božská osoba, tedy Boží Slovo do našeho lidského světa a do naší lidské přirozenosti. Maria je jediná v celém tvorstvu, která může Ježíše oslovit stejným způsobem jako Otec: „Ty jsi můj Syn, já jsem tě dnes zplodila!“ Sv. Ignác z Antiochie říká se vši prostotou, že: „Ježíš je z Boha a z Marie“, jako když řekneme o někom, že je synem toho a té.

Titul Bohorodička nám říká o Boží Pokoře. Bůh přijal závislý způsob existence, aby nás učil, co to je Pokora. Lidé ve své pýše bojují proti tomu, aby museli uznat, že jsou na někom závislí, že bez vůle rodičů by zde vůbec nebyly. Porovnejme to s Boží pokorou, která chce přijmout toto závislé bytí. Člověk chce ve své pýše hledat Boha, kdesi velmi vysoko a nepozoruje, že Bůh se ve své Pokoře snížil. Bůh se mlčky zpřítomňuje v útrokách ženy. Bůh sestupují přímo do srdce hmoty, neboť slovo matka, lat. „mater“, je odvozeno od „matérie“. Bůh, který se stává tělem v lůně ženy, je tentýž, který se zpřítomňuje v srdci hmoty, v Eucharistii. Sv. Irenej tvrdí, že kdo nevěří v zrození Boha z Panny Marie, nemůže věřit ani v eucharistii.

Když si Bůh zvolil tuto cestu prostřednictvím lidské matky, aby se sám mohl zjevit, připomněl lidské pošetilosti, která vidí zlo tam, kde není, a nevidí ho tam, kde je, že všechno je čisté. Prohlásil, že vše, co stvořil, je svaté. Posvětil a vykoupil nejen abstraktní přirozenost, ale také lidské narození a celou hmotnou existenci. Především zjevil Bůh důstojnost ženy jako takové. „Když se naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy“ (Gal 4,4). Kdyby Pavel prohlásil „narozeného z Marie“ šlo by jen o životopisný údaj, když však prohlásil: „narozeného ze ženy“, dodal svému prohlášení univerzální a nesmírný dosah. Sama žena, každá žena, byla povýšena v Marii k takové neuvěřitelné výšce.

Matka není titul jako jiné tituly, které se člověku dávají zvenčí, ale nezpůsobují v něm žádnou vnitřní změnu. Žena se stane matkou a tím získá zkušeností, které ji navždy poznamenají v celé bytosti, tělesně i duševně. Tělesně je to zkušenost početí, těhotenství a porodu; na duchovní úrovni získává nové vědomí o sobě, o svém poslání a o svých schopnostech. Prožívá novou formu lásky vůči bytosti, kterou nosí pod srdcem. Žena, když se jednou stala matkou, je matkou navěky. Její dítěti je určeno, aby žilo navěky jako samostatná bytost díky své matce a aby se k ní chovalo tak, jak k matce.

Dogma o Bohorodičce byla definována jako reakce na blud patriarchy Nestoria, který tvrdil, že Marii nemůžeme nazývat Boží matkou, ale jen matkou Kristovou, tedy jen lidskou matkou člověka Ježíše. V tomto dogmatu jde o uznání pravdy, že Kristus je od prvního momentu početí Pravý Bůh ale také Pravý člověk a je tedy ve vlastním slova smyslu jejím synem, ale nepřestává být Synem Božím. A tedy i jako Syn Boží přijal Marii za svou lidskou matku a ona se takovýmto způsobem stala Matkou vtěleného Slova. Maria je tedy živou branou, skrze kterou sestoupil Bůh mezi nás na tuto zem. Proto tvrdíme, že Ježíš je člověk, protože se narodil z Marie, která je lidským tvorem.

Titul Bohorodička také svědčí o Ježíšovi, že je zároveň pravý Bůh. Maria je Bohorodičkou pouze tehdy, když v okamžiku porodu Ten, který se rodí, je současně Bohem i člověkem. Tento titul hovoří o hluboké jednotě mezi Bohem a člověkem, která se uskutečnila v Ježíši, mluví o tom jak se Bůh připojil k sobě člověka nejhlubší jednotou jaká existuje na světě, totiž jednotou osoby. Tímto způsobem je titul Bohorodička jakousi ochranou, která nás chrání od toho, abychom v Ježíši oddělovaly Božstvo od lidství.

Sám titul „Bohorodička“ stačí, aby se na něm zakládala Marina velikost a aby zdůvodňoval poctu, která se jí vzdává. Žádný jiný a větší titul již není a nemůže být. Titul Bohorodička je i dnes příležitostí k setkání a společnou základnou všech křesťanů. Z něj je možné vycházet, abychom dosáhli shody o tom, jaké místo zajímá Marie ve víře. Toto je jediný ekumenický titul nejen podlé práva, protože ho definoval ekumenický koncil v Efezu, ale i faktický, protože ho uznávají všechny křesťanské církve.

Martin Luther říká: „V titulu „Bohorodička“ je obsažena veškerá její čest. Nikdo nemůže říct jí nebo o ní nic většího, i kdyby měl tolik jazyků, jako je stébel trávy, hvězd na nebi a písku v moři. I naše srdce má uvažovat, co to znamená být Matkou Boha... Článek, který tvrdí, že Maria je Bohorodičkou, platí v církvi od počátku a Efezský koncil ho nevyhlásil jako něco nového, protože je to pravda, obsažená už v evangeliu a v Písmu svatém. Tato slova (Lk 1,31-32) - „Počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš. On bude veliký a bude nazván synem Nejvyššího“ a (Gal 4,4) - „Ale když přišla plnost času, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy, narozeného pod zákonem“, zastávají velmi pevně názor, že Maria je skutečně Bohorodičkou.“ A ve formulí víry složené po jeho smrti čteme: „Věříme, učíme a vyznáváme, že Maria je právem nazývána Bohorodičkou a že jí skutečně je.“

Pokud člověk nežije duchovním životem, může se mu zdát, že při početí Božího Syna šlo jen o historickou událost. Pokud však žije duchovním životem, začíná chápat, že „početí z Ducha Svatého“ v každém z nás a „Narození Krista“ do našich skutků je stále aktuální věcí. To, co se děje při dobré zpovědi a pokud to pokračuje dobrým předsevzetím, můžeme klidně nazvat „početí Krista z Ducha“. Duchovně počíná Krista každý, kdo chce změnit svůj život k lepšímu. Maria nám všem ukazuje, co je příčinou její Bohomaterství? Je to její víra Bohu a poslušnost Božímu Slovu. Je třeba s jistotou víry přijmout Boží Slovo a uskutečnit ho v každodenním životě, aby se i do nás vtělilo Boží Slovo. Aby se Boží Slovo znovu stalo tělem v nás a skrze nás. Aby to Slovo vyzářilo z našich bytostí ve formě dobrých myšlenek, slov i skutků. Protože jen takto se můžeme stát tím, čím máme být - obrazem Boha.

Pokud se rozhodneš změnit svůj život a zařadit se mezi chudé a pokorné, kteří se podobně jako P. Marie snaží najít milost u Boha, nesmíš se starat o to aby ses zalíbil lidem. Musíš se vyzbrojit odvahou, protože ji budeš potřebovat. Sv. Bonaventura říká, že přijdou za tebou tví předešní přátelé a budou tě přesvědčovat, že to, co na sebe bereš je příliš tvrdé, že to nikdy nedokážeš, že si zkazíš zdraví, že riskuješ své dobré jméno a oblíbenost u lidí. Na všechny tyto pokušení třeba odpovědět s vírou jako sv. Augustin: „Mohli jiní, mohli jiné, proč i ty ne, Augustine!“

Zakončím tuto úvahu slovy sv. Augustina: „Matka ho nosila v lůně, my ho nosíme v srdci. Panna otěhotněly když se v ní vtělil Kristus, naše srdce ať otěhotní vírou v Krista. Ona porodila Spasitele, naše duše ať porodí Spásu a Chválu. Ať nezůstanou naše duše neplodné, ale ať se stanou plodnými pro Boha.“

d1. Pokání

Velmi často si zaměňujeme pokání se svátostí pokání, i když nejde přesně o totéž. Ačkoliv zpověď nazýváme „svátostí pokání“, pokání je významově širší pojem. Potřeba pokání vyplývá ze situace člověka po dědičném hříchu a patří k základním požadavkům proroků i Ježíše. „Obrátte (čiňte pokání) a věřte evangelium!“ Pokání je ochotou přijmout Boží Království v osobě Ježíše Krista. Adam zhřešil tím, že si vzal život do vlastních rukou a rozhodl se žít jen podle sebe a pro sebe. My všichni jsme tuto formu života zdělili po něm. Jsme vůči Bohu hříšné „soběstační“. Základní skutek pokání je znovu přijetí Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Uznat Boží nárok na sebe. Slovo víra, v jazyce, kterým mluvil Ježíš, má i takový smysl, jak nechat se vést. Je to opak toho co udělal Adam.

Říkali jsme, že prvotní hřích způsobil, že se rodíme ve stavu bezbožnosti (ASEBEIA) a z ní pramení naše bezmocnost, další hříchy jsou plodem prvního. Do tohoto stavu zaznívá Ježíšova výzva k pokání, která neklade přednostně důraz na vnější skutky, pytlouinu, popel, půsty a umrtvování, ale k obrácení srdce. Vnitřní pokání je radikálně nové zaměření celého života, obrácení k Bohu celým srdcem, rozchod s hříchem, spolu s odporem vůči špatným činům, které jsme spáchali. Zároveň s sebou přináší touhu a předsevzetí změnit život s nadějí na Boží milosrdenství. Toto obrácení srdce doprovází spásný smutek. Tím, že naše srdce objeví velikost Boží lásky, se zachvěje hrůzou z tíhy hříchů a začíná se bát urazit Boha a odloučit se od Něho. Sv. Klement Římský říká: „Upírejme pohled na Kristovu krev a uvažujme, jak byla drahá pro Boha, jeho Otce: vždyť tím, že byla vylita za naši Spásu, nabídl Bůh celému světu milost obrácení.“ (List Korintským).

Vnitřní pokání křesťana může mít velmi rozmanité projevy. Písmo sv. i Otcové zdůrazňují zvláště tři způsoby: půst, modlitba, almužna, které vyjadřují obrácení ve vztahu k sobě, k Bohu a k bližním. Čtení Písma Sv., modlitba liturgie hodin a Otčenáše, každý upřímný úkon Bohopocty v nás oživuje ducha pokání a přispívá k odpuštění hříchů. Slyšení Božího slova má sílu. Opravdové a plodné pokání začíná tam, kde se stáváme učedníky Ježíše. Bůh je blažeností, ale můžeme ho takto poznat jen tehdy, když se správně naladíme. Po dědičném hříchu jsme jako rozladěné rádio. Přestože jsou v éteru kolem nás rádiové vlny, na kterých je krásná hudba, nejsme schopni se z ní těšit, dokud si nenaladíme přijímač na správnou frekvenci. Ve vztahu k Bohu je tou správnou frekvencí Boží Slovo a tím naladěním souhlas s Ním.

V Hebrejských textech SZ bývá pokání označováno slovem „Šub“. Toto slovo vyjadřuje radost z návratu vězně ze žaláře nebo psance z exilu. Pokání to je radostný návrat domů k Otci. Sv. Anton z Padovy hovoří o pokání jako o svatbě plné radosti. Mezi znaky pravého pokání patří radost a jásání srdce a oslavná chvála Boha. Pokání je výzvou pro všechny křesťany, na všech stupních duchovního života, musí se stále prohlubovat. Jeho završením je smrt přijata z lásky k Bohu.

V řeckém jazyce se pro pokání užívá termín Metanoia. Toto slovo je výzvou: „Změňte smýšlení!“ a vyjadřuje duchovní podmínku návratu k Bohu a společenství s Ním. Změňte smýšlení, ne ve smyslu jiného lidského způsobu myšlení, ale jak říká apoštol: „Nechť je mezi vámi takové smýšlení jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“ (Flp 2,5-8)

Ježíš vyzdvihuje pokání jako centrální pojem svého poselství. Na mnoha místech evangelia zaznívá: „Čiňte pokání!“ Pokání se koná a někdy tak tvrdě jak se pracuje na denní chléb. Pokud jsem hřešil, mám to napravit. Pán Ježíš neučí: „Pokud budete chodit pravidelně na zpověď, je to v pohodě!“ Zpověď je jen malou částkou z toho, co pokání všechno obsahuje. Kdyby naše zpověď byla správně prožívání, byla by pokáním, ale pokud je jen vyznáním hříchů, bez snahy o vnitřní změnu života, bez skutečné lítosti a předsevzetí, není pokáním.

Pokání má být stylem celého křesťanského života. Pokání to je zřeknutí se sebe vlastnění. Je to darování se Kristu. To, že existujeme sami pro sebe, bez reálného vztahu k Bohu jako k Bohu, vůbec není v pořádku. Žitá kajícnost to je boj s naším sobectvím. Dát přednost Božímu Slovu před pokušením žít jen pro sebe a podle sebe. Žitá kajícnost je snaha o čistotu srdce a čisté srdce nás vede k poznání Boha. Kajícnost je úsilí o obnovu dýchání naší duše, jako tomu bylo na počátku, když Bůh i člověk dýchali v souladu.

Většinou, když se zamýšlíme sami nad sebou a nad svou hříšností, považujeme za svou největší chybu určitou danost, se kterou jsme se narodili, něco, za co v podstatě ani nemůžeme a s čím si nevíme rady. Ve vítězství nad hříchem hledáme Spásu a jsme zoufalí, když zjišťujeme, že s určitými věcmi neumíme navzdory nejlepší vůli něco pozitivního udělat. Naše duchovní úsilí se vyčerpává v tom, na co nemáme sílu a proto po určitých zklamáních přijímáme jako normální stav: kompromis s hříchem.

Naše situace se podobá člověku, který je od narození nemocný. Moudrý lékař mu nebude vyčítat stav, ve kterém se narodil. Může mu však vyčítat, když mu naordinuje účinné léky a zjistí, že je nebere. Od chvíle, kdy existuje dostupný lék, je zodpovědný za svůj stav. Pán Ježíš v evangeliu sv. Jana říká na adresu farizeů: „Kdybych byl nepřišel a nemluvil k nim, byli by bez hříchu. Nyní však nemají výmluvu pro svůj hřích.“ (Jan 15,22) Hřích je v tom, že neuvěřili v Syna Božího.

Každý člověk musí osobně přijmout Ježíše Krista jako svého Spasitele a Pána: až potom bude moci zakusit radost z Boží Lásky a pochopit Boží plán Spásy pro svůj život. Celá skutečnost možné pozitivní změny spočívá v přijetí Božího Syna. Přijetí Božího Syna je Vtělení Božího Slova do nás. To co nazýváme „svatým přijímáním“, nespočívá jen v tom, že otevřeme ústa po tom, co jsme řekli „Amen“ k Tělu Kristovu. Ve svatém a životadárném přijetí Božího Syna jde především o to, aby se Boží Slovo, II. Božská osoba stala řídicím principem - životem, mého života. Toto je první a základní princip svatého přijímání. Prvořadá je snaha přijmout Boha, který se zjevuje ve Slově. Je to základní předpoklad duchovního boje. Pokud není Kristus v nás, určitě prohrajeme zápas s ďáblem. A naopak: „Kristus ve vás, naděje slávy.“

Existují v podstatě tři možné stavy lidské duše ve vztahu ke Kristu, Spasiteli:

1. Člověk přirozený. V takovém stavu se rodíme na tento svět. Takový člověk vírou nepřijal Krista jako svého osobního Spasitele, buď proto, že ho nezná, nebo proto, že mu nechce podřídit svůj život, nechce se vzdát svého sobeckého stylu života. Sv. Pavel o takových lidech píše v 1 Kor 2,14: „Přirozený člověk nemůže přijmout věci Božího Ducha; jsou mu bláznovstvím a nemůže je chápat, protože se dají posoudit jen Duchem.“ Do této skupiny patří např. král Herodes, který za žádnou cenu nechce přijít o svou vládu. Takový člověk se nechává ovládat svým egoismem. Jeho zájmy jsou poddané vlastním choutkám, co se často končí pocitem disharmonie. Protože je nešťastný, prožívá i vnější svět jako špatný. Jeho pohled není čistý a proto se mu všechno zdá špinavé. Pokud nezmění svůj pomýlený styl života, postupně přijde až k zavrhaní světa i sebe, což často může vést až k sebevraždě. Takový životní styl ústí do satanismu.

2. Člověk duchovní. Je to člověk, který vírou přijal Ježíše jako svého Pána a Spasitele. Protože přijímá Boží Slovo, působí v něm a skrze něj Duch Svátý. Nejkrásnějším typem takového člověka je Panna Maria. Sv. Pavel mluví o takových lidech v listu Ef 3,14-19: „Proto klekám na kolena před Otcem, od něhož pochází každý nebeský i pozemský rod, a prosím, aby se pro bohatství Boží slávy ve vás jeho Duchem posílil a upevnil ‚vnitřní člověk‘ a aby Kristus skrze víru přebýval ve vašich srdcích; a tak abyste zakořenění a zakotvení v lásce mohli spolu se všemi bratřími pochopit, co je skutečná šířka a délka, výška i hloubka: poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, a dát se prostoupit vši plností Boží.“

„Vnitřní člověk“ může v nás zesílit mocí Ducha Svatého. Kristus skrze víru přebývá v takovém člověku. Víra je základním předpokladem lásky, tak jako otevřená náruč umožňuje objetí. Kristus je na trůnu života. Ego je detronizované. Všechny zájmy jsou poddané Božímu řízení. Výsledkem je život v harmonii s Božím plánem. V takovém člověku se objevuje ovoce Ducha, kterým je láska, radost pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost. (zrov. Gal 5,22-23)

3. Tělesný křesťan. Je to třetí typ člověka a asi v církvi nejrozšířenější. Je to člověk, který Krista zná a také ho přijímá, ale ne zcela a ne natrvalo. Neodevzdal mu celý svůj život a proto se často cítí bezradný a znechucený, protože se spoléhá jen na své vlastní síly ve snaze o křesťanský život. Sv. Pavel o takových křesťanech říká: „Já jsem k vám, bratří, nemohl mluvit jako k těm, kteří mají Ducha, nýbrž jako k těm, kteří myslí jen po lidsku, jako k nedospělým v Kristu. Mlékem jsem vás živil, pokrm jsem vám jíst nedával, protože jste jej nemohli snést – ani teď ještě nemůžete, neboť dosud patříte světu. Odkud je mezi vámi závist a svár, ne-li z toho, že patříte světu a žijete jako ostatní lidé?“ (1 Kor 3,1-3)

Takový život je poddaný vlastnímu „Egu“. Kristus sice vešel do tohoto života, ale člověk se mu zcela nesevěřil. Jeho zájmy jsou poddané vlastním choutkám, co se často končí zážitkem deprese. Takový člověk nezná své duchovní dědictví, svou pravou totožnost v Bohu a ani Boží zaslíbení. Nemá víru jako živý vztah k Božímu Slovu. Je neposlušný Bohu a ani Boží zaslíbení. Nemá víru jako živý vztah k Božímu Slovu. Je neposlušný Bohu. Má nedostatečnou lásku k Bohu i lidem. Jeho modlitební život je ubohý, studium Písma nedostatečné. Chybí mu touha po něm a nerozumí tomu, co čte. Má jen formální vztah k Bohu. Trápí ho nečisté myšlenky. Bývá často plný zloby, hněvu a kritiky, žárlivosti a znechucení. Nemá jasný a pravý životní cel.

Držme se Ježíšových slov: „Kdo chce jít za mnou, zapře sám sebe, vezmi svůj kříž a následuj mne.“ (Mt 16,24) Jde o to, aby se naše ego pokořilo před Božím Slovem, aby sestoupilo z trůnu. Musí se vzdát místa zbožňování a uvolnit ho Bohu. Zapření sebe je snahou zříci se tohoto vedoucího postavení. Nežít svůj život, ale žít Boží Slovo. Nechtít být středem všeho.

Obrácení a každodenní pokání nacházejí svůj pramen a svůj pokrm v eucharistii, protože v ní je zpřítomněná oběť Krista, který nás smířil s Bohem: ní jsou živeni a posilováni ti, kteří žijí z Kristova života. Eucharistie řeší náš největší problém, naši bezbožnost a hříšnou soběstačnost. V ní se učíme eucharistickému životnímu stylu, vděčnosti vůči Bohu a oslavě Boha. Snaha o časté sv. přijímání nás vede k duchovnímu zápasu s hříchem, který vládne v našich srdcích. Zápas s hříchem spočívá v tom, že neděláme to, co sami chceme, protože naše vůle tíhne ke špatnému. Musíme dělat to, co vyžaduje Ježíš. On je náš životní styl. Nemůžeme koketovat s hříchem, když chceme přistupovat k eucharistii, k svatému přijímání.

O Sv. Františkovi čteme: „A ačkoli sv. František ještě nekázal lidu veřejně, ubírajíc se cestou, napomínal a povzbuzoval muže i ženy, řka jednoduše s láskou: „Milujte Boha, bojte se ho a čiňte pokání za své hříchy.“ A bratr Egid říkával: „Dělejte, co vám říká tento můj duchovní Otec, protože vám říká to nejlepší.“

d2. Svátost smíření

Existují různé názvy pro tuto svátost, které vystihují její různé účinky: Nazývá se svátost obrácení, neboť svátostně uskutečňuje Ježíšovu výzvu k obrácení; svátostí pokání, neboť posvěcuje cestu pokání; svátostí vyznání, protože její podstatnou složkou je vyznání hříchů před knězem; svátostí odpuštění, neboť svátostným rozhřešením kněze uděluje Bůh odpuštění a pokoj kajících a nakonec se nazývá i svátostí smíření, neboť uschopňuje člověka přijmout Ježíše a tak smiřuje člověka s Bohem i s lidmi. Můžeme se ptát: „Potřebujeme svátost smíření po křtu?“ Tato otázka je zcela na místě, neboť v křtu jsme byli obmytí, byli jsme posvěceni, byli jsme ospravedlněni, avšak nový život přijat ve křtu neodstranil křehkost a slabost lidské přirozenosti, ani náklonnost k hříchu, kterou nazýváme žádostivostí. Křesťan musí s ní zápasit. Je to boj za dosažení svátosti a věčného života.

Celá svátostná ekonomie stojí na základě odpuštění, které je dílem zdarma nám dané milosti, za kterou se ale draze platilo Kristovou krví. Na toto máme pamatovat, když si uvědomíme, že jsme zhřešili. Kdyby v církvi nebylo odpuštění hříchů, nebyla by žádná naděje na věčný život a věčné osvobození. Církev přijala klíče od nebeského království, aby se v ní skrze Kristovu Krev a působením Ducha Svatého uskutečňovalo odpuštění hříchů. Odpouští hříchy pouze Bůh. Protože Ježíš je Syn Boží, sám o sobě říká: „Syn člověka má moc na zemi odpouštět hříchy.“ (Mk 2,10). Kristus svěřil apoštolům službu smíření, biskupové a kněží pokračují ve výkonu této služby. Kněží přijali moc, jakou Bůh nedal ani andělům, ani archandělům. Je vhodné připravit se na přijetí této svátosti zpytováním svědomí ve světle Božího slova.

Zpověď potřebujeme, když jsme těžko zhřešili. Naše reakce tehdy nemá být: „Možná se mi podaří nějak se ubránit před Bohem ozývající se v mém svědomí a hřích zaretušovat. Zkusím se omluvit a pokud to nepůjde, složím nějakou oběť a jaksí to napravím.“ Toto je falešná cesta. Správné počínání je přiznat si: „Stalo se a co se stalo vstoupilo do historie a nikdo z nás to nedokáže vymazat. Udělal jsem něco, co jsem neměl udělat, co se neshoduje s Boží vůlí.“ Třeba uznat svůj hřích před Bohem a říci: „Pane, stojím tu před Tebou s celou pravdou, zhřešil jsem!“ Často je situace taková, že nejsem schopen posoudit, kolik je v tom mé viny a kolik nezaviněné slabosti, zda to byl hřích těžký nebo lehký. Obrátím se k Bohu a řeknu: „Ty vidíš můj hřích v celé pravdě. Přijímám tvůj rozsudek, tvou kvalifikaci mého hříchu a vyznávám svůj hřích“.

Navzdory změnám, kterými prošlo slavení této svátosti, můžeme v ní poznat stejnou základní strukturu. Obsahuje dva podstatné prvky. Na jedné straně úkony člověka, který se obrací pod vlivem Ducha Svatého: lítost, vyznání hříchů a zadostiučinění. Na druhé straně působení Boha skrze církev, která prostřednictvím biskupa a jeho kněží uděluje ve jménu Ježíše Krista odpuštění hříchů a určuje způsob zadostiučinění. Mezi úkony kajícího je lítost na prvním místě. I když je definována jako „bolest duše nad spáchaným hříchem a jeho zavržení s předsevzetím více nehřešit“, nejde zde především o záležitost citů ale o odvrát vôle od hříchu, který ve světle Božího zjevení poznáváme jako zlo. Lítost spočívá v přijetí Boží kvalifikace hříchu. V lítosti je obsažen i návrat k Bohu, odevzdání toho, co se stalo, do jeho milosrdných rukou. V lítosti je třeba zřetelně odvolat na Kristovu spásonosnou smrt na kříži a prosit Boha Otce o odpuštění hříchů i pro jeho jméno. Ve vyznání a v lítosti se projevuje víra v Boží milosrdenství, že „nechce smrt hříšníka, ale aby se obrátil a žil“.

Je rozšířený názor, že odpuštění hříchů se získává jedině během zpovědi, ale církevní učení zná i jiné cesty k odpuštění hříchů. Dokonalá lítost smývá hřích ihned a my po hříchu nemáme čekat a setrvávat v hříšném stavu, ale máme se hned snažit skrze dokonalou lítost obnovit stav přátelství s Bohem. Pokud litujeme z ohledu na Boží lásku, když litujeme proto, že jsme jednali proti této lásce, tak tuto lítost můžeme nazvat „dokonalou“. Taková lítost vede k odpuštění všedních hříchů; způsobí také odpuštění těžkých hříchů, pokud je spojena s pevným rozhodnutím přistoupit k svátostné smíření, jakmile to bude možné.

Když to není možné, např. při náhlém úmrtí, dokonalá lítost otevírá bránu k Božímu srdci i bez zpovědi. Základem každé svátosti je Vzkříšený Pán a pokud jsme si lítostí vydobyli přístup k jeho srdci, můžeme obsáhnout ve víře odpuštění dříve než přijmeme svátost, i když se tím od přijetí svátosti neosvobozujeme. Pokud jsme se takto upřímně svou modlitbou a lítostí vrátili k Bohu, tak máme ihned děkovat za to, že nám hříchy odpouští a chovat se tak, jako kdybychom už neměli hřích.

Ve svaté zpovědi, kterou, pokud se jedná o těžké hříchy, musíme navzdory své lítosti absolvovat, nejde o opravu odpuštění, ale o smíření se společenstvím věřících, neboť každý hřích ubližuje tělu Kristovu, kterým je celá církev. Ve svátosti smíření se v moci Kristovy krve ruší vazby, které se vytvořily mezi člověkem a ďáblem spácháním těžkého hříchu. Jde také o to, abychom jako bytosti obdařené tělem a smysly ale i jimi hřešící, vstoupili do skutečnosti odpuštění i tělem a smysly, aby se nad námi na znak smíření a požehnání vystřela ruka kněze, abychom na vlastní oči viděli a slyšeli slova a gesta odpuštění, abychom duševně i tělesně odešli smíření.

Lítost, která se nazývá „nedokonalou“, je také Božím darem, impulsem Ducha Svatého. Rodí se z uvažování nad ošklivostí hříchu nebo ze strachu před věčným zavržením, které hrozí hříšníkovi. Někdy nám může pomoci rozumná analýza situace, do níž nás dostal hřích k tomu, abychom hřích zavrhl. I návrat k rozumnosti je cestou obrácení. Může vyvolat vnitřní vývoj, který se působením milosti završí svátostným rozhřešením. Vzor můžeme vidět v „marnotratném synovi“, jehož obrácení začíná v jakési sebelítosti a rozumové analýze. Nedokonalá lítost sama nevede k odpuštění těžkých hříchů, vytváří však dispozice pro jeho dosažení ve svátosti pokání.

Podstatnou částí svátosti pokání je vyznání hříchů před knězem. Moc odpustit a zadržet, kterou Ježíš apoštolům dává v souvislosti s ustanovením této svátosti, předpokládá schopnost posoudit a ta si zase vyžaduje vyznání. Předmětem rozlišování však není velikost hříchů, neboť není takového hříchu, jakkoli těžkého, který by církev nemohla odpustit, není člověka, ať by se jakkoliv provinil, co by s jistotou nemohl doufat v odpuštění hříchů, jestliže je jeho pokání upřímné. Proto kněz nezkoumá v zpovědi, zda tento hřích ještě Bůh může odpustit, kněz zkoumá dispozici kajícího, zda upřímně lituje, zda je jeho lítost a předsevzetí upřímné a skutečné. A znovu ho nezajímají citové projevy lítosti ale vůle: zda chce opravdu opustit hřích. Jedině to může kněze vést k zadržení rozhřešení, když pravou lítost a snahu po změně nenachází. Existují také hříchy, které podle církevního práva, může rozhřešit jen biskup. I toto je předmětem zkoumání.

Je třeba, aby kající při zpovědi vyznali všechny smrtelné hříchy, kterých jsou si vědomi po důkladném zpytování svědomí, byť by to byly hříchy velmi skryté a spáchané pouze proti dvěma posledním přikázáním Desatera, které se týkají oblasti touhy, neboť někdy tyto hříchy více raní duši a jsou nebezpečnější než ty, které se zjevně páchají. Když se věřící v Krista snaží vyznat všechny hříchy, na které si vzpomenou, nelze pochybovat, že je všechny předkládají na odpuštění Božímu milosrdenství.

Sv. Augustin učí: „Kdo uzná své hříchy a odsoudí je, souhlasí už s Bohem. Bůh odsuzuje všechny hříchy: a pokud je odsoudíš i ty, spojuješ se s Bohem. Člověk a hříšník, to jsou dvě rozdílné skutečnosti: člověk je Boží dílo, hříšník je tvoje dílo, člověče znič, co jsi udělal ty, aby Bůh spasil, co učinil On. Když tě začne mrzet, co si provedl, tehdy začínají tvé dobré skutky, protože si odsoudil své špatné skutky. Dobré skutky začínají uznáním špatných skutků. Konáš pravdu a přicházíš ke Světlu.“ (In Evang. Joh. Tract. 12,13)

Ke katolickému pochopení svátosti smíření se nerozlučně váže zadostiučinění. V zadostiučinění nejde o to, že musíme nějak splatit Bohu Otci získané odpuštění. Za naše hříchy přece „zadost učinil“ Ježíš. Potřeba zadostiučinění se týká oblastí, kde jsme svým hříchem ubližovali. Je to snaha, pokud je to možné, likvidovat následky svých hříchů. Rozhřešení odstraňuje hřích, ale není lékem na všechno, co hřích uvedl do nepořádku.

Hříšník, který byl zbaven hříchů, musí ještě nabýt plné duchovní zdraví, musí tedy usilovat, aby napravil nepořádek, který hříchem vyvolal. A této oblasti by se mělo týkat především pokání, které kněz ve svátosti smíření udělí. Nemusí to být jen modlitba. Musíme i my odpustit, vrátit ukradené věci, očistit pověst, pokud jsme osočovali. To vyžaduje spravedlnost.

Individuální a úplná zpověď, po níž následuje rozhřešení, zůstává jediným řádným způsobem, kterým se věřící smiřují s Bohem a církví. Pouze fyzická nebo morální nemožnost osvobozuje od takové zpovědi. Má to své hluboké příčiny. V každé svátosti působí osobně Kristus: „Synu, odpouštějí se ti hříchy“ (Mk 2,5). Kněz ve svaté zpovědi z Kristova pověření prohlašuje: „Bůh, Otec veškerého milosrdenství smrti a vzkříšením svého Syna smířil se sebou celý svět a na odpuštění hříchů dal svého svatého Ducha. Ať ti skrze tuto službu církve odpustí hříchy a naplní tě pokojem. Uděluji ti rozhřešení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“.

Byzantská liturgie zná několik formulí rozhřešení prosebného typu: „Bůh, který skrze proroka Nátana odpustil Davidovi, když vyznal své hříchy a Petrovi, když horce zaplakal a hříšníci, když vylévala slzy na jeho nohy, a farizeovi, a marnotratnému synovi, tentýž Bůh nechť ti skrze mne hříšného promine v tomto i v budoucím životě, a když tě předvolá před svůj hrozný soud, ať tě neodsoudí ten, který je pozhnaný na věky věků. Amen.“

Účinek pokání spočívá v tom, že nás opět uvádí do stavu Boží milosti a sjednocuje nás s Bohem. U těch, kteří přijímají svátost pokání se zkroušeným srdcem a s nábožnou dispozicí, zvykne následovat pokoj svědomí spolu s duchovní útěchou. Třeba připomenout, že smíření s Bohem má za následek další smíření, které léčí jiné roztržky způsobené hříchem: kající, kterému bylo odpuštěno, se smiřuje sám se sebou a tak opět nabývá svou vnitřní pravdu; smiřuje se s bratry, jejichž nějakým způsobem urazil a ranil; smiřuje se s církví; smiřuje se s celým stvořením. Tím, že se hříšník v této svátosti svěruje soudu milosrdného Boha, už dopředu prožívá soud, kterému bude podroben na konci života a jaký je to soud: „Bůh ti hříchy odpustil, jdi v pokoji!“

Sv. zpověď je svátostí otevřenosti. Toto otevírání bolí, protože se často podobá snímání zaschlého obvazu z rány. A přece je třeba, aby se lékař dostal až k ráně. Každá svatá zpověď je přípravou na absolutní odhalení, které je nutné, aby člověk zažil skutečně nebe, pravdivou a opravdovou lásku. To, co nedokáže vyslovit člověk před partnerem v manželství, to vysloví před knězem v zpovědi. Církev tyto okamžiky otevřenosti vkládá do svátosti pokání a přikrývá je božím odpuštěním a chrání zpovědním tajemstvím.

Vzhledem k choulostivosti této služby i na patřičnou úctu vůči osobám, církev prohlašuje, že každý zpovídající kněz, je pod velmi přísnými tresty vázán zachovávat absolutně tajemství, co se týče hříchů, z nichž se mu kající zpovídali. Nesmí také mluvit o tom, co při zpovědi poznal o kajícím. Toto tajemství, které nepřipouští výjimku, se nazývá svátostnou pečetí, neboť všechno, co kající vyjevil knězi, zůstává zapečetěno svátostí. Zpovědník není pánem, ale služebníkem Božího odpuštění. Zpovídající kněz se má sjednotit s Kristovým úmyslem. Musí být zkušeným znalcem křesťanského chování, musí mít zkušenost s lidskými problémy a projevovat ohleduplnost a taktnost vůči tomu, kdo padl. Musí milovat pravdu, být věrný učitelskému úřadu církve a trpělivě vést kajícího k ozdravení a plné zralosti. Musí se modlit, konat za něj pokání a svěřovat ho Hospodinovu milosrdenství.

Sv. Karol Boromejského učil, že „Křesťan má být vždy připraven na dvě věci: na smrt a na svaté přijímání“. Obecně uznáváme, že je třeba být připraven na smrt, ale už těžší chápeme, že v hodině smrti jde přesně o totéž o co ve svatém přijímání, o příchod a přijetí Pána Ježíše. Pokud nejsem připraven na svaté přijímání, nejsem připraven ani na smrt. Ve svatém přijímání se to děje v čase, který znám a nemusí jít o definitivní odmítnutí nebo přijetí Ježíše. V hodině smrti je to osudový postoj, který rozhodne o mé věčnosti.

Z řečeného můžeme pochopit, že časté svaté přijímání je školou, v níž se učíme volit si dobro a odmítat zlo. Spoléhat se na roční svatou zpověď z těžkých hříchů je vrchol nerozumu a nepřipravenosti. Pro správný duchovní život je důležité si zapamatovat, že v těžkém hříchu se konalo proti Bohu, po hříchu člověk existuje ve stavu „odmítnutí Boha“ a to je velmi nebezpečný stav. Tento stav je třeba co nejdříve napravit. Nikdy nemáme setrávat v hříchu. Všední hříchy stačí litovat. Těžký hřích potřebuje svátostný zákrok. Pouto, které se těžkým hříchem, vytvořilo mezi námi a zlým duchem je tak silně, že ho nejsme schopni sami roztrhnout. Svatá zpověď je účinným exorcismem, kterým jsme vyprošťováni od moci satana. Pokud křesťan, upadl do těžkého hříchu, má okamžitě skrze osobní lítost hledat spojení s Živým Bohem a hledat příležitost ke svaté zpovědi, co nejdříve.

Velmi často se vyskytuje neschopnost rozlišit závažnost hříchu. Lehký hřích není nutnou matérií zpovědi. Je nám odpouštěn, když ho skutečně litujeme, když chceme napravit to, co jsme udělali. Každá mše svatá začíná úkonem kajícího, ve kterém přiznáváme, že jsme zhřešili. Když kněz na konci úkonu kajícího říká: „Smiluj se nad vámi všemohoucí Bože, odpusť nám hříchy...!“, vyslovuje všeobecné rozhřešení ze všedních hříchů. Tedy, pokud nemáme na duši těžký hřích, když litujeme své hříchy, můžeme po tomto obecném rozhřešení přistoupit ke svatému přijímání. Podobně účinkuje i čtení nebo poslech Božího Slova. Po čtení evangelia ve sv. mši kněz potichu říká: „Radostná Boží zvěst, ať nás osvobodí od hříchů!“ Pro slova evangelia, ať Bůh zmije naše provinění!

Jiným běžným jevem jsou obavy lidí po zpovědi: „Zda jsem všechno řekl? Jestli mě kněz pochopil?“ Skrupulanti bývají po zpovědi neklidnější než před ní. Chtěli by znovu opravovat, po případě si udělat generální zpověď a to vše proto, že v podstatě neuvěřili v odpouštění hříchů ve svátosti smíření.

Na závěr si vyslechněme slova sv. Františka o zpovědi: „Moji požehnaní bratři ... ať vědí a mají na paměti zcela jasně: Když přijmu pokání a dostanou rozhřešení od kteréhokoliv katolického kněze, budou zcela jistě zbaveni hříchů, jen když se snaží pokorně a svědomitě provést uložené pokání ... A po této lítosti a zpovědi ať přijmu Tělo a Krev našeho Pána Ježíše Krista s hlubokou pokorou a úctou, majíce při tom na paměti, co sám Pán říká: „Kdo jí mé Tělo a pije mou Krev, má život věčný“, a „to konejte na mou památku“.

d3. Odpuštění

Sv. František ve výkladu k Otčenáši, říká Bohu: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým viníkům; a protože nedokážeme odpustit úplně, nauč nás, Pane, odpouštět úplně, abychom pro tvou lásku dokázali opravdově milovat své nepřátele a zbožně se za ně modlit, abychom nikomu neodpláceli zlým za zlé a snažili se kvůli tobě pomáhat všem.“

Když jsme mluvili o víře, mluvili jsme i o tom, že dříve než budeme schopni skutečné víry, musíme odpustit. Mluvili jsme o uzavřenosti hříšníka vůči Bohu i lidem. Víra je otevřeností duše, která umožňuje přijímání a růst. Tedy odpuštění není jen možností, ale nutností. Je to požadavek samotného Boha. Nejprve se zamysleme: „Komu máme odpustit?“ Především těm, kteří nám ublížili, ale i těm, o kterých si to jen myslíme. Do kategorie těch, o kterých si to jen myslíme, mohou patřit všichni, počínaje Bohem a konče sebou samým. Můžeme být našťvaní na Boha, že nás stvořil s určitými danostmi, že nás vsadil do určitého prostředí a času, se kterými nechceme souhlasit. Můžeme se zlobit, že určité věci v našem životě dopustil, vždyť „bez jeho vůle se nám ani vlas na hlavě nezkříví“. Zde může být základní forma zranění a neodpuštění.

V evangeliu klade apoštol Petr Ježíšovi otázku: Dokdy máme odpouštět a kdy už nemusíme. Pán Ježíš odpovídá podobenstvím, které odhaluje naši situaci ve vztahu k Bohu, který nám odpouští ustavičně. 10.000 talentů představovalo v té době roční národní důchod celé Palestiny. 100 denárů je výplata za sto pracovních dní. Mohli bychom říci výplata za čtyři měsíce. Určitě je tato výplata velkou částkou, ale je nesrovnatelně malá, pokud ji porovnáme s ročním národním důchodem. Král v tomto podobenství představuje Boha, který nám odpouští nesmírně dluhy ze své dobroty. A nejen odpouští, ale propouští na svobodu otroka. Bůh sám je vzorem odpouštění. Tak jak to vidíme v okamžiku Ježíšovy popravy na kříži. Bůh z největšího zločinu v lidských dějinách dělá pramen odpuštění a vykoupení. Činí tak proto, že je Dobrý. Činí tak z dobroty svého srdce. A chce, abychom ho následovali.

Problém odpuštění je stále aktuální téma a my všichni se musíme naučit odpouštět na úrovni svého srdce. To, co často nazýváme odpuštěním, je jen snahou zapomenout na to, co se stalo. Takové odpuštění funguje jen dotud, dokud nám někdo danou věc nepřipomene. V srdci zůstává po každé špatné zkušenosti bolest, která vždy znovu oživne, když si na danou událost a lidi, kteří v ní hráli svou roli, vzpomeneme. Život nás usvědčuje, že my sami, odkázáni jen na sebe, neumíme takto ze srdce odpustit. Odpuštění je podmínka našeho uzdravení a naší Spásy. Sirach říká: „Odpusť svému bližnímu, pokud ti uškodil: neboť i tobě odpustí viny, pokud o to požádáš. Pokud člověk přechovává hněv proti bližnímu, jak si pak žádá od Boha, aby byl zdrav?“ Existuje reálná spojitost mezi odpuštěním a uzdravením člověka. Je to zkušenost, se kterou se setkáváme v pastoraci i v medicíně.

Abychom dokázali odpustit musíme se na svůj život podívat očima víry. Tak jak to dělá Josef syn Jakubov. Bratři mu způsobili mnoho zla, prodali ho do otroctví a on se řízením Božím stal zachráncem Egypta. Když se dal poznat svým bratrům, lekli se a byli zděšeni a čekali spravedlivý trest. On však místo toho mile promluvil: „Já jsem váš bratr Josef, kterého jste prodali do Egypta. Avšak netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi poslal Bůh pro zachování života. ... Bůh mě poslal před vámi, aby zajistil vaše potomstvo na zemi a aby vás zachoval při životě pro veliké vysvobození. A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh. “ (Gen 45,4-7).. „Nebojte se. Což jsem Bůh? Vy jste proti mně zamýšleli zlo, Bůh však zamýšlel dobro; tím, co se stalo, jak dnes vidíme, zachoval našivou četný lid.“ (Gen 50,19-20) Josef se na svůj život dívá očima víry. Za svými negativními zážitky začíná vnímat Boží prst a Boží moudrost. A důležitý je výsledek a ten je jednoznačně pozitivní.

Víra nám říká, že náš život není shlukem náhod a nesmyslů, ale že jsme předmětem výchovy Boha, který svou pozornost obrací na nás k našemu dobru. Zranění přestane bolet, pokud se na něj začneme dívat očima víry jako na součást Boží výchovy. Každé zranění, které jsme zakusili, nám zjevuje jednu základní skutečnost, že nikdo nemůže dokonale naplnit naše očekávání, kromě Boha. Odpuštění nás otevře víře, která je potřebná ke Spáse. Pokud nás náš bolavý život nakonec vrhne do Boží náruče a my dosáhneme Spásu, dokážeme se tak jako Josef povznést nad osobní zranění.

Odpuštění ze srdce je podmíněno z naší strany ochotou odpustit. Samotné slovo odpustit naznačuje, že máme cosi pustit. Pustit pomstu ze svých rukou. „Mysli na konec (všeho) a zanech nepřátelství, neboť hniloba a smrt ti hrozí, jak to ustanovil (Bůh) ... Pamatuj na smlouvu Nejvyššího a promiň vinu bližnímu!“ Každá mše nám zpřítomňuje smlouvu s Nejvyšším, v každé mši vidíme úžasnou míru Božího odpuštění, které z Kříže uděluje Spásu. Smlouva s Nejvyšším se uskutečnila v obětování Těla a Krve Ježíše Krista. Zde hledejme sílu k odpuštění. Sv. Ambrož říká: „Tento chléb je odpuštěním hříchů!“

V 4 kap. 32 verš v listě Efezanům slyšíme výzvu: „budte k sobě navzájem laskaví, milosrdní, odpouštějte si navzájem, jako i Bůh v Kristu odpustil vám.“ Abychom mohli s plnou důvěrou přistupovat k Bohu, potřebujeme jistotu odpuštění našich hříchů. Víra v odpuštění hříchů je obsažena v Krédu. Odpuštění hříchů je od chvíle Spasitelovy smrti na kříži skutečností, v kterou jsme vyzváni věřit a přivlastnit si ji vírou. Na tuto událost se nelze dívat pouze jako na historickou skutečnost, určitě hroznou a otřesnou, ale existující v dávné minulosti a nás se vůbec netýkající. Neboť jeho smrtí byla složena oběť Bohu za všechny lidi a tedy i za nás.

Teologie, na základě Božího zjevení, tvrdí, že Bůh tak velice miluje člověka, že by byl ochoten zemřít za každého zvlášť, kdyby to bylo nutné pro naše Vykoupení. Nicméně jedna smrt, smrt Pána Ježíše, pojala nás všechny a její účinkem je odpuštění hříchů. Kristova smrt nám přináší odpuštění hříchů, jestliže své hříchy vyznáme, litujeme a vírou si přivlastníme tuto milost. Je to nejzákladnější skutečnost Nového Zákona. Ospravedlnění z víry je počátek nadpřirozeného životě stále aktuální ve svátosti křtu a pokání. Ježíš dělá ze zla oběť a tato oběť se Bohu líbí. Ježíš svou dobrovolností dal těmto skutečnostem jiný smysl. Bůh Otec to všechno promyslel na dobro. Tedy pokud máme před očima takový vynikající příklad a když si uvědomíme, že celý svět stojí na Božím odpuštění, tak odpustit není těžké. Bůh je především Milovník, který chce být milován, ne obáván a usmiřován.

Ovocem tohoto všeho má být naše láska a vděčnost. Dokud se člověk nezastaví před tak velkou láskou Boha, dokud neuvěří, že Bůh zničil všechny jeho hříchy, do té doby nedojde k podstatě křesťanství. Je totiž třeba vážně přistupovat ke skutečnosti odpuštění hříchů. Není člověka, ať by byl jakkoli špatný a jakkoliv se provinil, co by s jistotou nemohl doufat v odpuštění hříchů, jestliže je jeho pokání upřímné. Kristus, který zemřel za všechny lidi, chce, aby v jeho církvi vždy byly otevřeny brány odpuštění pro každého, kdo se odvrací od hříchu.

Zde je třeba poznamenat, že styl našeho katolického života zatížilo určité nedorozumění ohledně svátosti pokání. Panuje názor, že odpuštění hříchů se nabude jedině během svaté zpovědi, ale církevní učení zná i jiné cesty k odpuštění hříchů. Mnozí lidé si myslí, že dokud se nevyzpovídají, že do té doby musí žít v hříchu. Nicméně zatím je pravdou, že dokonalá lítost smývá hřích ihned a my nemáme čekat a setrvávat v hříšném stavu, ale máme se ihned snažit o tuto lítost. Také se často vyskytuje nerozlišování závažnosti hříchu. Jiným jevem jsou obavy mnoha lidí už po zpovědi: Zda jsem všechno řekl? Zda-li mě kněz správně slyšel a pochopil? A možná jsem to měl jinak formulovat? Lidé úzkostliví bývají někdy po zpovědi neklidnější jako před ní. Chtěli by opravovat, znovu se zpovídat, po případě udělat si generální zpověď. A toto všechno proto, že v podstatě nevěří v odpuštění hříchů ve svátosti pokání.

Podíváme se důsledkům této nevěry. Pokud si je křesťan stále vědom, že žije v hříchu, zda se v jeho životě může projevit radost, síla, klid, zda může vydávat svědectví, zda může říkat jako současníci Pána Ježíše: „Přišel Kristus Spasitel, odpustil nám hříchy, všechny problémy jsou řešitelné!“ Teprve když člověk skutečně uvěří v odpuštění svých hříchů, bude jako ten, který našel velký poklad, jako žena, která našla ztracenou drachmu, bude volat: „Těšte se spolu se mnou!“ Průměrný současný věřící katolík má daleko k takovému postoji. Nedovoluje mu to vědomí hříchu. Chtěl by toto břemeno ze sebe shodit, začíná se omlouvat před sebou, před Pánem Bohem, omlouvá se tím, že všichni tak dělají, že kněží zveličují, že to vůbec není hřích. Systematicky zahlušuje své svědomí, stává se necitlivý na hřích. Popření hříchu je dnes znakem doby. Ale Bůh nás svým slovem stále usvědčuje.

Třeba se nám poučit od odloučených bratří, kteří často přicházejí k nám s živým svědectvím víry v odpuštění hříchů, aby nám připomněli to, co bylo a je v tradici katolické církve. Víme z katechismu, že dokonalá lítost vede k odpuštění hříchů, že nemáme s touto lítostí čekat až do zpovědi, ale máme se hned snažit v sobě obnovit přátelství s Bohem skrze lítost. Ve svaté zpovědi, kterou musíme při těžkých hříších navzdory své lítosti absolvovat, nejde o opravu odpuštění, ale o smíření s církví, se společenstvím věřících. Svátostná zpověď nás zavazuje v případě těžkých hříchů. Když v duchu hluboké víry vyřešíme problém hříchu, náš křesťanský život bude plný radosti, klidu a může se stát pramenem našeho svědectví.

Ve snaze o úplné odpuštění musíme jít ještě dál. Musíme se snažit odpouštět toutéž měrou, jakou my sami potřebujeme odpuštění. Bůh nám odpouští nesrovnatelně více, než se požaduje od nás odpustit. Každý hřích, kterým nám kdosi ublížil, se dotkl nejen nás, ale samotného Krista, který se s námi zcela solidarizuje. Pán Ježíš na kříži neříká: „Otče, odpouštím jim!“ Ale prosí „Otče, odpusť jim!“. Tedy i my máme prosit Boha, aby On sám v nás odpustil. Znakem skutečného odpuštění je schopnost zbožně se modlit za ty, kteří nám ublížili. V této modlitbě se naše rána mění na pramen soucitu. Více nás trápí to, že byl porušen Boží zákon, jako skutečnost, že bylo ublíženo zrovna nám. Když přijímáme Ježíše do svých srdcí, prožíváme cosi nového: proměňující moc jeho života. V naší hloubce je zdroj nesmírné Boží dobroty a jde o to, abychom se učili reagovat z této Boží hloubky v našem srdci a ne ze svého hříšného lidského povrchu.

Máme být k sobě navzájem laskaví a milosrdní. Katechismus nás poučuje, že vůle člověka se naklonila ke zlu a přece má naše vůle úžasnou schopnost, poručit sama sobě, člověk nemusí konat zlo, ke kterému ho táhne narušená přirozenost, ale v každé chvíli se dokáže řídit Božím příkazem, pokud to skutečně chce. Čili ačkoliv jsme od přirozenosti zlí, můžeme být Boží milostí milosrdní a laskaví, pokud to opravdu chceme. Základem těchto ctností je Boží odpuštění, na kterém jsou obě budovány.

Sv. František nás poučuje: „Moji požehnaní bratři, klerici i laici, ať vyznávají své hříchy kněžím našeho řádu. Pokud to není možné, ať se zpovídají jiným svědomitým a katolickým kněžím. A ať vědí a mají na paměti zcela jasně: Když přijmu pokání a dostanou rozhřešení od kteréhokoliv katolického kněze, budou zcela jistě zbaveni hříchů, jen když se snaží pokorně a svědomitě vykonat uložené pokání. Když však nemohou právě vyhledat kněze, pak mohou vyznat hříchy některému bratrovi, jak říká apoštol Jakub: „Vyznávejte se navzájem ze svých hříchů.“ (Jak 5,16). Přesto se však nesmí přestat obracet na kněze, protože moc zadržovat a odpouštět hříchy mají jen kněží. A po této lítosti a zpovědi ať přijmu Tělo a Krev našeho Pána Ježíše Krista s hlubokou pokorou a úctou a mají při tom na paměti, co sám Pán říká: „Kdo je mé Tělo a pije mou Krev, má život věčný“ a „toto čiňte na mou památku“.

d4. Obětování Páně - (Lk 2,22-40)

V západní liturgii se toto tajemství nazývá v Čechách „Uvedení Páně do chrámu“, na Slovensku „Obětování Páně“. Je to naše tajemství, protože my, zasvěcení Bohu, žijeme tajemství obětování, odevzdání, jsme zasvěceni a obětování. Ve východní liturgii se nazývá svátkem „Setkání Páně“ a to na památku toho, že se stařec Simeon v malém dítěti setkal s Ježíšem v chrámu a rozpoznal v něm Spasitele světa. I my jsme dnes přišli na setkání s Ježíšem v Eucharistii a v společenství církve. V tomto zamyšlení bych se chtěl podívat i na pozadí dnešního tajemství na skutečnost, která je základem posvěcení člověka.

Všichni se rodíme s dědičným hříchem. Tento hřích je důsledkem prvotního hříchu, ve kterém se už první lidé, podle otců žijící na úrovni Bohočlověka, rozhodli vzít život do vlastních rukou a žít pro sebe a podle sebe. Tím ztratili Boží přátelství a zůstal jim jen život z vlastních sil. Z tohoto základního hříchu bezbožnosti pramení bezmocnost vůči zlu. Bůh se vzdálil z lidského života, neboť k takovému svévolnému životu nedal ani svůj souhlas a ani své požehnání a ani svou záruku. Všichni, jako dědicové prvotního hříchu, se rodíme ve zvláštním stavu: na trůnu našeho srdce sedí naše Ego. Náš základní hřích a prvotní předmět Božího hněvu je naše bezbožnost, tedy fakt, že se rodíme jako bytosti bez Boha, bez Boží Lásky v srdci. A tato bezbožnost se projevuje i v odmítnutí oslavy Boha a díkůčinění, gr. eucharistein.

Evangelium na příkladu starce Simeona nám odhaluje některé duchovní zákony, které nám mohou pomoci prohloubit naše osobní prožívání eucharistie. Svaté přijímání se po latinsky nazývá „comunio“, což v našem jazyce znamená „sjednocení“ nebo „spojení“. Smyslem svatého přijímání je tedy sjednocení s Ježíšem. Jde o sjednocení na všech úrovních lidské bytosti. V slavných katechezích sv. Cyrila Jeruzalémského čteme: „Pod způsobem chleba je ti dáváno tělo a pod způsobem vína krev, aby si účastí na těle a krvi Kristově měl s Ním tělesné a pokrevní příbuzenství“. „Tělo a krev“ v hebrejském myšlení představují celou realitu Ježíšovy bytosti. V eucharistii se Ježíš projevuje jako matka. Devět prvních měsíců svého tělesného života jsme přežili přesně tímto způsobem, žili jsme z těla a krve své matky. Skrze eucharistii se stáváme příbuznými s Ježíšem.

K tomu, abychom mohli přežít s někým plné sjednocení, nestačí jen tělesná blízkost a tělesný kontakt, ale potřebujeme znát jeho myšlenky, slova, city a touhy. Musíme se nejprve stát učedníky Božího slova. Proto před každým svatým přijímáním je nejprve ohlašováno Boží Slovo. Ono nám zjevuje Boží charakter. Pokud s ním souhlasíme a pokud ho chceme, způsobuje průnik Ducha Svatého do nás. „Skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká Vznešenost našeho Stvořitele.“ (František Assiský)

Před svatým přijímáním jsme vyzváni říci své „Ano“ k „Božímu Slovu“. Když s ním nesouhlasíme a odvažujeme se přijímat, pácháme svatokrádež. Sv. František z Assisi učí: „Proto jen ten, kdo má Ducha Páně, který přebývá v jeho věrných, přijímá nejsvětější Tělo a Krev Páně, všichni ostatní, kteří nemají z toho Ducha a odvažují se přijímat, jedí a pijí si odsouzení.“ Znovu zdůrazním, že když se Slovem Božím nesouhlasíme a odvažujeme se přijímat, tehdy pácháme svatokrádež. Přijímáme sice Tělo a Krev Ježíše, ale ne v tom duchu, ve kterém se nám On sám dává. Nejsme živý stejným Duchem jako Kristus. Toto nás v pravém slova smyslu vylučuje od svatého přijímání: odmítnutí obrácení, záliba v hříších a neochota přijmout Boží postoje zjevené v Písmu a ne vědomí hříšnosti a nehodnosti. Přece přímo v liturgii přiznáváme a vyznáváme: „Pane, nejsem hoden!“

Když chceme existovat v Duchu Svatém, musíme svou bytost zharmonizovat s Božím Slovem. Duch Svatý je činný v nás v té míře, nakolik myslíme, chceme a konáme jako Ježíš. Když Božímu Slovu neprotiřecíme, sjednocujeme se s Kristem stejným Duchem, začínáme existovat ve stejném Duchu jako Ježíš, v Duchu Svatém, v Milosti posvěcující. A Duch Svatý je vhodným ovzduším pro Život, který nám Otec v Ježíši dává, a který právem od nás očekává.

Evangelium říká, že Simeon přišel do chrámu vedený Duchem Svatým. Mnoho dětí denně přinášely rodiče do chrámu. Ale jen toto jedno dítě bylo v Duchu Svatém zvláště rozpoznáno. Duch Svatý zjevil Simeonovi, že toto je Spasitel světa. V podobné situaci se nacházíme i my, když jdeme na svaté přijímání. Vidíme oplátku podobnou jiným oplátkám. Navenek se ničím neliší od jiných. To co vidíme svými smysly je znak. Smysly dokáží zachytit jen znak, ale to co se skrývá v tomto znaku, to může vidět jen naše víra. Víru v srdci dokáže vzbudit jenom Duch Svatý. Duch Svatý nám zjevuje a vnitřně nás ujišťuje, že toto je opravdu Kristus, že je to jeho Pravé a Životodárné Tělo.

Znovu nechám promluvit Sv. Františka: „Proto jsou zavrženi všichni, kteří sice viděli Pána Ježíše v jeho lidství, avšak neviděli ho v jeho a neuvěřili v něho, podle Ducha a Božství, že je pravý Syn Boží. Právě tak jsou zavrženi i všichni ti, kteří sice vidí svátost Kristova Těla, které je posvátně zpřítomňováno v rukou kněze na oltáři skrze slova Páně, pod způsobem chleba a vína, kteří však nevidí podle Ducha a Božství, že je to skutečně nejsvětější Tělo a Krev našeho Pána Ježíše Krista, jak to dosvědčuje sám Nejvyšší, když říká: „Toto je mé tělo, to je má krev nové smlouvy“ a „Kdo jí mé tělo a pije mou krev má život věčný.“

A protože Simeon měl Ducha Svatého a On v něm vzbudil víru, proto dokázal rozpoznat v dítěti očekávaného Spasitele a vyznal svou víru. Dalším předpokladem svatého přijímání, je vedení Duchem Svatým, který vzbuzuje v srdci člověka víru v Ježíšovo Slovo. Ježíš říká: „Toto je mé tělo“ a já věřím, protože Duch Svatý mi to zjevuje. Někdy zapomínáme na to, že víra je jistota v tom, že Boží Slovo je Pravda. Víra je bezpečnější a jistější než všechny lidské poznatky, neboť se zakládá na slovech samého Boha, který se nemůže ani mýlit a ani lhát.

Sv. František znovu říká: „Nuže lidé, jak dlouho chcete mít nechápavé srdce“, proč nechcete znát pravdu a „věřit v Syna Božího“? Hle, denně se ponizuje, jako kdysi sestoupil z „Královského trůnu“ do života Panny, denně k nám přichází v pokoře, denně sestupuje z Otcova lůna v rukou kněze na oltář. A jak se ukázal svatým apoštolům ve skutečném těle, tak se nám dnes ukazuje ve svatém chlebe, a jako oni, když se na něj dívali, viděli jen jeho tělo, ale věřili, že je Pán a Bůh, protože na něj hleděli duchovním zrakem, tak i my, když vidíme tělesným zrakem chléb a víno, hledme a věrme, že je to jeho pravé a živé nejsvětější Tělo a Krev.“

Přijetí Ježíše v eucharistii se podobá manželství. V tradici církve je to naznačeno i tím, že k prvnímu svatému přijímání se obvykle přistupuje ve svatebním obleku. A podobně jako manželství i svaté přijímání je jen tehdy skutečně svaté, pokud je trvalým, zodpovědným a plodným vztahem. Pokud jsme tento vztah porušili, máme ho ve vlastním zájmu, co nejdříve obnovit skrze lítost a Svátost smíření.

Dvě osoby, které se milují, musí navenek vyjádřit, že se chtějí setkat a že se chtějí přijmout navzájem. Vnější gesta, symboly, slova vyjadřují lásku ale láska je vnitřní silou, která způsobuje, že se jedna osoba odevzdává druhé. Podobně se může a má uskutečnit naše setkání s Bohem skrze Ježíše v Eucharistii. V Ježíši nám Bůh Otec zjevuje Lásku, vyzývá nás na setkání se Sebou.

Člověk je dokonalý, když je sjednocený s Bohem, skrze Boží Slovo a Tělo Kristovo. Nejprve tedy i my musíme přijmout Boží Slovo, musíme mu uvěřit, uvěřit v moc Boží a v dobrotu Boha, který se s námi chce setkat a s námi spojit. Vůlí se přiklonit k Božímu Slovu. Rozhodnout se odpovědět Bohu v hloubi své bytosti, dobrovolně, vědomě: „Chci žít pro Boha!“

Před sv. Přijímáním se obvykle modlíme Modlitbu Páně, Otče náš, která je vždy naším konečným aktem přípravy na svaté přijímání. Protože představuje Kristovu vlastní modlitbu, znamená, že akceptujeme Kristovu mysl jako naši mysl, Jeho modlitbu k Otci jako naši modlitbu, Jeho vůli, Jeho touhu, Jeho život - jako naše. Pán Ježíš ke každému z nás promlouvá: „Hle stojím přede dveřmi a tluču. Kdo uslyší můj hlas a otevře mi dveře, vejdu k němu, budu večeřet s ním a on se mnou“ (Zj 3,20).

To klepání je výzva k víře na pozdvihování: „Hle, Beránek Boží.“ Otevření třeba v duchu dokonat, otevřít se jemu a jeho vůli. Bez víry neexistuje žádné sjednocení, ale jde o svatokrádež. Požívá se chléb, neznajíce vírou, že je to Kristus. Tehdy se nejedná o comunio, tehdy nenastane sjednocení, neboť ono může nastat pouze mezi osobami jako vědomě setkání ve víře a lásce, čili v Duchu Svatém. Pokud zde není víra, svátost nepřináší ovoce. Proto je tolik lidí, kteří mnoho let, možná i každodenně přijímají Pánovo Tělo, ale v jejich životě se nic nemění.

Nejprve přijímáme Ježíše v Slove, pak v modlitbě, pak ve svátosti, pak to pokračuje v životě, protože se snažíme chodit s Pánem, kterého jsme přijali. Chodit s Pánem, to znamená, ustavičně brát ohled na toho, kterého jsme přijali, a který v nás zůstává, pokud ho těžkým hříchem nevyhostíme. Toto je sjednocení „comunio“, které má obsáhnout celý náš život. Jen takto můžeme zvítězit nad sebou a vytvořit společenství těch, kteří se narodili z Boha.

Přijímám svátostný znak, ve kterém je skutečně přítomen Ježíš jako osoba, ale jen vírou to můžu vidět. Zde my nepomůže ani rozum, ani smysly. Zde my může pomoci jedině víra. To znamená: „Opřít se o Boží Slovo“. Sám Kristus říká: „Toto je mé Tělo“. Mohu se také opřít o svědectví kněze, který svou vírou vyjadřuje tehdy, když mi říká: „Tělo Kristovo“. A toto svědectví vydává jménem církve, která již dvě tisíciletí žije z tohoto tajemství. A ten, který přichází, má vědomě říct své „Amen“ = „Věřím a chci přijmout Ježíše jako osobu, chci mu odevzdat svou bytost, aby mě mohl v lásce přetvořit“. To „amen“ třeba vyslovit v Duchu Svatém: „Vím to, protože Duch svatý mi to zjevil. Chci mít Syna Božího, chci mít Život“.

Sv. Augustin nás poučuje: „Když jste tělo Kristovo a jeho údy, je na oltáři Páně předkládané vaše tajemství a vy přijímáte své tajemství. Odpovídáte: „Amen“ na to, co přijímáte, a touto svou odpovědí to podepisujete. Vždyť se ti říká: „Tělo Kristovo“, a ty odpovídáš: „Amen“. Bud teda údem Kristovým, aby tvé Amen bylo upřímné“.

Přijmout ho mohu jen natolik a v té míře, nakolik se mu sám oddám. K lásce patří přijetí druhého i výdej sebe sama. Někdy právě tento rozměr chybí v našem svatém přijímání. Přijetí osoby může nastat pouze v aktu vzájemného odevzdání. Dát svůj život, svou bytost, abych získal Božský život.

O sv. Františkovi z Assisi se říká: „Všechny tkáně jeho bytí hořely láskou pro svátost Pánova Těla, a nedokázal si sám vysvětlit, jak mohl On mít vůči nám takovou blahosklonnost a lásku. Pokládal za znamení chladného pohrdání, kdyby nebyl přítomen alespoň jedné mše svaté za den, kdy k tomu měl možnost. Často přijímal s takovou oddaností, že i druhých k oddanosti strhával. Tuto Vznešenou Svátost obklopoval takovou úctou, že přinášel v oběť všechny své údy, a když obětovaného Beránka přijímal, obětoval mu svého ducha v ohni, který stále hořel na oltáři srdce.“
(2 Cel 20)

e1. Církev

Než budu mluvit o církvi obecně, podívejme se v krátkosti na význam církve v osobní zbožnosti sv. Františka, jak ji vnímal ve své době a zaznamenal ve svých spisech. Někdy se v moderním pohledu na jeho osobu setkáváme se snahou ukázat Františka jako reformátora, který stojí vysoko nad církví nebo dokonce proti církvi, když se však začteme do jeho spisků, nebo do výpovědi autentických svědků jeho života a jeho myšlení, najdeme v nich takovou hlubokou a čistou víru, že ještě i dnes můžeme z ní čerpat. Jeho postoj k církvi nejlépe vyjadřuje oslovení, které často užíval, když o ní říkal: „Svatá matka církev Římská.“

Víme, že i v jeho době bylo mnoho věcí v církvi, které vzbuzovaly pohoršení a vedly ke vzniku různých sekt. Mezi duchovenstvem se objevovaly až do nebe volající hříchy. Možná se nám na tomto historickém pozadí vynoří otázka: „Z čeho pramenila Františkova úcta vůči církvi a zvláště k biskupům a kněžím, kteří žijí v jednotě s katolickou církví? Či František neviděl, nebo nechtěl vidět to, co tak popouzelo Kataře a Albigence?“

Nejlépe jeho vztah k církvi vysvětlují slova, která nám zůstaly zachována v jeho Závěti, kde píše: „Potom mi Pán dal a dává takovou důvěru ke kněžím, kteří žijí podle svaté římské církve, kvůli jejich svěcení, že i kdyby mě pronásledovali, chci se k nim utíkat. A kdybych měl takovou moudrost jako Šalomoun a našel bych nejubožejší světské kněze na farách, na kterých působí, nechci kázat proti jejich vůli. Vůči ním a všem ostatním chci mít bázeň, chci je milovat a ctít jako své pány. A nechci posuzovat jejich hříchy, neboť v nich poznávám Božího Syna a jsou mými pány. Dělam to proto, že z Nejvyššího Božího Syna tělesným zrakem na tomto světě nevidím nic, pouze Nejsvětější Tělo a Nejsvětější Krev, které sami přijímají, a jen oni vysluhují. A tyto Nejsvětější Tajemství chci nadevše uctívat, vážit si je a uchovávat na vznešených místech. Kdekoliv najdu Nejsvětější jména a jeho slova napsané na nevhodných místech, chci je sbírat a prosím, aby se sbíraly a uložili na čestném místě. A všechny teology a ty, kteří nám ohlašují svaté Boží slova, máme si ctít a vážit jako ty, co nám dávají ducha a život.“

Možná žasneme nad hloubkou úcty sv. Františka ke kněžím a k církvi. František prohlašuje, že tuto úctu dostal od Pána jako milost. Tato úcta nacházela své zdůvodnění v kněžském svěcení. Od okamžiku svěcení se člověk stává tím, skrze něhož přichází Kristus denně na oltář, stává se tím, skrze něhož Pán odpouští hříchy, stává se tím, který vysluhuje Boží Slovo, skrze kterého se děje také proměnění na oltáři. František si při hledání svého povolání nechává od kněze posloužit Božím Slovem. Se stejným postojem vyznal: „Na počátku mého obrácení vložil Pán své Slovo do úst Assiskému biskupovi, aby mi radil a posiloval mě v Kristově službě.“ (Zrkadlo dokonalosti 10) Toto je pohled, jakým se sám Kristus dívá na svou církev.

Slovo „církev“ řecký „ekklesia“, znamená „náboženské shromáždění“. Tento termín se často používal v řeckém překladu SZ pro shromáždění, které se sešlo před Bohem na hoře Sinaj, kde Izrael dostal Zákon a kde si ho Bůh vyvolil za svůj svatý lid. Tím, že se první křesťanské společenství nazvalo „ekklesiou“, vyjádřilo, že se považuje za dědice tohoto shromáždění. Výraz „Kyriake“, od kterého je odvozeno i slovanské „Církev“, znamená „patřící Pánu“. Církev je lid, který patří Pánu, žije ze Slova a z Kristova Těla a tak se stává Kristovým Tělem.

Křesťané, prvních dob, říkali: „Svět byl stvořen kvůli církvi.“ Bůh stvořil svět pro společenství se sebou samým a ono se uskutečňuje „svoláváním“ lidí ke Kristu. Cílem všech věcí je Církev a samotné bolestné změny, jako je pád andělů a hřích člověka, Bůh dovolil pouze jako příležitost a prostředek, aby rozvinul celou míru lásky, kterou chtěl zahrnout svět. Shromáždování Božího lidu začíná v okamžiku, kdy začne hřích ničit společenství člověka s Bohem i společenství lidí navzájem. Shromáždění církve je reakcí Boha na chaos, který způsobil hřích.

Sv. Pavel používá spojení „Církev v Bohu Otci a v Pánu Ježíši Kristu“. To je duchovní adresa církve. Duchovní svět má také svou geografii - „zeměpis“. Církev tvoří společenství lidí, kteří se shromáždili v Bohu Otci, který se zjevil v našem Pánu Ježíši Kristu. Bůh je tajemným středem všech těchto lidí. Není to nějaký neznámý a abstraktní Bůh, ale Otec našeho Pána Ježíše Krista.

Někteří křesťané se domnívají, že Spása je odměnou za dobrý život na této zemi a církev se tvoří z vybrané elity, z jakési lepší klasy. Pravda je však taková, že Církev je Božím ústavem Spásy pro hříšníky a Spása je boží operací, kterou potřebuje každý člověk, když chce vstoupit do Božího Království. Církev, pokud je a má být opravdu církví Kristovou, je a musí být současně církví hříšníků. Ježíš přijímá hříšníky a jedává s nimi a proto i hříšníci, kteří přestávají milovat svůj hřích, mohou a mají přijmout Krista. Církev je zároveň: společnost vystrojená hierarchickými institucemi a tajemné Tělo Kristovo; viditelné shromáždění a duchovní společenství; Církev pozemská a Církev oplývající nebeskými dary. Tyto dimenze vytvářejí spolu jedinou složitou skutečnost, která sestává z lidského a božského prvku. Sv. Bernard z Clairvaux se o církvi vyjadřuje takto: „Jsi černá, ale krásná, dcera jeruzalémská, i když tě hyzdí námaha a utrpení dlouhého vyhnanství, přece tě krásí nebeská krása.“ (Sv. Bernard, In Canticum sermones 27,14)

Ježíš mluví o velmi důvěrném společenství mezi Ním a věřícími: „Zůstaňte ve mně, jako já zůstávám ve vás ... já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti.“ (Jan 15,4-5). Nebo: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, zůstává ve mně a já v něm“. (Jan 6,56). Ježíš nenechal své učedníky jako sirotky. Tím totiž, že udělil svého Ducha, vytváří z nás tajemně své Tělo. Bůh své Vtělení začal počítím Ježíše z Ducha Svatého a Panny Marie, ale ještě ho neskončil. Celá Církev je a má být jeho tělem. Církev to je snaha Božího Slova, prodloužit své Vtělení do každé lidské bytosti. Právě proto nás Ježíš zve, abychom měli účast na jeho Těle a Krvi. Tak úzce chce být s námi spojen.

Existují lidé, kteří se počítají za křesťany a zároveň útočí na církev, jakoby církev byla především věcí papeže, biskupů, kněží a řeholníků. Církev je především Kristovou věcí. A každý ji vnímá takovou, jaká je v něm samém. Sv. Pavel říká: „Kristus ve vás, naděje slávy!“ Pokud není v nás Kristus, žijeme mimo církev, i když chodíme do kostela. Pouze pokud žijeme z Kristova tajemství, začínáme chápat a vnímat krásu církve.

Zvířata hned po narození, vytvářejí soudržné přírodně komunity, ale lidé po prvotním hříchu netvoří od přirozenosti společenství. Jakmile člověk ztratil spojení s Bohem, rozrušily se i vazby mezi lidmi navzájem. Velmi brzy po prvotním hříchu se objevila první manželská krize a pozdější dokonce následovala bratrovražda. Lidé si natolik přestali rozumět, že to vedlo až k babylónskému pomatení jazyků. Můžeme si položit otázku: „Proč si lidé přestali rozumět?“ Protože přestal vnímat a uznávat Boží Slovo jako princip svého života a každý sám sebe udělal normou pro sebe i svět. Lidé přestali myslet, chtít a jednat stejně.

Naše Spása spočívá v tom, abychom trůn svého života odevzdali Tomu, komu právem patří a tím je Boží Slovo, II. Božská osoba. Jde o to, abychom přijali Ježíše jako svého Pána. Společenství a tedy i živá církev, může vzniknout jen tam, kde se Boží Slovo, II. Božská osoba znovu stává středem lidských bytostí. Jen ti, kterým nejde o Ego, ale o Boha a jeho Slovo, se skutečně dokážou sjednotit, stejně myslet, stejně chtít. Společenství se objevuje tam, kde jsou všichni sjednoceni tím, že Kristus je jejich středem a Životem.

Nejedná se jen o spojení se svátostným Kristem, ale jde i o vzájemně spojení věřících v lásce. Skrze eucharistii se stáváme příbuznými. Eucharistie utváří Církev. Ti, kteří přijímají eucharistii, jsou velmi důvěrně spojení s Kristem. Stejným poutem je Kristus spojuje se všemi věřícími v jednom jediném Těle, církve. Přijímání obnovuje, posiluje a prohlubuje toto přivtělení k církvi, které již bylo provedeno prostřednictvím křtu. Křtem jsme byli povoláni utvořit jedno jediné tělo, eucharistií se naplňuje toto povolání.

Dokud Boží Slovo nezaujme v našich životech centrální postavení, dotud si nemůžeme rozumět ani vytvořit společenství. Společenství je však něco jiného než jen chození do kostela. Pokud nežijeme zcela pro Krista, jsme jeden pro druhého nebezpeční svou hříšností. První krok k tomu, abychom mohli vytvářet společenství, je přijmout Boží Slovo jako normu pro svůj život a základ svého posvěcení. Stát se lidmi, kteří mají v srdci Boží zákon. Pak se budeme navzájem chápat a budeme mít i stejný cíl. Tři roky Ježíš formoval učeníky Božím Slovem a vytvářel z nich společenství, až potom s nimi slavil eucharistii.

My jsme si zvykli na to, že kostel je obyčejně studený a lidé v něm jsou a obrnění, proto sem až tak netáhne lidí z venku. Společenství se objevuje tam, kde jsou všichni sjednoceni tím, že Kristus je jejich středem, stejně chtějí, stejně myslí, stejně milují, jako Ježíš. Bez tohoto středu nás nic nespojuje. Proto přijímáme Ježíše v Slovu, v modlitbě, ve svátosti, pak to pokračuje v životě, protože se snažíme chodit s Pánem. A to znamená ustavičně brát ohled na toho, kterého jsme přijali. Toto je comunio, které má obsáhnout celý náš život. Jen takto můžeme zvítězit nad sebou a vytvořit společenství, tedy živou církev.

„Když na svátky Páně věřící přijímají tělo Syna, zvěstují si navzájem radostnou zvěst, že je nám darován závdavek života, jako když anděl řekl Marii Magdaléně: „Kristus vstal z mrtvých!“ Opravdu už teď život a vzkříšení jsou uděleny tomu, kdo přijímá Krista.“ (Sýrsko - Antiochijska antifona). Východní církve, které nejsou v plném společenství s katolickou církví, slaví eucharistii s velkou láskou. Jelikož tyto odloučené církve především vlivem apoštolské posloupnosti mají platné kněžství a eucharistii, která je s námi těsně spojuje, jisté společenství ve svatých věcech, tedy v eucharistii, za vhodných okolností a se souhlasem církevní autority je nejen možné, ale dokonce se doporučuje.

Církevní společenství vzniklé z reformace, odloučené od katolické církve, neuchovaly původní a úplnou podstatu eucharistického tajemství, především proto, že jim chybí svátost kněžství a z toho důvodu není pro nás možné vzájemné eucharistické přijímání s těmito společenstvími. Přesto, když si tato společenství při večeři Páně připomínají jeho smrt a vzkříšení, vyznávají, že je to znamení života ve společenství s Kristem, a očekávají jeho slavný příchod. Proto i vůči těmto symbolům třeba mít úctu. Pokud se vyskytne naléhavá potřeba, mohou podlá úsudku diecézního biskupa katoličtí kněží udělovat eucharistii, smíření a pomazání i jiným křesťanům, kteří nejsou v plném společenství s katolickou církví, ale jen tehdy, když o to sami zcela dobrovolně požádají. V takových případech je nutné, aby projevíly katolickou víru, co se týká těchto svátostí, a aby měly požadovanou dispozici.

e2. Bolest a utrpení

Papež Lev XIII. v encyklice „Rerum novarum“ říká o utrpení tohoto času následovně: „Časné věci nelze správně pochopit a ohodnotit, pokud se duše nepozdvihne k jinému životu, totiž k věčnému; bez něj se pravé poznání mravního dobra nevyhnutelně ztrácí, ba celé stvoření se stává neproniknutelným tajemstvím. To, co nám diktuje sama příroda, je v křesťanství dogmatem, na níž jako na základním kameni spočívá celá stavba náboženství: že totiž ten pravý život člověka je život budoucího věku. Bůh nás totiž nestvořil pro tyto křehké a pomíjivé dobrá, ale pro dobrá nebeské a věčné: a zem nám dal jako místo vyhnanství, ne jako vlast ... Ježíš Kristus ačkoliv nás vykoupil hojným vykopením, neodstranil rozličné soužení, jimiž je protkán život zde na zemi, avšak proměnil je na podněty k ctnostem a na předmět zásluh až do takové míry, že žádný Adamov syn nemůže dosáhnout nebe, pokud nesleduje jeho krvavé stopy.“ Svět se svíjí v porodních bolestech Nové a Vyšší skutečnosti.

A přece nejsme určeni pro bolest a trápení. Bůh nás stvořil pro Sebe a On je Blaženost bez konce. Ježíš se představuje jako Vzkříšení a Život. Celý náš svět leží v nekonečném Oceánu Všemohoucího Blaženého Života. Ale aby se i pro nás tento Oceán stal zdrojem Posvěcení a Uzdravení, musíme svou vůli, myšlení, chtění a konání zharmonizovat s Božím Slovem. Sv. Augustin se modlí: „Když se docela přimknu k tobě (Bože), nikdy nepocítím bolest ani trápení; můj život oživne, neboť bude naplněn tebou.“ (Confessiones 10,28,39)

Utrpení přišlo jako důsledek našeho odchodu od Boha. Smrt je odvrát od života, nicota, ke které spěje každý, kdo odmítá Boha - Život. Boží Slovo říká: „Nepřivolávejte si smrt pobloudilostí svého života, nevystavujte se záhubě pro činy svých rukou. Vždyť Bůh smrt neučinil, ani se netěší ze zahynutí živých; stvořil totiž všechno, aby to bylo, čemu dal na světě vzniknout, určil k spáse, není v tom smrtící jed; podsvětí nebude kralovat nad zemí. Vždyť spravedlnost je nesmrtelná.“ (Mudr 1,12-15) Izaiáš 25,8 ohlašuje: „Panovník Hospodin provždy odstraní smrt (Zničí smrt navždy) a setře slzu z každé tváře, sejme potupu svého lidu z celé země; tak promluvil Hospodin.“ Smrt a její projevy jsou něčím do čeho se člověk zamotal pádem do hříchu.

Bouříme se proti utrpení. Považujeme ho za skandál Stvoření. Ale už po přirozené stránce má utrpení svůj smysl. Upozorňuje na to, že se v nás děje cosi zlé. Bez bolesti zubů bychom nešli k zubaři. A možná by nám shnily celé dásně a ani bychom nevěděli, že nám hrozí zánik. Utrpení je signálem, že již nekráčíme po cestě života. Původní a přirozený smysl lidské bolesti je v tom, aby člověku signalizovala, že schází z cesty zdraví a života. Některé formy bolesti vnímáme stejnými receptory, kterými vnímáme i příjemné věci. Existuje utrpení, které je „vratné“, které má smysl právě v tom, že nutí člověka k návratu na cestu života, ale existuje také utrpení „nevratné“, které signalizuje už jen rozpad.

Toto dočasné a vratné utrpení nás má chránit před utrpením věčným a nevratným. Pokud změníme styl svého života, znovu můžeme žít zdravě, bez bolesti. Utrpení potřebuje člověk, aby se znovu vrátil na cestu života. Neboť i v lidském těle je to tak, že pokud někdo tyto signály nerespektuje a nedělá nic pro své zdraví, nastane jakýsi zlom, kdy se už nedá nic dělat a nastupuje utrpení, které bychom mohli označit jako nesmyslné. Utrpení, které je průvodním znakem a důsledkem rozkladu a smrti. Od tohoto utrpení nás právě toto dočasné chce zachránit.

To, co jsme mluvili o lidském těle a jeho utrpení, platí i o lidské duši. I zde existuje dočasné trápení, jakási deprese, která ukazuje, že nejedeme po cestě života, ale živoříme v hříchu. Pokud tyto malé deprese neřešíme, přerostou do věčného trápení, ze kterého už není úniku. Řešení není v tom, že si bolest své duše tlumíme alkoholem, drogami nebo prášky. Řešení spočívá ve skutečném pokání. Pokání má základ v následování Ježíše. On je Cesta, On je Pravda ale on je i Život.

Člověk, při svém stvoření dostal Boží zákon jako návod pro věčný život, ale tím, že ho odmítl a v každém hříchu znovu odmítá, likviduje sám sebe. Bůh nepotřebuje lidské utrpení ale poslušnost. Pokud by potřeboval lidské utrpení, tak by celá lékařská věda byla hříchem, ale Boží Slovo se takto vyjadřuje o lékaři: „Měj ve vážnosti lékaře, protože ho potřebuješ, vždyť ho stvořil Nejvyšší na pomoc jiným. Neboť uzdravení pochází od Boha.. Nejvyšší vytvořil ze země léčivé byliny a moudrý muž je nebude odmítat.. Jimi mírní lékař bolesti.. a Bůh dal také jiné masti k léčení, aby jeho díla nezahynuli. Neboť uzdravení na zemském povrchu je od Boha.

Synu, svou nemoc nepodceňuj, ale modli se k Pánu a uzdraví tě. Odvrát se od hříchu a ať jsou tvé ruky přímé; a očisti si srdce od každé nepravosti! Obětuj na líbeznou vůni obět z čisté mouky! Ale i lékaři dej možnost, aby zasáhl, protože nato ho stvořil Pán.. Kdo se však dopustí hříchu před svým Stvořitelem, upadne do rukou lékaře.“ (Srov. Sir 38,1-15) Nemoc a utrpení vždy patřily k nejtěžším problémům, které člověk zakouší v tomto životě. V nemoci člověk poznává svou bezmocnost, svá omezení a svou konečnost. Každá nemoc nám dává tušit smrt. Nemoc může vést k úzkosti, k uzavírání se do sebe, někdy až k zoufalství a revoltě proti Bohu.

Naše choroby nejsou pro Boha problémem. Ježíš nám zjevuje Boží moc, která křísí mrtvé. Kristův soucit s nemocnými a jeho mnohé uzdravení nemocných každého druhu jsou výrazným znamením toho, že „Bůh navštívil svůj lid“ (Lk 7,16) a že se jistě přiblížilo Boží království. Ježíš žádá nemocné, aby věřili. Při uzdravování používá vnější znaky: slinu, vkládání rukou, bláto a mytí. Nemocní se ho snaží dotknout, „neboť vycházela z něj síla, která uzdravovala všechny“ (Lk 6,19).

Kristus dává svým učedníkům účast na své soucitné službě bídným a nemocným: „I vyšli a volali k pokání; vymítali mnoho zlých duchů, potírali olejem mnoho nemocných a uzdravovali je.“ (Mk 6,12-13). Po zmrtvýchvstání Pan obnovuje toto poslání: „Ve jménu mém budou vyhánět démony..; ..na choré budou vkládat ruce a uzdraví je.“ (Mk 16,17-18). Duch Svatý uděluje některým křesťanům zvláštní charisma uzdravování, aby ukázal sílu milosti Zmrtvýchvstalého. Ale často se ani nejesilovnějšími modlitbami nedosáhne uzdravení všech tělesných nemocí, neboť Bůh dokáže i z našeho utrpení vydolovat dobro.

Ve svátostech se nás Kristus „dotýká“, aby nás uzdravoval. Když se obracíme k Bohu, nacházíme spásu duše i těla. Obracíme se k Bohu, když zachováváme jeho slovo a přímo se ho dotýkáme v Eucharistii. Kristus dojatý tolika lidským utrpením nejen dovoluje, aby se ho dotýkaly nemocní, ale jejich bídy bere na sebe: „On slabosti naše na sebe vzal a nemoci nesl.“ (Mt 8,17). Na Kříž vzal Kristus celou tíhu zla, sňal „hříchy světa“ (Jan 1,29), přičemž nemoc je jen jejich důsledkem. Toto jsou základní principy biblického uzdravování nebo uzdravování na základě víry.

V nemoci nás nelikviduje Bůh, který je Život a chce Život, ale likviduje nás nespravedlivý hněv. Tam kde se člověk zříká hněvu a nenávisti, tam kde se člověk rozhodne vědomě odpouštět, tam nachází uzdravení. Boží Slovo říká: „Když se člověk na člověka hněvá, může hledat uzdravení u Hospodina? Když s člověkem sobě rovným nemá slitování, může se modlit za odpuštění svých hříchů? Když chová zášť, ač sám je jen smrtelník, kdo smíří jeho hříchy? Pamatuj na poslední věci a zanech nenávisti, myslí na svůj konec ve smrti a dbej na přikázání. Pamatuj na přikázání a nechovej zášť vůči bližnímu, myslí na smlouvu Nejvyššího a přehleďni neúmýslná provinění.“ (Sir 28,3-7)

Odpuštění je zároveň i cestou k psychickému a fyzickému zdraví. Setkal jsem se s případem metastáz, které začaly ustupovat po tom, jak se dotyčná osoba zcela obrátila ke Kristu a začala aktivně pracovat na smíření se svými bližními. Bůh nestvořil smrt a netěší se smrti živých. Bůh chce zdravé lidi. Hledejme cestu uzdravení, abychom udělali dobře sobě a Bohu čest. Pokud někdo nepřistupuje ke svátostem, hlavně ke svátosti smíření a sv. přijímání, tak se jeho bytost stává snadnou kořistí a cílem různých démonů, kteří způsobují nemoci.

Proto si ještě všimněme jiné pozitivní hodnoty utrpení. Může pomáhat člověku v dozrávání: pomáhat mu rozpoznávat, co je v životě důležité. Nemoc často člověka donutí hledat Boha a navrátit se k němu. Když nás něco bolí, máme si položit ruku na bolavé místo a ptát se, co mi chce Bůh skrze tuto bolest říct. Už proroci tuší, že utrpení může mít vykupitelský význam. Bl. Duns Scotus dokonce říká, že přijetí utrpení může být jedním z výrazů lásky vůči Bohu. Boha máme milovat nadevše, více než sebe sama. V lásce vůči Bohu máme překročit své ego. Proto může tato láska i bolet.

Jak se na tuto problematiku dívali apoštolové. Sv. Peter prohlašuje: „Když tedy Kristus podstoupil tělesné (bolestné) utrpení, i vy se vyzbrojte stejnou myšlenkou: Ten, kdo trpěl v těle, skoncoval s hříchem.“ (1Pt 4,1). Když Písmo svaté mluví o hříchu, nemyslí jen „hříšný skutek“, ale zlého ducha, který ve a po těžkém hříchu ovládá člověka. Od tohoto nás může zcela osvobodit jen Kristus v eucharistii a vděčně přijaté utrpení. Dábel je jako sobecký společník, který nás opouští v tom okamžiku, kdy se dostaneme do nějaké bídy. Utrpení od té doby, co ho podstoupil a posvětil Boží Syn, má tajemnou moc roztrhat síť vášni a vyhnat hřích z našich údů.

Nejde o to, abychom utrpení uměle vyhledávali, nebo sami sobě způsobovali, ale jedná se o to, abychom s novým duchem přijali utrpení, které nám nadělil sám život. Evangelium říká: „Kristus musí trpět“ a každý, kdo to alespoň trochu myslí s Bohem vážně, zjistí, že po dědičném hříchu nejsme schopni pokročit ve svatosti, když netrpíme. V tomto je i smysl půstu (o kterém si ještě budeme hovořit). Ale toto utrpení třeba přijmout v novém eucharistickém duchu. Co to je? Přesně to, co slyšíme každý den při sv. mši: Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lámal, dával svým učedníkům a řekl:... Toto je moje tělo, které se za vás vydává.“ Pokud jste přežili zradu od blízkého člověka, víte jak to bolí. Ježíš právě v takovou noc, vzal chléb, požehnal, vzdal díky.

Sv. Pavel nabízí ještě jiný pohled: „Proto se raduji, že nyní trpím za vás a to, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo (co ještě chybí Kristovu umučení pro dobro jeho těla), to jest církve.“ (Kol 1,24) Jde o zvláštní druh utrpení, které bychom mohli označit jako „utrpení pro spravedlnost“. Vidí v něm možnost spolupracovat s Vykupitelem. Netrpí pro své hříchy, ale pro hlásání evangelia a takové utrpení je blahoslavené samotným Ježíšem. Pavel učí, že Kristus stále žije ve své církvi a církev je jeho tajemným tělem. Ježíš jako člověk trpěl a byl pohřben, vstal z mrtvých. Vše se to událo v historickém čase a konkrétním prostoru. Ale Církev jako tajemné Kristovo tělo, trpí a bude trpět dokud bude na světě hřích. My všichni musíme na sebe přijmout určitý díl utrpení, kterým se vykupuje svět.

Sv. Pavel říká: „Bratři, myslím, že utrpení tohoto času se nedají srovnání s budoucí slávou, která se zjeví na nás.“ Velmi často nás utrpení tohoto času deptá, protože zapomínáme na tuto Slávu. Slávu Vzkříšeného Pána, která očekává i nás. Toto utrpení, i když se nám zdá velké, je ve srovnání s tím, co nám Bůh připravil, zcela malicherné, něco, co ani nelze srovnávat, tedy něco, co se vůbec neprožívá na téže úrovni. Utrpení, které prožíváme v tomto čase se dotýká našeho těla a naší duše, ale radost, kterou dává Bůh je účastí na Božím Duchu, účastí na Nestvořené skutečnosti, Nadskutečnosti.

O sv. Františkovi je napsáno toto: „Těch několik dní, které mu ještě chyběly k návratu domů, využil k tomu, aby Boha chválil a své milované bratry vyzýval, aby chválili Krista s ním. On sám, nakolik mohl, zpíval tento žalm: „Velkým hlasem k Pánu volám, o milost nahlas Pána prosím ...“ Také všechny ostatní tvory vyzýval ke chvále Boha a slovy písně, kterou předtím složil, je vyzýval, aby Boha milovali. Dokonce i smrt, pro všechny hroznou a nenáviděnou, vyzýval ke chvále. Šel jí radostně vstříc a zval ji jako hosta. Lékaři řekl: „Jen odvahy, bratr lékaři, řekni mi, jak blízko je už smrt, vždyť je jen bránou k životu.“ Bratřím řekl: „Až uvidíte, že umírám, položte mě nahého na zem a tak dlouho nechte po smrti, než se projde míle.“ A přišla jeho hodina a protože se na něm všechny Kristovy tajemství naplnili, vznesl se blaženě k Bohu.“

e3. Vykoupení

Kristus je náš Vykupitel a Spasitel. Předobrazem křesťanského Vykoupení je vysvobození Izraele z Egyptského otroctví. Sám Bůh se ujímá svého lidu a mocí, která převyšuje všechny jiné, láme egyptské jho, ale i zde se vykoupení uskutečňuje prostřednictvím člověka - Mojžíše, protože Bůh do lidského světa nevstupuje bez souhlasu člověka a v našem světě jedná skrze nás a v tom je naše velikost i důstojnost a zároveň zodpovědnost za svět. Před Bohem jsme dospělí a plně zodpovědní.

Učení o prvotním hříchu bezprostředně souvisí s Vykoupením, které uskutečnil Kristus. Hříchem prvních lidí získal ďábel nad lidstvem jakousi nadvládu: člověk však přesto neztratil svobodu, i když se jeho vůle naklonila ke zlu. Popírat, že člověk má zraněnou přirozenou náchylnou ke zlu, je příčinou velkých omylů v oblasti výchovy, politiky, sociální činnosti i v oblasti mravů. Následky prvotního a osobních hříchů dávají světu jako celku hříšný ráz, který může být nazván: „hřích světa“ (Jn 1,29). Tímto výrazem se také označuje záporný vliv, který doléhá na lidi ze společenských poměrů a struktur, které jsou plodem lidských hříchů. Dramatická situace světa, který „je (leží) v moci Zlého“ (1Jn 5,19), a to navzdory Kristovu Vykoupení, které si každý člověk musí osobně v Kristu přivlastnit, činí z lidského života boj. Ten boj se zrodil na samém počátku světa a potrvá, jak řekl Pán, až do posledního dne. Člověk musí neustále bojovat, aby přilnul k dobru a bez velké námahy a bez pomoci Boží milosti není schopen dosáhnout vnitřního sjednocení.

Od prvotního hříchu leží mezi námi a Bohem propast, kterou hříšný člověk není schopen vlastními silami překlenout, proto ji v daru svého Syna překlene sám Bůh svým Vtělením. Jsou to naše hříchy, které zakrývají Boží tvář a je to zlý duch, který se snaží o to, aby nás od Boha izoloval a to se mu daří vždy, když pácháme hřích. V tomto směru je třeba očistění od hříchů. Toto očistění od hříchů se děje prostřednictvím Kristovy krve vylité za nás. Ježíš usmiřuje Boží velebnost svou poslušností až k smrti a také tím, že naplňuje Boží očekávání ohledně člověka svým Vtělením.

Nejprve se podívejme, zpod koho vlády jsme byli vykoupeni. Učení církve jasně hovoří o nadvládě zlého ducha, pod kterou se člověk dostal, když svým hříchem opustil Boha a vzal si život do vlastních rukou. V procesu vykoupení jde o Ježíšův zápas s mocnostmi temnosti, které člověka drží v zajetí. Biskup Meliton ze Sard říká: „Vedli ho jako beránka, zabili ho jako ovci, vykoupil nás ze služby světu jakoby z Egypta a vysvobodil nás z ďáblova otroctví jakoby z faraonovy ruky; naši duši označil svým Duchem a údy našeho těla vlastní krví. On hanbou pokryl smrt a ďábla rozplakal jako Mojžíš faraóna. On udeřil nepravost a nespravedlnost odsoudil k neplodnosti jako Mojžíš Egypt. On nás vyvedl z otroctví na svobodu, ze tmy na světlo, ze smrti do života, zpod krutovlády do věčného království a učinil z nás nové kněžství a vyvolený lid navěky. On je velikonoční beránek naší spásy.“

„Vykoupení je především odstraněním radikálních bariér, které oddělují člověka od Boha, a hlavně hříchu, který podrobuje lidstvo ďáblu a umožňuje vládu padlých andělů nad zemským kosmem. V momentě Vykoupení však démonické síly ztrácejí svou moc a Bůh odebírá satanovi právo panovat nad lidstvem. Proto slovo „výkupné“ získává jiný význam. Je to dluh navrácený ďáblu, jak se zdůrazňuje v patristické literatuře prvních staletí. Bůh dal ďáblu moc, ale pak mu ji odebral, protože překročil svá práva a zaútočil na nevinného Krista.“ (Soteriologia z pohledu pravoslavné dogmatiky, Jaroslav Fogl 2007, internet)

V tomto směru nacházím svědectví v knize „Stála jsem u brány pekla“, od paní Glórii Polo, kde popisuje své setkání s démony: „Nenávist jim přímo hleděla z očí. A najednou chápu, že jim něco dlužím. Přišli, aby mě inkasovali, protože jsem přijala jejich nabídku ke hříchu a teď jsem za to musela zaplatit, a tou cenou jsem byla já sama. Vždyť mé hříchy měly důsledky.“

Hříchy patří satanovi, nejsou od něj žádnou nabídkou zadarmo, musí se zaplatit. Tou cenou jsme my sami. Když tedy, obrazně řečeno, nakupujeme v jeho obchodě, budeme muset toto zboží zaplatit. Musíme zaplatit za každý hřích, platíme klidem svědomí, platíme vnitřním klidem, platíme svým zdravím. A pokud jsme stálými a věrnými zákazníky v jeho supermarketu, nakonec nás samé inkasuje... Naše hříchy nás táhnou do hlubin, dolů k „otci lži“. Pokud ale svá politováníhodná selhání a hříchy, které musíme zaplatit, předneseme Bohu ve svátosti smíření, pak Bůh platí tuto cenu. On ji zaplatil svou vlastní krví a smrtí na kříži. A On platí pokaždé, když hřešíme. On za nás vytrpěl pekelná muka, která jsme si měli sami odpykat a která nás zavázala majiteli hříchu (satanovi). Byli jsme vykoupeni Ježíšem Kristem. Nyní máme nárok na Jeho Království, na jeho Život, neboť On nás učinil „Božími dětmi“.

P. Raniero Cantalamesa říká: „My lidé máme zkreslený názor na vykoupení, a proto máme takové potíže s vírou. Představujeme si ho jako nějakou dohodu: Ježíš, prostředník mezi Bohem a lidmi, zaplatí za nás Otci výkupné, kterým je jeho krev a Otec „uspokojen“, odpustí lidem jejich viny. Ale to je pohled velmi lidský, nepřesný, nebo alespoň částečný. Je nám i v lidském smyslu nesnesitelný: Otec potřebuje ke svému uchlácholení krev svého syna! Pravda je jiná: Synovo utrpení přichází jako první (je dobrovolné a svobodné!) a je v Otcových očích tak drahocenné, že na něj Otec odpoví největším darem, jaký může synovi dát: Dá mu množství bratrů, „učiní ho prvním z mnoha bratrů“ (zr. Ř 8,29) (My kážeme Krista Ukřižovaného)

P. Raniero Cantalamesa, že mnozí křesťané špatně chápou, roli Boha Otce ve Vykoupení, Když zkoumáme lidové pochopení Vykoupení, tak vyznívá spíše proti Bohu Otci. Jakoby něco jiného chtěl Otec a něco jiného Syn. Toto lidové chápání vyznívá tak, jako by Bůh Otec od prvotního hříchu nemiloval lidi. Nechci tím popřít, že problém smíření s Bohem skutečně existuje, ale podívejme se dobře, jak tento problém chápe Písmo Sv. a jak ho chápali církevní otcové prvních staletí. Sv. Pavel píše: „Bůh v Kristu smířil svět s sebou!“ Nejsme jsme smířili Boha, ale Bůh se smířil s námi. Ale smířil se tím způsobem, že vztáhl svou ruku, aby ji podal člověku, který Boha dosáhnout nemohl. Smířil nás svým Vtělením. Na jiném místě píše: „Bůh dokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus zemřel za nás, když jsme ještě byli hříšníci.“ (Ř 5,8) „Když ani vlastního Syna nešetřil, ale vydal ho za nás všechny.“ (Řim 8,32). Toto prohlášení nás překvapuje. Podle našeho uvažování skutečnost, že Ježíš musel zemřít na kříži, nedokazuje Otcovu lásku, ale naopak „jeho krutost“ nebo „neúprosnou spravedlnost“. Pojem Boha Otce je u mnohých znetvořen představou neúprosného Otce, kterého nesmíří nic jen „krev jeho Syna“.

Zapomíná se na to, co říká Ježíš: „Kdo mě vidí, vidí Otce“. Boží Syn je zjevením Otce. Otec je přesně takový jako Syn a myslí přesně tak jako Syn a skutky, které Ježíš dělá, jsou skutky Otce. A tento Syn je nepředstavitelnou blažeností Boha Otce. Každý otec pochopí, že dát svého Syna, je dát sebe sama. Právě tohoto Syna, dal za nás hříšníky a svůj stav blaženosti zaměnil za bolest lidské existence. Na kříži visí Bůh, který se stal člověkem. Ježíš se stává bolestí v srdci Otce, ne kvůli sobě samému, ale kvůli nám. Možná v někom vznikne pochybnost, zda lze mluvit o trpícím Bohu Otci? Teologie učí, že Bůh je naprosto dokonalé bytí. Pro jeho dokonalost nepřipouštěla řecká filozofie, že by Bůh mohl být Láskou, neboť kdyby byl láskou nutně by musel trpět. Na rozdíl od naší čistě lidské spekulace se Bůh již v SZ zjevuje jako Bůh, který trpí. První křesťané mluvili často o Božích utrpení.

Origenes píše: „Zda Otec, Bůh celého tvorstva, který je plný shovívavosti, milosrdenství a dobroty, nějakým způsobem netrpí? Nevíš, že když se zabývá lidskými věcmi, trpí lidským způsobem? Trpí muka lásky.“ Kristovo utrpení je zjevením a dějinným projevem toho, co se děje v samotném Božím srdci. Samozřejmě Boží utrpení je jiné než naše. Naše utrpení přichází jako nutnost a jako nutnost je pasivně přijímáno. Zatímco Boží utrpení je vrcholně svobodné a nic neubírá na Boží neporušitelnosti a neměnnosti.

Sv. Gregor Divotvůrce říká, že „Je to utrpení Toho, Který není schopen trpět“. Sv. Jan Pavel II. v encyklice „Dominum et vivificantem“ říká, že „v Kristově člověčenství se konkretizuje utrpení Boha“. Sv. Tomáš Akvinský je toho názoru: „Bůh Otec vydal svého Syna k smrti v tom smyslu, že mu vnukl vůli trpět za nás a vлил mu lásku“. Totiž jediná přípustná forma zápasu dobra se zlem je oběť. Jakmile by dobro probralo způsoby zla, přestalo by být dobrém. A sv. Bernard z Clairvaux tvrdí: „Bůh Otec nevymáhal Synovu krev, ale přijal ji, když mu byla obětována!“ Vždyť to dobrota Boží dává největšímu zločinu ve světových dějinách úplně jiný smysl. Na jedné straně stojí to, co jsme chtěli my, smrt Božího Syna, ale na druhé straně stojí dobrovolná oběť Ježíše Krista. Zvykli jsme se dívat na kříž jako na znamení Spásy. Nevěřící při pohledu na kříž řekne: „To je zločin!“ a je to opravdu podlost, kterou sv. Petr definuje slovy: „Zabili jste Původce života“ (Sk 3,15). Proč tedy nyní hledíme na kříž s úctou?

Je pravda, že na kříži vrcholí hřích člověka, ale je pravda i to, že zmučený Kristus ukazuje také úžasnou lidskou velikost, svatost a dokonalost. Vykoupení, které uskutečnil je lidské, ale zároveň Božské. Lidské je v tom, že Bůh nechává člověka, aby si důsledky své nesprávné volby probojoval. Ježíšův zápas se Satanem se projevuje v pokoušení na poušti ale vrcholí na Kříži. Ježíš ani sobě ani druhým z kříže dolů nepomohl, ale vítězí silou Ducha svatého nad okolnostmi života a tím se Vykoupení stává božským. Kristus na kříži ďábla přemohl tím, že ačkoli ho zlo obklopovalo, On se nestal špatným. Jako člověk byl stále sjednocený s Božím Slovem. Poslušný až k smrti ukázal východisko ze smrti. Nezhřešil a proto nepodlehł ani smrti ani porušení.

Kristus je dokonalým obrazem Otce, stává se tím, čím máme být my všichni a tak naplňuje spravedlivé Boží očekávání a smiřuje nás s Otcem. V sobě spojuje člověka s Bohem. A toto je dluh, který je třeba splatit Otcí. Ježíš je člověk, který vydržel Boha, který unesl jeho lásku, poslušný až k smrti. My jsme v každém hříchu neposlušní až k smrti. Boží Syn dělá z tohoto zločinu dobrovolnou oběť, Otec tomu všemu dává jiný smysl ve své božské prozřetelnosti a všechno se to děje v Duchu svatém. My jsme mysleli na zlo, ale Bůh to přemyslel na dobro.

O tom, co se za nás zaplatilo, říká sv. Petr: „Víte přece, že jste ze svého prázdného způsobu života, zděděného po předcích, byli vykoupeni, ne snad nějakými věcmi pomíjivými, stříbrem nebo zlatem, ale drahou krví Krista jako bezúhonného a neposkvrněného beránka.“ (1Pt 1,18-19) . Od koho a pro koho jsme vykoupeni: „Bůh nás vytrhl z moci tmy a přenesl do království svého milovaného Syna, v němž máme vykoupení, odpuštění hříchů.“ (Kol 1,13-14)

V evangeliu sv. Jana čteme: „Ježíš ve vědomí, že je už všechno dokonáno a aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: „Žízním!“ Byla tam nádoba plná octa. Nastokli tedy na yzopovou tyč houbu naplněnou octem a podali mu k ústům. Když Ježíš okusil ocet, řekl: „Dokonané je!“ (Jn 19,28-30) To je výkřik radosti nad tím, že dílo Spásy se stalo skutečností a to až natolik, že v každé chvíli můžeme přicházet a čerpat z pramenů Spásy, kterými jsou svátosti církve. I na ikonách nacházíme Ukřižovaného ve zvláštním ohybu, který má vyjádřit tanec radosti nad Spásou člověka. Jeho utrpení se týká všech hříchů a jeho dílo Spásy je dostatečné.

Věříme-li ve Vykoupení a Spásu vykonanou Kristem, skrze víru můžeme tuto skutečnost aktualizovat na svůj život a tehdy to, co Bůh skrze Krista učinil, stává se naším vlastnictvím. Protože Bůh, který nás stvořil bez nás, chce, abychom se svobodně rozhodli pro Spásu. Vykoupení ještě není Spásou. Bůh chce, abychom jako osoby obdařené rozumem a svobodnou vůlí, vešli do skutečnosti Spásy, abychom vědomě a dobrovolně přijali to, co nám On nabízí. Můžeme to udělat v každé chvíli, Bůh totiž nikdy neodvolává své Slovo. Proto teologie svátostí potvrzuje, že svátosti působí „ex opera operato“ to znamená, že nepůsobí mocí lidské zásluhy a úsilí ze strany vysluhovatele, ale mocí samého Kristova díla, které se v nich aktualizuje. Od nás Bůh očekává vědomý a svobodný čin víry.

Jeden mesiánský Žid hovoří o Kristově oběti: „Je tak důležité, abychom tomu rozuměli, že jsme byli předvedeni před tvář Boha ukřižovaného za nás, a tady jsme opravdu začali vidět. Co jsme uviděli? Lidé, nikdy bychom neznali, co je to hřích, pokud jsme neviděli Ježíše na kříži. Dokonce to řeknu takto: Já neznám vás a vy neznáte mě, ale dovolím si říct, že nikdo z nás nebyl v plnosti u kříže, protože když se tam jednou dostanete, nikdy nezhřešíte. Protože na tom kříži je oběť, Beránek, který byl zabit, jeho tvář znetvořená více než kterákoli jiná, vypadala hůře než kus masa. Tak vypadá hřích. Toto udělal náš hřích Bohu. Tento násilný Boží čin smíření a vykoupení nás postavil do pozice, kde jsme viděli, co hřích opravdu je. Čiňte pokání! A v tom pokání nacházíme smíření s Bohem. Oddělíte-li smíření od ukřižovaného Mesiáše, ztratíte svou cestu. V Mesiáši Bůh otevřel doširoka brány nebe a všichni, kdo po tom touží, mohou vejít.“

Sv. Bonaventura říká: „Kristus je cesta a brána. Kristus je jako slitovnice položená na Boží arše a tajemství skryté od věků. Kdo se pozorně podívá na tuto slitovnici, tedy kdo se s vírou, nadějí a láskou; nábožně a s obdivem, s plesáním a uznáním; s chválou a jásotem zahledí na toho, co visí na kříži, ten s ním koná „paschu“, čili přechod; aby pomocí hole kříže přešel přes Rudé moře; z Egypta vkročil do pouště, kde ochutnává skrytou mannu; a s Kristem odpočíval v hrobě jako navenek mrtvý; avšak slyšící, nakolik je to v putování vůbec možné, co řekl Kristus zločinci, když při něm visel na kříži: „Dnes budeš se mnou v ráji.“ Odejďme s Ukřižovaným Kristem „z tohoto světa k Otci“, aby nám ukázal Otce a mohli jsme s apoštolem Filipem říci: „To nám postačí.“ (z Putování mysli do Boha).

e4. Královna apoštolů

Pán Ježíš na kříži vyslovuje svůj testament. Obvykle v hodinu své smrti každý člověk dělá ty nejpodstatnější věci. V krátkosti času, který mu ještě zbývá, se snaží tento čas využít k tomu, co považuje za nejpodstatnější. Obvykle to vyjádří ve svém testamentu. Testament určuje velikost vlastnictví a budoucích vlastníků. I Pán Ježíš svůj testament vyjádřil zajímavým způsobem. Pro nás lidi prosí o odpuštění, Bohu Otci odevzdává svého Ducha, ale učedníka, kterého zvláště miloval dává své matce a svou matku dává svému učedníkovi. Je zajímavé, že téměř poslední slova Pána Ježíše na kříži se týkají jeho matky a jeho učedníka a mluví o jejich vzájemném vztahu. Kdyby Ježíšovi šlo o materiální zabezpečení Panny Marie po jeho smrti, asi by nezačal svěřením učedníka, v postavení jejího syna, do jejích rukou, ale naopak. On se ale nejprve přimlouvá své matce a až potom učedníkovi. V těchto slovech jsme my všichni, kdo se považujeme a chceme být Ježíšovými učedníky vyzváni, abychom přijali Marii jako svou matku. Máme napodobit sv. Jana apoštola a vzít si Marii od této chvíle k sobě do svého života.

„U Ježíšova kříže stála jeho Matka..... Když Ježíš spatřil matku a u ní učedníka, kterého miloval, řekl matce: „Žena, hle, tvůj syn!“ Potom řekl učedníkovi: „Hle, tvá matka!“ A od té hodiny si ji učedník vzal k sobě.“ Sv. Jan, který byl očitým svědkem těchto událostí, slyší z kříže zvláštní příslibení. Nejprve je sděleno Panně Marii, že je a zůstane matkou Kristových učedníků: „Žena, hle tvůj syn!“ Potom je prostřednictvím přítomného Jana nám všem oznámeno: „Hle tvá matka!“ Možná i pro tento obecný význam zde není uváděno jméno učedníka. Věta: „A od té hodiny si ji učedník vzal k sobě“, může v originále znamenat dvě skutečnosti, které spolu něco vypovídají:

1. Vzal ji „do svého domu“.
2. Vzal ji „mezi to, co měl nejdražší“.

Málo přemýšlíme nad touto kratičkou větou. Ona však v sobě obsahuje zprávu, která je historicky zaručena, neboť ji podává učedník, který stal pod křížem a je to zpráva, která má obrovský dosah. Z této věty vyplývá, že Panna Maria strávila poslední roky svého života s apoštolem Janem a že celé Janovo evangelium je tím poznamenáno. To, co čteme v Janově evangeliu o Panně Marii v Káně Galilejské a pod křížem, napsal někdo, kdo s ní bydlel. Větu: „A Slovo se stalo tělem..“ napsal někdo, kdo žil pod jednou střechou s tou, ve které těle a duši se udál tento zázrak.

Kdo může vyslovit, co znamenalo pro učedníka, kterého Ježíš zvláštním způsobem miloval, že měl u sebe doma, ve dne i v noci, Ježíšovu matku? Že se s ní mohl modlit, spolu s ní jíst, mít ji před sebou jako posluchačku, když mluvil ke svým věřícím, slavit s ní Pánovo eucharistické tajemství? Je téměř nepředstavitelné a nemožné, že by neměla žádný vliv na pozvolnou práci, uvažování a meditace, které vedly k napsání čtvrtého evangelia.

Zdá se, že ve Starověku toto tajemství intuitivně pochopil Origenes, který napsal: „Prvotinou evangelií je evangelium Janovo. Jeho hluboký smysl nemůže vystihnout ten, kdo si neopíral hlavu o Ježíšovu hrud' a kdo od něj nedostal Marii za matku. Aby však někdo byl druhým Janem, musí se stát takovým, aby ho Ježíš označil téměř za sebe samého, jako Jana. Pokud totiž nikdo kromě Ježíše nebyl Mariiným synem, podle mínění těch, kdo o ní správně smýšlejí a říká-li Ježíš své matce: „To je tvůj syn“ a ne: „Toto je také tvůj syn“, je to, jako by jí říkal: „ Podívej, tento člověk je Ježíš, kterého jsi porodila“. Neboť nikdo, kdo je dokonalý, už nežije, ale žije v něm Kristus. (Ga 2,17) A protože v něm žije Kristus, je o něm řečeno Marii: „To je tvůj syn“, nebo „Kristus.“ Origenes čerpá z nauky o tajemném těle Kristově a podle něho slova umírajícího Krista platí nejen pro Jana, ale pro všechny křesťany.

Co to ale může znamenat pro nás? Sv. Ludvík Grignon říká, že zasvěcení se P. Marii spočívá v tom, že „děláme vše skrze Marii, s Marií, v Marii a pro Marii, abychom to mohli dokonaleji dělat skrze Ježíše, s Ježíšem, v Ježíši a pro Ježíše. Musíme se přenechat Mariinu duchu, aby námi hýbal a vedl nás, jak ona si bude přát.

Musíme se vložit do jejích panenských rukou a zůstat v nich jako nástroj v rukou dělníka, jako loutna v rukou nadaného hudebníka. Musíme se ztratit a nechat se jí napospas jako kámen, hozený do moře. Toto vše se může konat prostě a v jednom okamžiku, jediným vnitřním pohledem nebo lehkým hnutím vůle, nebo také krátkým vzdechem."

Abychom pochopili hlubší tajemství Marii pod křížem, stačí možná to jedno slůvko „Matka“. Matka je především ta, která dává život i za cenu vlastní bolesti. Matka stojí ve službě života. To je její krása a velikost. Mateřství se nutně váže s bolestí. Není žádnou matkou ta, která nic netrpěla. Velikost matky je v tom, že přestože trpí, dává život. Tedy můžeme říci, že matka miluje své děti víc než svůj život. Každá bolest nás chce tomu naučit, abychom milovali Boha víc než svůj život. Mateřství a bolest patří k sobě. Neexistuje mateřství bez určité míry bolesti. Maria je Matka. Boží matka. Mateřství Marie je jakýmsi zákonitým doplněním zjevení Božího Otcovství. Protože Bůh není jen Otcem, ale také Matkou. V Marii se zjevuje velikost a kvalita Božího mateřství. Nejen Ježíš je dokonalým obrazem Otce, ale také Maria je dokonalým zjevením Božího Mateřství. A jako matka chce formovat apoštoly.

Sv. Tereza Ježíšková, která prožila zázračné uzdravení prostřednictvím Panny Marie, prohlásila, že Panna Maria je více matkou než královnou. Od královny si držíme určitý odstup, ale k matce se můžeme s důvěrou přitulit. Sv. Lev Veliký, papež, říká, že Kristus bude trpět až dokonce světa, dokud bude na světě hřích. V moderní teologii se znovu vracíme k názoru, že Bůh, který je Láska, musí vědět, co je to bolest a biblický Bůh se tak i zjevuje, jako Bůh, který se trápí pro člověka. Můžeme předpokládat, že ani Mariino utrpení ještě neskončilo. Dokud existuje na světě hřích a dokud jsou na světě děti, které nehledají život a Boha, Matka trpí. V mnohem větší míře než pozemská křesťanská matka, která se trápí nad pobloudněním svých dětí. Mariin zápas stále trvá. Sv. Jan ji ve svém Zjevení vidí jako ženu, která stále zápasí s ďáblem a církev je označena jako společenství jejích dětí.

Přemeditujme si dnes v samotě Ježíšova slova, která patří i nám jeho učedníkům: „Hle Matka Tvá!“ Je to radostná zvěst, že máme matku. Nejsme sirotci. Matka je vždy s námi i během nepřítomnosti Otce. Dokonce i Ježíš ve své hrozné opuštěnosti na kříži, když volal „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil“, nepostrádal její přítomnost. Každý jeden z nás dostal Marii za matku, opravdovou matku, která doplňuje to, co se nám často nedostalo od biologických matek poznačených hříchem pramatky Evy. Máme Matku, která je jako pramen životodárné vody. P. Maria nás jako matka doprovází při všech našich životních problémech.

Biskup Juraj z Nikomedie v 9. st. ve Velkopátečním proslovu k věřícím, rozvádí Kristova slova z kříže adresovaná Panně Marii: „Odkazuji ti také v něm (milovaném učedníkovi) svých ostatních učedníků. A tak dlouho, jak budu chtít, abys žila s nimi a zůstávala s nimi, budeš jim věnovat svou tělesnou přítomnost místo mě. Buď jim vším, čím jsou od přirozenosti matky svým dětem, nebo spíše vším tím, čím bych byl já, kdybych byl přítomen. A oni budou tím, čím jsou děti a poddaní. Budou ti prokazovat úctu, jaká Ti patří jako Matce jejich Pána. A protože já jsem jim přítomen skrze tebe, ať mají v tobě snadno přístupnou prostřednici u mě.“

V dalším textu rozvádí slova Kristova k milovanému učedníkovi Janovi a pokračuje: „Od teď ji, Marii, ustanovuji za vůdkyni učedníků, za matku nejen pro tebe, ale pro všechny ostatní, a chci, aby se jí dostávalo úcty tak, jak plným právem náleží mateřské důstojnosti. Zakázal jsem vám sice nazývat kohokoli na zemi otcem. Ale chci, abyste tuto nazývali matkou a jako takovou ji ctili...“

Možná by nás zajímalo, co dělala P. Maria po Turicích. Z vnějších událostí toho moc nevíme, ale z jejího vnitřního života můžeme cosi vytušit. Můžeme předpokládat, že Maria šla stejnou cestou jako po ní mnozí svatí. A právě jejich svědectví nám může něco říci o vnitřním životě P. Marie.

Především zde máme po ruce jeden záporný důkaz. Nikdo z apoštolů ji nezmiňuje ve svých listech, ačkoli v nich nacházíme narážky na mnoho křesťanských žen, které žily v tomto období. P. Maria mizí v nejhlubším mlčení. Po Turicích jakoby vstoupila do klauzury, jako by bylo první klauzurovanou řeholnicí církve. Její život je s Kristem ukryt v Bohu. P. Maria zahájila v církvi ono druhé povolání, kterým je skrytá a modlící se duše, která pomáhá svými modlitbami jiným na cestě spásy.

Můžeme porozumět tomuto Marínímu charismatu, když si ho necháme vyložit od svatých, kteří šli stejnou cestou. Svatá Tereška vykresluje, jak objevila své povolání, když slyšela sv. Pavla mluvit o různých charismatech, zatoužila po všech. Byla by chtěla současně být apoštolem, knězem, pannou i mučenicí. Ale jak to uskutečnit? Ona sama přiznává, že tyto touhy byly pro ni opravdovým mučednictvím, až do té chvíle, kdy učinila velký objev. Kristovo tělo, kterým je církev, musí mít přece srdce, které oživuje všechny ostatní údy. V té chvíli našla své povolání, které vyjádřila touto větou: „V srdci své Matky církve budu láskou. Tak budu vším!“ A můžeme se ptát, co objevila Tereška v onen den? Objevila povolání P. Marie. Být v církvi srdcem, které miluje, srdcem, které sice nikdo nevidí, ale které oživuje všechno a všem hýbe.

Z čeho byl tedy složen život P. Marie po Turicích? Byl utkaný z ustavičné modlitby. O sv. Františkovi se říká, že ke konci svého života už nebyl „člověkem, který se modlí“, ale že se stal „modlitbou“. Potřeba a touha duše po Bohu je u těchto lidí tak velká, že žít dál na zemi je pro ně skutečným mučednictvím. O jedné Mexičance, která byla matkou mnoha dětí a ke konci života žila jako vdova, se říká, že se u ní začala rozvíjet nová forma Mariánské zbožnosti a to: následování samoty Matky Boží, která byla jejím údělem ke konci života. Tato Mariina samota znamená současně samotu i izolovanost, tiché mučednictví v holé víře, ve zdánlivé nepřítomnosti Boha a jejího Syna, který je již v nebi.

Sv. Augustin ve svých vyznáních popisuje smrt své matky sv. Moniky. Když při jednom rozhovoru o věčnosti, zakusila jakousi předchuť ráje, řekla synovi: „Co tady mám ještě dělat?“ Za několik dní zemřela stravovaná touhou po Bohu. O co dříve mohla tato slova vyslovit Panna Maria. Kierkegaard, filozof a protestant, napsal: „Ať se teologové církve hádají o Nanebevzetí Matky Boží! Mně se to nezdá nepochopitelné, vždyť ona už nepatřila světu.“

Řekli jsme, že Maria je ke konci života předobrazem kontemplativního povolání v církvi. Můžeme se něco dozvědět o její modlitbě. Sv. Augustin dobře vyložil, že podstatou modlitby je touha po Bohu, která pramení „z víry, naděje a lásky“. Tvá touha je tvou modlitbou. Pokud pokračuje tvá touha, pokračuje i tvá modlitba. Ne nadarmo nás apoštol vyzývá: „Bez ustání se modlete.“ Nechceš-li přerušit modlitbu, nikdy nepřestávej toužit. Tvá ustavičná touha bude tvým ustavičným voláním. Maria znala ustavičnou modlitbu, protože touha po Bohu byla v jejím srdci ustavičně.

f1. Sestoupení k zesnulým

Tuto přednášku jsem měl původně postavenou na jiném místě DC, ale pak mě napadlo, že když už se patří během DC nahlédnout i do pekla, pojďme tam spolu s Kristem. Kde je Bůh, tam není peklo, protože Bůh je Spása. Až do Velikonočních událostí to platilo i opačně: „Kde je peklo, tam není Bůh.“ Toto už ale po smrti Pána Ježíše neplatí, protože On sestoupil do pekel, aby peklo přemohl, aby nás z něho vyvedl, aby nám vlil novou a živou naději. Četná tvrzení Nového zákona, že Ježíš „vstal z mrtvých!“ (1 Kor 15,20) předpokládají, že před svým vzkříšením pobýval na místě pobytu zesnulých. Ježíš zakusil smrt jako všichni lidé a svou lidskou duší sjednocenou s osobou Božího Slova sestoupil na místo pobytu zesnulých. No sestoupil tam jako Spasitel a ohlašoval evangelium duchům, kteří tam byli uvězněni. Samozřejmě i zde platí: „Kdo uvěří..“ Peklo nastupuje až tam, kde člověk po poznání Krista s plným vědomím a svobodně odmítne Spásu.

Sestoupení k zesnulým je plným završením evangelního ohlašování spásy. Je poslední fází Ježíšova mesiášského poslání, zhuštěnou v čase, ale nesmírně rozsáhlou svým skutečným významem, kterým je rozšíření vykupitelského díla na všechny lidi všech dob a na všech místech. Kristus tedy sestoupil do hlubin smrti, aby mrtví slyšeli hlas Božího Syna a aby ti, kdo ho slyší, žili. Ježíš, Původce života, „svou smrtí zničil toho, který vládł nad smrtí, čili ďábla, a vysvobodil ty, které celý život zotročoval strach před smrtí“ (Hebr 2,14-15). Vzkříšený Kristus má „klíče od smrti a podsvětí“ (Zj 1,18).

Sv. Augustin uvažuje takto: „Jaké je dnes velké ticho na zemi! Velké ticho a osamělost. Velké ticho, neboť Král spí. Země se lekla a zatickla, neboť Bůh v těle usnul a vzbudil ty, kdo spali od věků. Jde hledat Adama, našeho prvního otce jako ztracenou ovci. Chce navštívit ty, co sedí ve tmě a v tůni smrti. Ano, Bůh a jeho Syn jdou vysvobodit z muk uvězněného Adama a s ním uvězněnou Evu... Já jsem tvůj Bůh a kvůli tobě jsem se stal tvým synem... Probud' se ty, co spíš! Vždyť jsem tě nestvořil k tomu, abys byl uvězněn v podsvětí. Vstaň z mrtvých; já jsem život těch, kdo zemřeli.“

Mluvili jsme už o obecném pozitivním předurčení ke Spáse. Možná v nás vznikne otázka: „Jak s tím spojit nauku o zatracení?“ Zatracení je na opačném konci jako naše předurčení. Člověk nemusí své předurčení naplnit. Výroky církve o pekle jsou výzvou k zodpovědnosti, s jakou má člověk používat svou svobodu s ohledem na svůj věčný úděl. A současně jsou také naléhavou výzvou k obrácení. A protože nevíme ani dne, ani hodiny, musíme podle Pánova napomenutí stále bdít, aby po ukončení tohoto jediného pozemského života jsme si zasloužili vejít spolu s ním na svatbu a nebyli jsme nuceni jako zlí a líní sluhové odejít do věčného ohně, kde bude pláč a skřípění zubů.“

Katechismus nás poučuje: „Nemůžeme být spojeni s Bohem, když se svobodně nerozhodneme milovat ho. Avšak nemůžeme milovat Boha, pokud těžko hřešíme proti Lásce, proti bližním a proti sobě samým: „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti. Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah a víte, že žádný vrah nemá v sobě trvalý věčný život.“ Pán nás upozorňuje, že budeme od něho odděleni, pokud nepřispějeme na pomoc chudým v jejich nouzi: jsou totiž jeho bratry. Zemřít ve smrtelném hříchu, aniž by byl smyt lítostí a nepřijmout milosrdnou Boží lásku, to znamená zůstat navždy oddělen od Boha v důsledku našeho svobodného rozhodnutí. A tento stav konečného sebe - vyloučení ze společenství s Bohem a bližními je označován slovem „peklo“.

Nesmíme si peklo představovat jako místo, kde se duše, milující Boha, trápí, že ho nemůže dosáhnout. Kdyby nějaká duše měla alespoň trochu lásky vůči Bohu, který se zjevuje v osobě Ježíše Krista, takovou duši by Bůh nenechal hynout. Ne Bůh říká duši nechci tě, ale duše řekne nesmírné Velebnosti svého Otce a Stvořitele: „Nechci tě!“ Peklo je místo, kde se neuznává svrchovanost Lásky. Objevuje se tam, kde se stvoření uzavírá před svým Stvořitelem.

Polský teolog Dariusz Kowalski se takto zamýšlí nad problematikou pekla: „Občas se setkáváme s radikálním tvrzením: Nevěřím v peklo. Tento názor nemusí být vůbec heretický. Kromě toho nám může pomoci v našem úsilí o správné pochopení učení o pekle. Evangelium totiž nestojí na ohlašování alternativy: nebe nebo peklo. Mistr z Nazareta nepřišel hlásat zvěst o dvou královstvích: Božím a satanském. Mise Krista je od začátku do konce misí lásky, neustálým zváním na nebeskou hostinu. Bůh nejedná s člověkem podle zásady řemen nebo kostka cukru. Bůh nás nepokouší nebem, aby nás vzápětí strašil peklem. Bůh není Stvořitelem dobrého i špatného. Vše, co Bůh stvořil, prohlašuje za dobré. Peklo není jeho dílo. A proto mají pravdu ti, kteří říkají, že v peklo nevěří.“

To však neznamená, že popíráme katechismus, který učí o věčném zatracení. Naopak: tvrdíme, že možnost zatracení je nutnou, i když jedinou negativní podmínkou spásy svobodné bytosti, kterou člověk je. Když Bůh stvořil člověka jako bytost schopnou lásky, nemohl současně nepřipustit možnost odmítnutí lásky. Svobodná osoba má možnost říci Bohu: „Nechci být s tebou!“ Všemohoucí Stvořitel nemůže nikoho přimět, aby se zaměřil na Dobro. Násilí totiž ruší svobodu a kde není svoboda, tam také není ani zodpovědnost. Proto také je nemožností stvořit člověka schopného milovat bez možnosti toho, co nazýváme prvotním hříchem a konečně bez možnosti věčného zatracení. Boží všemohoucnost se paradoxně jeví jako slabost vůči svobodné bytosti, které bylo řečeno slovo: „Pojď!“

Žádné mudrování však nesmí směřovat k napadání možnosti věčného zatracení. Tato možnost zůstane skandálem, který se nedá utišit jakousi teorií. Kromě toho poukázání na stvořenou svobodu jako na příčinu existence pekla neřeší zcela teologický problém zla. Když Všemohoucí miluje každého člověka a touží, aby byl spasen, pak jakýkoli případ zatracení by byl v konečném důsledku věčnou prohrou Boha. Můžeme se zeptat: Jakým způsobem by při zachování lidské svobody mohl Bůh zrealizovat plán všeobecné spásy. Jak může Bůh spasit někoho, kdo jak se zdá se pohybuje v uzavřeném kruhu zoufalství a nenávisti. V Katechismu čteme, že Kristus vstoupil do pekel, aby ohlásil spásu uvězněným duchům. Jak máme tuto událost chápat? V čem spočívalo ohlašování Spásy vězňům?

Hans Urs von Baltasar nechce interpretovat sestoupení do pekel jako triumfální vítězství Krista nad hříchem. Vytahuje nakonec konečné důsledky tvrzení, že Bůh učinil hříchem toho, který neznal hřích. Bůh Stvořitel se činí zodpovědným za každé stvoření. Bůh nás znovu a znovu zve na cestu Spásy a Zbožštění. Vyplývá z toho, že Ježíš se ztotožňuje s hříšníkem, ponořeným do samolibého zoufalství. Vypadá to, že Bůh je dokonce solidární s těmi, kdo odmítají jeho lásku. Ježíšova poslušnost, vyjádřená na kříži, se ještě radikálněji projevuje v pobytu zemřelého mezi zemřelými. Nevíme, co vzniká při setkání samoty hříšníka se samotou Ukřižovaného. Nechceme zde naivně rozvíjet optimistické nebo z pýchy vyplývající vize všeobecné spásy. Věčné peklo zůstává reálnou možností, vůči níž biblický postoj bázně a třesení se jeví jako nejvhodnější. Samozřejmě pod podmínkou, že si ho nezaměňujeme s neurotickým strachem.

Objevení významu Ježíšova sestoupení do pekel nám však otevírá možnost naděje, že ani největší hříšník se neodvrátí od Boho – člověka, kterého najde ve svém potupném zatracení, ale ještě ve věčném osamocení. Můžeme mít naději, že milost Boží skrze paradoxní solidaritu s těmi, kteří zůstávají uzavřeni na jakoukoli solidaritu, je schopna spasit každého člověka právě v okamžiku, kdy zůstane odmítnuta. Nemůžeme negovat možnost vyřknutí „ne“ člověka vůči Bohu, po kterém je již peklo chápáno jako neodvolatelný stav existence mimo Boha. Či ale není povinností křesťana opíraje se o pokornou modlitbu živé naděje, aby nikdy nikdo nedokonal takový konečný akt negace?“

Papež Benedikt XVI. tvrdí: „Kristus sestoupil do „pekla“, a tak je blízko tomu, kdo je do nich vržen, a také pro něj přeměňuje temnoty na světlo. Utrpení a muka zůstávají nadále hrozná a téměř nesnesitelná. Přesto však vyšla hvězda naděje, kotva srdce sahá až k Božímu trůnu. V člověku nepropuká zlo, ale vítězí světlo. I když utrpení nepřestává být utrpením, navzdory všemu se stává zpěvem chvály.“ (Benedikt XVI. Spe salvi 37)

Evangelium hovoří o farizejích a zákonících, že nepřijali Boží Slovo, které hlásal Jan a tak zmařili v sobě Boží úmysl. Pán Bůh má s námi ty nejlepší úmysly a nabízí nám tu nejužasnější budoucnost, ale je k tomu zapotřebí činit pokání. Obrátit se tváří k Bohu, to znamená, poslouchat Boha, nechat se usvědčit z hříchu, uznat potřebu Boží korektury do svého života. Přestat se Boha bát, ale absolutně mu věřit. Kráčet k Bohu. Toužit po něm, milovat ho z celého srdce. Mít s ním ustavičné spojení skrze osobní modlitbu, skrze Boží Slovo, skrze svátosti církve. Jakmile se v nás objeví touha po Bohu, už je s námi dobře. Bůh nikomu, kdo po něm touží, neřekne: „Nechci tě!“

Odvážil bych se říci ještě něco. Tak jako Písmo svaté mluví o smrti, že ji Bůh neučinil, totéž můžeme říci o pekle, že ho Bůh neučinil, nemá v něm zálibu a jeho trvání není garantováno ze strany Boha. „Bůh je Světlo a není v něm žádné tmy“. Bůh miluje všechno, co stvořil. Peklo je stav duše, která se uzavírá před Pravdou a Láskou, která vše, co Bůh v ní působí k jejímu dobru, chápe jako zlo a jako trápení. Odvážil bych se říci, že to může být tentýž Věčný Oheň, který oblažuje v nebi nebešťany a v pekle se v něm zatracení trápí. Jedině Bůh je Věčný Oheň.

Sv. Ignác z Loyoly učí, že člověk prožívá různým způsobem duchy, ať už dobré nebo zlé, a to podle svého směřování. Kdo postupuje od zlého k horšímu vnímá zlého ducha jako příjemnost a Boha jako nepříjemnost. U člověka, který kráčí od dobrého k lepšímu, je to přesně naopak. Vnímání příjemnosti je tedy rozdílné a záleží na mravním směřování. I ďábel může poskytovat zdánlivou útěchu pro své následovníky. Je to ale útěcha, která nikoho neudělá lepším a ve které se stále člověk víc a víc zamotává sám do sebe. Když se hříšník setká s Bohem, může se mu zdát vrcholně nepříjemný, nesnesitelný. Sv. Augustin říká: „Boží Slovo se ti bude nejprve jevit jako nepřítel tvé duše, dokud nepochopíš, že je příčinou tvé Spásy.“

Ruský spisovatel Dostojevský vyslovuje tušení, že nakonec Bůh spasí svět svou Krásou. Stvoření, které dosud nezná Boha, bude kapitulovat při pohledu na jeho Krásu. Filozofie však dochází k závěru, že Bůh je naprosto jednoduché Bytí a tedy v něm nemůže být žádný rozdíl mezi Krásou, Láskou, Spravedlností, Zákonem. Bůh je Blažeností, kterou nemůžeme oddělit od Lásky, Pravdy, Spravedlnosti. Člověk, který má zálibu ve zlém, se bude cítit Bohem zaskočený. Kdo celý život žil zvráceně a bojoval proti Pravdě, Dobru a Kráse, je najednou zaskočen Absolutním Dobrem a tak jak se zločinec chvěje při odhalení, tak bude trpět duše pokrytce ve Světle Věčné Pravdy.

Bůh miluje všechno, co stvořil a přece samou svou podstatou je Spásou i Soudem, Odměnou i Trestem. A je to stále tentýž a neměnný Bůh, který je Dobro. Jsme určeni pro Boha, ale naše věčnost záleží na tom, zda ho milujeme nebo ne. Pro hříšníka je strašné vidět Boha a může to pro něj být existenčně velmi nebezpečné. Existujeme v Bohu, který nás miluje, ale neuvěříme-li v jeho lásku, vše, co koná, si budeme vysvětlovat po špatném a budeme prožívat peklo tam, kde Bůh připravuje Spásu. Peklo není druhou alternativou pro ty, kteří uvěřili a kráčejí za Ježíšem. Ježíš mluví o pekle jen proto, aby vystříhal zvrácené duše. Peklo není předmětem naší víry, ale obavy. Víra se týká pozitivních skutečností, ve které máme věřit, abychom se právě od pekla zachránili.

Sv. Lev Veliký říká: „V blahoslavenství se právem slibuje, že uvidí Boha ti, kdo mají čisté srdce. Vždyť špinavý zrak nebude moci vnímat jas pravého světla. A co bude pro čisté duše radostí, to bude pro poskvřené trestem. Je tedy třeba se vyhnout mrákotám pozemských marností a z vnitřního zraku setřít veškerou nečistotu nepravosti, aby se jasný zrak mohl kochat v takovém vidění Boha.“

Znovu nechám promluvit o realitě pekla paní Gloria Polo: „A tady najednou přišli oni, tihle temní tovaryši, aby inkasovali svůj majetek – mě. Viděla jsem je teď vystupovat ze zdi a vstupovat do operačního sálu. Bylo to velmi mnoho osob, které zde najednou stály kolem. Navenek vypadali úplně normálně, ale pohled každého z nich byl plný nenávisti, plný ďábelské nenávisti. A byli tak bezduší, jako by uvnitř vyhoření. Moje duše se vzpírala a třásla a já jsem okamžitě pochopila, že to byli démoni.

Celá moje věda, chytrost a společenské postavení mi teď nebyly vůbec k ničemu. ...Začala jsem utíkat. Nevím jak, ale pronikla jsem stěnou – a hle – udělala jsem skok do ničeho. Byla jsem poslána do nitra jednoho z těch tunelů, které zde najednou byly a vedly dolů. Na začátku zde bylo ještě trochu světla a byla to světla jako včelí plástve. A také se to tady hemžilo jako v úlu, bylo tu tolik lidí. Dospělí, staří, muži a ženy, a s hlasitým křikem, štěinatí a s divokou hřívou, skřípali zuby. A byla jsem tažena stále hlouběji do země a pohybovala jsem se nepřetržitě dolů, i když jsem se stále snažila dostat se odtud ven. Světla stále méně a bylo stále temnější, a já jsem se hnala v tom tunelu dál, až nastala mimořádná tma.

Bezbranně jsem se ponořila do této temnoty, pro kterou prostě neexistuje přirovnání. Ta nejtemnější temnota na této zemi je proti tomu ještě jasně poledne. Ale tam tato temnota působila strašné bolesti, hrůzu a hanbu – a příšerně páchla. Je to živá temnota, nic tam není mrtvé nebo nehybné. Když jsem bez pomoci a bezbranná klouzala těmito tunely, nečekaně jsem dospěla k nějakému rovnému místu. Tady jsem teď byla naprosto zoufalá, ale posedla železnou vůlí, abych se odtud dostala pryč. Byla to ta samá vůle, která mi dříve v životě pomáhala dosáhnout, čeho jsem si umínila, ale teď mi to bylo na nic, protože jsem nebyla schopna se osvobodit. .. Stala jsem se najednou prostě úplně malou a nepatrnou. A pak jsem najednou uviděla, jak se otevřela země. Vypadalo to jako obrovská tlama, jako příšerná tlama, jako hrtan. Ta země žila a ona se chvěla!!! Cítila jsem se strašně prázdná a pode mnou tato skličující propast, která se lidskými slovy nedá popsat.

Nejstrašnější bylo, že zde už člověk necítil absolutně nic z přítomnosti a lásky Boží. Tady už nebylo nic, ani kapička naděje. Tato díra v sobě měla něco, co mě nasávalo dolů, aniž bych se mohla postavit na odpor. Křičela jsem jako pomatená. Vyděsila jsem se k smrti, když jsem zpozorovala, že tomuto pádu nemůžu zabránit, naopak, že jsem nepřetržitě tažena dolů. Věděla jsem, že pokud se už jednou zhroutím dolů, tak se už nedostanu zpátky. A budu padat bez konce stále hlouběji a hlouběji. To byla duchovní smrt mé duše, byla bych neodvolatelně navždy ztracena. Ale během této strašné hrůzy, na okraji té propasti jsem náhle pocítila, jak mě svatý archanděl Michal pevně drží za nohy.

Mé tělo padalo do této díry, ale byla jsem pevně držena za nohy. Byl to okamžik děsivé bolesti a také příšerného strachu. Ale když jsem tak visela nad propastí, demony dráždila ta trocha světla, které jsem ještě měla v duši, a tak se všechny tyto nestvůry na mě vrhly. Ty strašné tvory byly jako larvy, jako upíři, aby toto světlo ve mně s konečnou platností zhasili. Představte si můj odpor a hrůzu, když jsem se viděla pokryta těmito odpornými tvory. Křičela jsem, křičela jsem jako pomatená. Tyto věci hořely. Ó, moje sestry a bratři, jedná se o žijící temnotu, je to nenávist, která tak pálí, která nás pohlcuje, která nás vykořisťuje a vysává. Neexistují slova, kterými bych popsala tuto hrůzu.“

Při liturgii Eucharistie vyprošuje církev milosrdenství od Boha, který nechce, „aby někdo zahynul, ale aby se všichni dali na pokání“ (2Pt 3,9): „Bože, milostivě přijmi tuto oběť, kterou ti předkládáme my, tvoji služebníci i celá tvá rodina: Spravuj naše dny ve svém pokoji, zachraň nás od věčného zatracení a připočítej k zástupu svých vyvolených.“

f2. Zmrtvýchvstání Páně

O zmrtvýchvstání Páně zvykneme většinou meditoval a kázat jen ve vztahu k nám. Mluvíme o jeho důkazech a důsledcích ve vztahu k nám. Po případě řekneme, že Vzkříšení je pečetí hodnověrnosti od Boha Otce. To, že Kristus zemřel za svou pravdu je svědectvím toho, že byl přesvědčen o tom, že má pravdu, ale to, že vstal z mrtvých, je potvrzením z Boží strany, že skutečně měl Pravdu. Boží Slovo nám tvrdí, že vzkříšení není jen pouhým faktem, sloužícím jako „bezpečný důkaz“ pravosti Ježíše, není také především důkazem pravdy nebo moci, ani není především počátkem církve a nového stvoření. To vše přichází jako důsledek, jako ovoce. Vzkříšení se nesmí zužovat na čistě veřejný, vnější fakt, který se týká dějin nebo církve, jako by snad Bůh Otec Ježíše vzkřísil jen kvůli těmto skutečnostem a ne pro něho samého.

Ježíš, který je Pravý Bůh ale současně skutečný a pravý člověk, je jako člověk buzen Logom – Božím Slovem. Sv. Pavel na začátku listu Římanům říká, že Syn, který tělem pochází z rodu Davidova, byl Duchem Svatým ve svém zmrtvýchvstání uveden do moci Božího Syna. (srov. Řím 1,1–4) Podle P. Raniera Cantalemessu je Vzkříšení především aktem nesmírné něhy, s níž Bůh Otec v Duchu Svatém svým Všemohoucím Slovem budí svého Syna ze smrti po jeho nesmírném utrpení a ustanovuje ho Pánem. Pokud zde užíváme slovo Pán, máme na mysli to, co toto slovo u Židů znamená. (Pan = Kyrios = Adonaj místo JHVH) Ježíš, i jako člověk, je po svém Vzkříšení zbožštěný. Vzkříšení je aktem Nejsvětější Trojice. Je to samotný vrchol Božího konání v dějinách, největší důvod jeho slávy. Od tohoto okamžiku bude Bůh znám jako „ten, který vzkřísil z mrtvých Ježíše Krista“ (2 Kor 4,14; Gal 1,1; Kol 2,12).

Vzkříšení je darem Otce jeho vyvolenému Synu, v němž našel zalíbení; je opětovným objetím po krutém „rozdělení“ kříže, činem nesmírné něžnosti Otce. Je jakýmsi Božím výkřikem jak to naznačuje prorok Izaiáš 42,14. „Byl příliš dlouho ticho, mlčel, přemáhal se, ale teď křičí“. Ježíšovo Vzkříšení je výkřikem, kterým Bůh přerušil své „mlčení“. I v historickém sledu patří lidským svědkům této události až druhé místo. První slova, která církve vedená Duchem Svatým, vložila do úst Vzkříšeného Syna v introitu velikonoční mše, jsou radostným svoláním Syna k Otci: „Vstal jsem z mrtvých a znovu jsem s Tebou!“ Tato slova jsou převzata ze žalmů (3; 138) a od nejstarších dob jsou připisovány Vzkříšenému Ježíšovi.

Otcové rozjímají o zmrtvýchvstání na základě Kristovy Božské osoby, která zůstává spojena s jeho duší i s jeho tělem, vzájemně od sebe oddělených smrtí: „Jednotou Božské přirozenosti, která zůstává přítomna v každé z obou částí, se tyto části znovu spojují. A tak smrt nastává rozdělením složené lidské bytosti a vzkříšení nastává spojením obou rozdělených částí.“ Sv. Řehoř Nyssenský.

Oblíbený výraz autorů Nového zákona pro skutečnost Vzkříšení je řecké slovo „egeiro“. Vyjádřeno obrazně, Otec v hrobě přistoupil k Ježíšovi jako když se tiše přibližuje otec k postýlce spícího dítěte a probudil ho ze spánku smrti. Evangelium vypráví, že Ježíš ráz přistoupil k mářám, na kterých ležel mrtvý chlapec a zvolal: „Chlapče, pravím ti vstaň!“ A mrtvý se hned posadil; Ježíš ho předal jeho matce (Lk 7,14). A teď Bůh Otec jedná podobně. Přistupuje k Ježíšovi ležícímu v hrobě a volá: „Synu můj, říkám Ti, vstaň!“ A Ježíš se zvedá a vstává z mrtvých. Proto pokud takto jednal s jedním z nás kvůli nám ostatním, můžeme doufat, že i s námi bude jednat stejně kvůli němu.

Den Vzkříšení je skutečně „den, který učinil Pán“, „tento div se udál před našima očima“, jak to zpíváme ve velikonoční liturgii. Ježíš je „kámen, který stavitelé zavrhli, ale před Bohem je vyvolený a vzácný“. Bůh Otec z něho udělal základní kámen nového světa. Tím ukázal, že Synovu oběť přijal a jeho poslušnost je mu milá. Vzkříšení je v tomto smyslu korunou oběti na kříži a my při každé mši ohlašujeme: „Tvou smrt zvěstujeme, tvé zmrtvýchvstání vyznáváme, dokud nepřijdeš ve slávě...“

Apoštol Pavel učí: „pokud svými ústy vyznáváš: „Ježíš je Pán!“ a ve svém srdci uvěříš, že Bůh ho vzkřísil z mrtvých, budeš spasen.“ Sv. Pavel mluví o vyznání úst a o víře srdce. Vyznání úst se týká Božství Ježíše Krista, neboť pokud apoštol říká „Ježíš je Pán!“, má na mysli Boží jméno JHWH, které se při čtení v hebrejských textech nahrazovalo slovem Adonaj, a do řeckého jazyka překládalo jako Kyrios, což znamená Pán. Má tedy nesmírné důsledky pro náš duchovní život. Znat Ježíše, jeho život a jeho poselství, znamená poznat Boha. Boží charakter je tentýž jako charakter člověka Ježíše. On může říci: „Kdo mě vidí, vidí Otce!“ Na stvořené úrovni neexistuje jiná možnost znát Boha.

Nad tímto vyznáním: „Ježíš je Pán“, se děje třídění duchů. Od počátku v andělském světě a také v lidském. Bůh se zjevuje jako sloužící, dobrý k nevďečným i špatným, Živý chléb, pokrm pro anděly i lidi, Trpící z Lásky, Ukřižovaný, na zlo odpovídající ještě větším Dobrem, jako Vzkříšený, a úžasně oslavený člověk sedící po pravici Boha. Bůh se zjevil jako Tichost, Pokora a Láska. K takovému Bohu jsme vyzváni říci své „Ano!“ Jen ten, kdo odevzdal svůj život Ježíši a přijal ho jako svého Pána a Spasitele, může v Duchu Svatém pravdivě vyznat: „Ježíš je Pán!“ Jsme pozváni svými ústy vyznávat víru v Kristovo Božství. Nestydět se a dělit se o svou víru. Víru si zachová jen ten, kdo se o ní dělí. I toto může znamenat vyznání úst, které vede ke Spáse.

Sv. Petr ve svém listu říká: „Ať je zveleben Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás ve svém velkém milosrdenství Vzkříšením Ježíše Krista z mrtvých znovuzrodil pro živou naději...“ Peter dává do zvláštní souvislosti se Vzkříšením Páně právě ctnost Naděje. Vzkříšením Ježíše nám nedal Otec jen „bezpečný důkaz“ o sobě, ale také „živou naději“. Evangelia zaznamenali mnoho výroků o víře a o lásce, ale o naději ani jeden. Zato v učení apoštolů po Velikonočních událostech dochází doslova k jakési explozi naděje jako pojmu ale i k jejímu prožívání a naděje si vydobývá postavení jedné ze základních součástí křesťanského života, spolu s vírou a láskou. (1 Kor 13,13).

Můžeme mluvit nejméně o dvou důvodech naděje. Prvním je skutečnost, že Bůh vzkřísil Krista pro naše ospravedlnění. V Kristově vzkříšení Bůh ničí korunní důkaz, corpus delicti našeho hříchu. Zjevuje nám Lásku, která je tak mocná, že ničí naše hříchy i s jejich důsledky, děláme-li pokání. Zjevuje nám Lásku, která má moc oživit ty, které zahubil hřích, moc vzkřísit potracené děti nebo vyhynulé druhy rostlin a zvířat. Druhým důvodem naděje je, že Kristus svým zmrtvýchvstáním otevřel možnost života s Bohem po smrti. To co SZ spravedliví mohli vidět jen jakoby z dálky a po čem toužili, po ustavičném přebývání s Bohem, protože být s Bohem je vrchol radosti, to se nyní v Kristu naplnilo. Prolomil hroznou zeď smrti a tímto průlomem ji nyní mohou všichni následovat. V něm se člověk dostal až na nebesa a on je Cesta pro nás a Pravda i o nás. Můžeme otevřít své srdce živé naději pramenící z Kristova Vzkříšení a vystavit se jejímu obnovujícímu dechu. Sv. Petr tento stav nazývá „znovuzrozením“. Právě rodící se naděje vedla apoštoly k tomu, že radostně ohlašovali „Vstal z mrtvých!“ Církev se rodí z naděje a pokud si přejeme znovu dobýt svět pro Krista, musí se v nás tato naděje oživit.

Apoštol Pavel prohlašuje: „Neboť v naději jsme spaseni.“ (Ř 8,24) Naše naděje se zakládá na Božím příslibu. Bůh nám přislíbil spásu. My ve Spáse máme doufat. Bůh ji dokonce pro nás již zrealizoval v Kristu, ale my do ní vstupujeme podle míry své touhy a otevřenosti, podle schopnosti a ochoty přijmout ji v Kristu a v jeho svátostech. Vrstáme do ní touhou a modlitbou. V každé mši svaté vyznáváme: „Očekáváme splnění blažené naděje a příchod našeho Pána Ježíše Krista.“

Nejoblíbenější světec ruského národa, který je uznáván za svatého i ze strany katolické církve, Sv. Serafín Sarovský, strávil celou desítku let v lese v mlčení. Nepřemluvil ani na svého řeholního spolubratra, který mu ráz za čas nosíval nějakou potravu. Nakonec na Boží pokyn toto své mlčení ukončil. A začali k němu přicházet mnozí lidé.

Čím dál početnějším návštěvníkům vycházel vstříc se slovy: „Potěšení moje, Kristus vstal z mrtvých!“ Jen tehdy můžeme člověka nazvat potěšením, když vnímáme jeho úžasnou budoucnost „Vzkříšení spolu s Kristem“. Otevřeme dnes své srdce Vzkříšenému Pánu, aby nás mohl přetvořit svým oslaveným bytím skrze Eucharistii.

f3. O Duchu Svatém

V posledním proslovu se chci zamyslet nad vrcholným tajemstvím křesťanské víry a to nad významem Seslání Ducha Svatého. Na Svátek Letnic slaví Židé dožínky, čili děkují Bohu za první úrodu a zároveň si připomínají dar Zákona, který byl dán Mojžíšovi na hoře Sinaj. A jak je zjevení Božího zákona na Sinaji podstatným základem judaismu, tak je podstatným základem křesťanského náboženství dar Ducha (Boží milost), který sestoupil na apoštoly na Letnice. A tak, jak se na Letnice v Izraeli sbírá první úroda, tak je i dar Ducha první úrodou Kristova vykoupení. Bez Ducha zůstává Křesťanství na úrovni židovstva. Bez Ducha svatého není a neexistuje žádná vnitřní změna člověka. Člověk zůstává vnitřně špatný, i když pod vlivem Kristova učení jasněji rozlišuje mezi dobrem a zlem. Chápe co je dobré, ale nemá v sobě sílu k následování.

Duch Svatý je bytostná dobrota Boha. První člověk v ráji žil z Ducha Svatého, neboť Bůh při jeho stvoření vdechl do jeho nozder svůj Dech, svou Dobrotu. Ale prvotní hřích zničil v nás tento Boží Dech, tento Boží život. Svatý Pavel v Listu Římanům takto vystihuje naši situaci po prvotním hříchu: „Kristus zemřel v určeném čase za bezbožné, když jsme byli ještě bezmocní!“ Bezbožnost a bezmocnost skutečně velmi dobře vystihují situaci v našem nitru, ve které jsme se narodili. My všichni jsme takto ošklivě postižení. Tato bezbožnost nespočívá v tom, že bychom Boha odmítali, ale v tom, že my všichni se na tento svět rodíme bez vnitřní dobroty a duchovní moci, kterou byl Adam obdařen předtím než zhřešil, protože tato moc je z Boha.

Zaměříme pozornost na člověka. Často si zaměňujeme dva pojmy a to slušnost a dobrotou. To, co většina lidí zná jako dobrý život, je lepší označovat jako slušný život. To, že navenek neděláme nic špatného, ještě nesvědčí o naší dobrotě. Jaký člověk skutečně je, se ukáže až tehdy, když ho něco zaskočí a musí reagovat spontánně, když ztrácí zábrany, ať už vlivem alkoholu, drog, bolesti nebo i stařecké demence. A obvykle právě tyto reakce nejsou správně a ani dobré. Demence člověka postupně zbavuje „naučeného“, vědomostí ale i chování, a zůstává mu jen to, co je v hlubinách jeho ducha. A to může být děsivé, ale to může být i krásné. Záleží na tom, zda se otevřel Kristu, zda přijal Ducha Svatého, který uzdravuje v člověku jeho deformovanou spontánnost.

Podívejme se na Ježíše na Kříži. Biblická archeologie nám potvrzuje, že ti, kteří byli odsouzeni k ukřižování, se často rouhali a kleli. V ukrutných bolestech se zjevovali jejich nitro. Můžeme položit otázku: „Proč Ježíš nereagoval podobně?“ Teologie nás poučuje, že byl pravým člověkem ve všem nám podobný, kromě hříchu. Ježíš netrpěl méně než lotři ukřižování spolu s ním a přece nereagoval jako oni. Sv. Peter takto popisuje chování Krista na kříži: „Když mu spílali, neodplácel spíláním; když trpěl, nehrozil, ale vkládal vše do rukou toho, jenž soudí spravedlivě.“ (1Pt 2,23) Jeho umírání bylo tak evidentně jiné, že setník, který pravděpodobně častěji asistoval při popravách, konstatoval: „Tento člověk byl opravdu Boží Syn.“ (Mk 15,39)

Měl snad jiné tělo jako my? Víme, že tělo, které přijal z Panny Marie, bylo opravdové lidské tělo. Tedy problém není v lidském těle, problém je v duchu, který ho ovládá. Ježíš se počal z Ducha Svatého, ale o nás všech platí to, co říká žalmista: „V hříchu mě počala má matka“. Problém spočívá v duchu, který nás ovládá. Když Písmo hovoří o hříchu, nemá na mysli jen špatný skutek, jak to zvykneme chápat my, ale hřích chápe jako zlého ducha, který na člověka číhá a chce ho ovládat. Každý spáchaný a ve zpovědi nevyznaný hřích nás více a více otevírá zlému duchu. Duch se v našem životě projevuje, jako jakýsi spodní proud. Otcové říkali: „Tělo žije z duše, ale duše žije z ducha.“ Pokud je v nás Duch Svatý, pak i naše spontánní reakce jsou dobré, naše touhy šlechetné. Jedině Bůh může zcela změnit hlubiny člověka. Až ten člověk, který znovu dýchá z Boha, žije skutečně lidským životem. A tu začínáme chápat význam Seslání Ducha svatého.

Ducha můžeme přijmout jen tak, jak se přijímá živa osoba. Když se dvě osoby definitivně přijmu, voláme to manželství, trvalé a plodné společenství. Ono vyžaduje od obou zřeknutí se věcí, o kterých je známo, že jsou obtížné pro partnera. Vyžaduje to úsilí být lásky-hoden. Podobně je to i ve vztahu člověk a Duch Svatý. Žít tak, abych neurážel Ducha. Pokud chceme zažít Boha v Duchu Svatém, musíme se rozhodnout poslouchat Ho. Bůh dává svého Ducha těm, kteří ho poslouchají. Znakem správně žité poslušnosti je Duch Svatý. Usilujme dosáhnout toto pravé bohatství. Pokud ho nemáme, i kdybychom měli všechny poklady světa, jsme před Bohem chudí. Pokud je On v nás, máme to právě bohatství z Boha. Jsme bohatí Bohem.

Duch Svatý je bytostná Dobrota Boha, Darovaná Spravedlnost. Všichni jsme vyzváni k tomu, abychom přijímali Ducha Svatého. Duch Svatý vstupuje do nás natolik, nakolik se ve vůli sjednotíme se Slovem Božím. Jen ten, kdo miluje Zjevené Boží Slovo, může mít Ducha Svatého. „Skrze Boží Slovo hluboko do nás proniká vznešenost našeho Stvořitele.“

To, co Kristus zjevuje našemu rozumu a vůli, to Duch Svatý vkládá do našeho srdce. A srdce rozhoduje o směřování člověka. Srdce dokonce rozhoduje o našem posmrtném osudu. „Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce.“ (Mt 6,21) I po smrti směřujeme k tomu, co milujeme. Duch Svatý způsobuje podstatnou změnu v nás, řeší základní problém člověka postiženého důsledky prvotního hříchu: z bezbožných vytváří zbožné a bezmocným dává sílu z Boha. Jedině takto můžeme zvítězit nad světem, tělem i ďáblem. Člověk není schopen počít Boží Slovo ze svých lidských sil.

Tím co je pro lidi objeti v manželství, to v Tajemství Nejsvětější Trojice představuje Duch Svatý. On je Vzájemnost Otce i Syna. On je Božím Teplem. Duch Svatý způsobuje a umožňuje zážitek Boha v lidském srdci. Je to zážitek radosti z Boha a zároveň schopnost milovat tak jako miluje Bůh. Duch Svatý je Božský a plně Osobní Vztah, jedinečný a jediné správný Vztah k Bohu, k lidem i ke stvořeným věcem. Duch Svatý je sladkostí a mocí Božího Slova. Duch Svatý je Pochopením Božího Slova. Boží Slovo je inspirované Duchem Svatým, a proto ho můžeme jen natolik pochopit, nakolik je v nás Duch svatý.

Duch Svatý dává duchovní plodnost. V Duchu Svatém se účinně ohlašuje Boží Slovo. On způsobuje, že máme o čem svědčit druhým. Svědectví, které Ježíš požaduje, je ovocem zkušenosti, kterou On sám umožňuje. Ježíš nás vede do společenství s Bohem skrze Ducha Svatého.

Duch Svatý dělá z apoštolů svědky. Svědectví apoštolů vyvěrá ze zážitku Ducha Svatého, z osobní zkušenosti s Bohem jako se Živou Osobou. Duch Svatý nám umožňuje zážitek Boha. V Kristu ho můžeme vidět, ale v Duchu Svatém ho můžeme zažít. Duch Svatý to je Láska Boží vylita do srdce. Svědectví nemusí spočívat nutně v tom, že budeme hovořit slovy. Křesťanské svědectví může být i v klidném, navenek tichém vnitřním životě, který přesto oslovuje. Těžiště našeho křesťanského svědectví je v prožívání Boží lásky v srdci - ve změně bytí. Přijímáme Boží Slovo, ale skrze Slovo přijímáme Božího Ducha. A Duch Boží rozhoduje o kvalitě bytí. Křesťanské svědectví se dotýká především změněného bytí.

Myslíte si, že Duch Svatý už dnes nechce tak mohutně účinkovat, jako tomu bylo v dobách apoštolských? Určitě chce, ale vše závisí od naší víry, naděje a lásky. Modlitbou a touhou se naplňujeme Duchem Svatým. Podle intenzity naší modlitby, která zároveň vyjadřuje naši touhu, nás On bude naplňovat a přetvářet. Sv. Hilarius učí, že: „Duch Svatý se dává natolik, nakolik ho chce kdo přijmout a usadí se do takové míry, v jaké se někdo snaží zasloužit si ho.“ Tato definice přítomnosti Ducha Svatého v nás potřebuje několik objasňujících poznámek. Jde tu o odstupňování přítomnosti Ducha Svatého v nás. Opravdu, není možné se na jeho přítomnost v nás dívat podle zásady buď - nebo. Je tam možné stupňování nebo jinými slovy růst. V Duchu Svatém je možné růst. Růst v Duchu je proces, dynamika.

Když mluvíme o Duchu Svatém, musíme se zbavit jednoho mylného přesvědčení, že jsme problém Ducha Svatého vyřešili ráz - navždy tím, že jsme byli při svátosti biřmování. Křest a biřmování jsou vstupem do Tajemství Ducha Svatého, ale přijetí Ducha není jednorázový proces. Duch Svatý je Nekonečný Bůh, a proto se mu můžeme stále více otevírat. Podle východních otců je smyslem křesťanské existence „nabytí Ducha Svatého“. Sv František z Assisi klade tuto touhu dokonce před touhu po vzdělání. „Bratři se mají nadevše snažit, aby měli Ducha Páně a jeho účinky, trpělivost v pronásledování, lásku k nepřátelům, pokoru.“ Duch je skutečným bohatstvím, tedy vlastnictvím Boha.

Duch Svatý vstupuje do nás v té míře, v jaké svou lidskou vůli podrobíme vůli Boží. Celý problém našeho duchovního života je právě v tom, že neumíme radikálně chtít Boha a to buď proto, že ho neznáme, nebo proto, že lpíme na své vůli, která je nakloněna k pozemským a viditelným věcem. Problém úspěšného duchovního života je v tom: "chtít Boha, který se zjevuje ve svém Slově". Vylití Ducha a očistění mysli i srdce od hříšných postojů, velmi úzce souvisí. Právě proto je důležité sladit svou bytost co nejvíce se Slovem Božím. Proto potřebujeme často brát do rukou Boží Slovo a zkoumat, co se Bohu líbí a za toto se modlit a toto chtít.

Jak poznáme, že je v nás Duch Svatý? Přítomnost Ducha Svatého v lidech můžeme poznat podle jeho ovoce. Svatý Pavel v listě Galaťanům jmenuje devět druhů ovoce, které jsou znakem přítomnosti Ducha v člověku: „Ovoce Ducha je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost, zdrženlivost.“ (Gal 5,22-23) Při zkoumání, zda je v nás Duch Svatý, se především soustředíme na kvalitu srdce. Nejlepším kritériem, které vypovídá o kvalitě našeho Ducha, jsou naše touhy. Touha po lásce a službě Bohu a bližním, která vychází z našeho nitra, je základním kritériem pro rozpoznání toho, zda Duch Svatý v nás působí. Dobrá touha je předpokladem spolupráce s Duchem, ale zároveň je i výsledkem, dílem Ducha. Touha je podstatným prvkem v procesu rozlišování. Je mnohem spolehlivějším kritériem než city a vnitřní pokoj.

Naše touha musí být doprovázena skutky. Skutky jsou totiž ovocem Ducha, projevem, že žije v nás. Pokud je v nás opravdu Duch Svatý, pak jsou tu i dobré skutky. Sv. Benedikt konstatuje, že láska roste v konání. Tedy i konání dobra může být cestou k získání Ducha. Podle sv. Serafína Sarovského musí člověk spolupracovat na svém produchovníání dobrými skutky. Neboť „jakákoli ctnost, konaná ve jménu Ježíš, nám získává milost Ducha a modlitba více než co jiného.“ Při posledním soudu bude jedním kritériem služba.

Touha po růstu v lásce a službě Bohu a bližním nás postupně vnitřně přetváří. Žádná touha nemá větší šance být vyslechnuta, jako právě tato, protože zde jde o touhu po svátosti. Je to tím, že čím více věcí v našem nitru je přeměněných, tím silnější je v nás i hlas Ducha a tím slabší je v nás hlas zla. Na začátku duchovního růstu je to naopak, proto musíme při snaze o dobro překonávat takovou obrovskou námahu. A tak se může po čase stát, že konání dobra se nám stane jakoby druhou přirozeností, tak jak tomu bylo v případě božích svatých.

Duch způsobuje, že se v nás objevuje Láska. Ježíš říká v evangeliu: „Jestliže kdo žízní, ať přijde ke mně a pije! Kdo věří ve mne, proudy živé vody poplynou z jeho nitra“ (Jan 7,37-38) Je vlastností lásky, že vychází, že směřuje k jiným. Zkušenost mnohých Božích přátel je, že Bůh jejich rychleji vyslyší, když prosí za druhých a ne za sebe. A za ně se zase modlil někdo jiný.

Kde se v poušti objeví pramen, tam se vytvoří oáza. Každý křesťan má velký příslib, že se může stát pramenem. Přijměme tento proslov v tomto duchu, jako výraz touhy stát se pramenem Ducha v poušti tohoto světa. Sv Bazil Velký říká: „Skrze Ducha se dává navrácení do ráje, vstup do nebeského království a návrat do stavu adoptovaných synů: dává se odvaha volat Boha svým Otcem umožňuje se mít účast na Kristově milosti, volat se synem světla a mít podíl na věčné slávě.“

Závěr Duchovních cvičení

Zakončím modlitbou sv. Františka: „Všemohoucí, Věčný, Spravedlivý a Milosrdný Bože, dopřej nám ubohým, abychom pro Tebe konaly to, o čem víme, že to Ty chceš a vždy chtěli to, co se Tobě líbí, abychom tak vnitřně očistěni, uvnitř osvícení a ohněm Ducha zapálení, mohli následovat šlépěje Tvého Syna, našeho Pána Ježíše Krista a jen tvou milostí dojít k Tobě Nejvyšší, který v dokonalé Trojici a jednoduché jednotě žiješ a kraluješ a si oslavováni jako Všemohoucí Bůh na věky věků.“